

Jõesuu areng: edukas ja kestlik ühine tulevik

Tori vald

*e*CONNECTING
greener & closer communities

URBACT

Co-funded by
the European Union
Interreg

URBACT

Autorid	
Helle-Triin Hansumäe, Tori vallavalitsus	
Kärt Linder, Tori vallavalitsus	
Kaire Ilus, Tori vallavalitsus	
Karri Tiigisoone, Linnak OÜ	
Kaasautorid	
Ave Lääne, Tori vallavalitsus	
Piret Kallas, Tori vallavalitsus	
Sigrit Kasemets, Tori vallavalitsus	
Veronika Pikkur, Tori vallavalitsus	
Kati Saagim, Tori vallavalitsus	
Toomas Parm, Tori vallavalitsus	
Tänuavaldused	
Oleme tänulikud ECONNECTINGu ULG osalejatele:	
Merike Kull, Markus Dreimann, Kandela Õun, Taire	
Ojala, Mirjam Tamm, Joosep Ailiste, Alo Lõoke, Eido	
Tasalain, Silver Smeljanski, Avo Rahu, Silver Pulk,	
Tiia Saar, Karmo Haas, Lembit Link, Imbi Lepik-Mar-	
tinson, Anneli Loorents, Umar Vil	
Kujundus ja küljendus	
Roland Krebs & Paul Klema, superwien urbanism ZT	
gmbh, Mariachiara Di Tella, Communication Officer	
Romagna Faentina Union	
Karin Artel, KA graafika OÜ	
Tori, November 2025	

Sisukord

ECONNECTING VÕRGUSTIK	5
1 KOKKUVÕTE	6
2 ARENGU KONTEKST JA VAJADUSED	10
2.1 Üldine käsitletav teema	11
2.2 Praegune olukord	16
2.3 Olemasolevad strateegiad ja poliitikasuunad	22
3 URBACTI KOHALIK TÖÖRÜHM	24
3.1 Sidusrühmade kaardistamine	25
3.2 URBACTi kohaliku töörühma korraldus	26
3.3 Sidusrühmade kaasamise strateegia ja teavitustegevus	27
3.4 Planeerimine	28
4 INTEGREERITUD TEGEVUSKAVA KOHT JA ANALÜÜS	32
4.1 Integreeritud tegevuskava koha kirjeldus	33
4.2 Esilekerkivad teemad (probleemi määratlus)	36
5 STRATEEGIA, VISIOON JA EESMÄRGID	40
5.1 Projekti visioon	41
5.2 Projekti eesmärgid	42
5.3 Lõimimise raskused	44
5.4 Loogiline raamistik	45

6	VÄIKESEMAHULISED MEETMED	48
---	--------------------------	----

7	INTEGREERITUD MEETMED	54
7.1	Integreeritud meede 1 – turvaline jalgratta- ja kõnnitee Jõesuust Torini	55
7.2	Integreeritud meede 2 – bussipeatuse taaslustamine	58
7.3	Integreeritud meede3 – puhkeala arendus	61
7.4	Integreeritud meede 4 – korterite renoveerimise programm	64
7.5	Integreeritud meede 5 – Jõesuu küla turg	68
7.6	Integreeritud meede 6 – ökoturismi matkaradade arendus	71
7.7	Integreeritud meede 7 – kogukonnaürituste kava	74
7.8	Integreeritud meede 8 – valla jalgrattaringluse programm	77
7.9	Integreeritud meede 9 – kestlikkuse õpitoad	80
7.10	Integreeritud meede 10 – jõeäärse piirkonna taaslustamine	83
7.11	Integreeritud meede 11 – Jõesuu identiteedi kujundamine	86
7.12	Integreeritud meede 12 – parem ja paindlikum bussiteenus	89

8	RAKENDUSSTRATEEGIA	92
8.1	Rakendusstrateegia	93
8.2	Projekti prioriteetide seadmine, Gantti diagramm ja vahe-eesmärgid	94
8.3	Kulude hindamine ja rahastusstrateegia	97
8.4	Üldine ajakava	101
8.5	Üldine riskihindamine	104
8.6	Näitajad ja järelvalvestrateegia	105

TÄNUAVALDUSED	110
---------------	-----

Econnecting võrgustik

Juhtpartner
Unione della Romagna Faentina, Itaalia

Partnerid
Berane omavalitsus, Montenegro
West Mani omavalitsus, Kreeka
Comunidad Intermunicipal Viseu Dão Lafões, Portugal
Ennise linnaosa, Clare'i maakonna volikogu, Iirimaa
Tori Vallavalitsus, Eesti
Razvojno Raziskovalni Center Ormož, Sloveenia
Nagykalló omavalitsus, Ungari
Orihuela omavalitsus, Hispaania

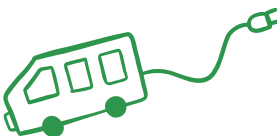
ECONNECTING tähendab...

maapiirkondade ja linnaliste funktsionaalsete alade jaoks strateegiate ja tegevuste väljatöötamist, linnaliste jätkusuutlike praktikate sujuvat loomist, heaolu suurendamist ning tugevate sotsiaalsete sidemete kujundamist aktiivse kodanikuosaluse kaudu. See tegevuskava võrgustik koondab üheksa partnerlinna Itaaliast, Montenegrost, Kreekast, Portugalist, Iirimaa, Eestist, Sloveeniast, Ungarist ja Hispaaniast, et ühiselt kujundada oma „lähipiirkondi“, mida iseloomustavad tihedad ja mitmekesised linna- ja maakeskonna seosed.

Dialogipõhist planeerimisprotsessi ning tõendatud URBACTi meetodikat kasutades püüab ECONNECTING harmoniseerida linna- ja maapiirkondade vahelisi dünaamikaid. Eriti keskendutakse liikumisvõimaluste ja ligipääsetavuse parandamisele, samal ajal elavdades avalikku ruumi nii, et see vastaks kohalike inimeste vajadustele ja ootustele. Kõik need pingutused põhinevad keskkonnateadlikkusel ja kogukondade kaasamisel, tagades jätkusuutliku ja inimesekeskse lähenemise arengule.

Koostöös püüdleb ECONNECTING sellise mudeli loomise poole, mis mitte üksnes parendab linna ja maa vahelisi ühendusi, vaid edendab ka terviklikku ja kaasavat visiooni elanike heaolust. Algatus toimib eeskujuna uuenduslikele strateegiatele, mis seavad esikohale keskkonnavalise jätkusuutlikkuse, kogukondade elujõulisuse ja linna-maaruumi tasakaalu. Nii kujuneb ECONNECTINGust positiivsete muutuste käivitaja, mis näitab, kui mõjus võib olla koostööpõhine ruumilise arengu planeerimine Euroopa tasandil.

Kokkuvõte

Jõesuu küla integreeritud tegevuskava kujutab endast ühtset visiooni, kuidas muuta väike maa-asula elujõuliseks ja kestlikuks ühiseks kogukonnaks. Kavas on toodud esile strateegilised meetmed, mis aitavad lahendada praeguseid probleeme, nagu piiratud liikuvus, ühiskondlik killustatus ning alakasutatud loodus- ja kultuurivarad, ning samas kasutada ära Jõesuu ainulaadseid eeliseid, sealhulgas maalilist jõeäärset asukohta ja tugevat ajaloolist identiteeti.

Integreeritud tegevuskava esimesed saavutused on juba käes: oleme edukalt rakendanud väikesemahulist meetet, mille eesmärk oli kaasata kohalikku kogukonda ja katsetada võimalikke vaba aja veetmise kohti. Elanikud said kokku elava muusika, väikese turuplatsi ja kaasavate mõttekodade kaudu, et koguda ideid, kuidas ühisruumi parandada. Selle algatusega määrati kindlaks peamised kohad, kus elanikud saavad tulevikus vaba aega veeta, tugevdati värsket kogukonnatunnet ja julgustati elanikke aktiivselt osalema Jõesuu tuleviku kujundamisel.

Oma kodukoha hoogsale arengule tuginedes oleme tegevuskavas andnud ülevaate sihipärastest meetmetest, mis aitavad parandada liikuvust, ligipääsetavust ja keskkonnahoidu ning elavdada majandust. Peamiste algatustega soovime arendada jalgratta- ja kõnniteid, luua ökoturismi võimalusi, parandada digikirjaoskust ning rajada mitmeotstarbeline kogukonnakeskus. Me soovime, et iga meede oleks kaasav ja kestlik ning kogukond vastutaks nende eest ise. Ainult nii saab Jõesuust elujõuline ja külalishelike küla nii kohalikele elanikele kui ka mujalt tulijatele.

Jõesuu küla on näidisprojekt ja -mudel tulevastele maaelu arengu projektidele samalaadsetes väikeasulates. Teised külad saavad projekti õppetundide põhjal teada parimad tavad ning näevad, kuidas maa- piirkondade potentsiaali on võimalik kohandatud ja kogukonnapõhiste lähenemisviisidega ära kasutada. Projekti jooksul teeme koostööd kohalike sidusrühmade, piirkondlike partnerite ja Euroopa rahastamisprogrammidega. Meie eesmärk on muuta Jõesuu tegevuskava abil maapiirkondade taaselustamise eeskujuks ning samas tasakaalustada ühiskonna-, majandus- ja keskkonnaprioriteete. Alustuseks oleme astunud väikeseid, kuid mõjusaid samme ja Jõesuu edasine areng on paljutõotav.

Foto 1. Aerofoto Jõesuust. Autor Viktor Tund, 2021

Arengu kontekst ja vajadused

2.1 Üldine käsitletav teema

Tori valla eesmärk on kasutada oma osalust võrgustikus ECONNECTING, et leida ja rakendada uusi ja parimaid tavasid, millega arendada kestlikku liikuvust ning maaelu üldist arengut. Maapiirkonnad, mis asuvad suurlinnadest ja linnakeskustest kaugel, seisavad sageli silmitsi väheneva elanikkonnaga, mille-ga kaasneb teenuste kahanemine ning elanikkonna vananemine. Need tegurid omakorda põhjustavad majandus- ja ühiskonnaprobleeme, mis kiirendavad alaliste elanike väljarännet.

Projekti eesmärk on lõimida saadud teadmised Tori valla üldplaneeringuga, et tagada linna- ja maapiirkondade kestlik areng. Me otsime nii kasutajakeskseid kui ka keskkonnahoidlikke viise, kuidas parandada hõreasustusega piirkondade ühendatust. Vald kaasab sidusrühmi, sealhulgas kohalikke elanikke ja organisatsioone, ning soovib sellega olla eeskujuks piirkonna eraettevõtetele ja kogukondadele. Niisugune kaasav lähenemisviis aitab parandada üldist arusaamist, tekitada usaldust ning pakkuda elanikele vajalikke teadmisi ja võimalusi, et nad saaksid oma piirkonda arendada.

Püüame sel moel tuua esile seniseid väärtusi, kasvuväljavaateid ja sekkumisvõimalusi, et luua käegakatsutavat muutust nii füüsilistes ruumides kui ka kogukonna suhtumises oma kodupiirkonda. Kirjeldatude eeltöö paneb aluse ka edasisele arengule, mida kohalikud omavalitsused ja elanikud saavad algatada peale kõneolevas projektis kasutatud meetmete, et kasu laieneks ka muudele valla piirkondadele.

Meie visioon on saada Pärnumaa kõige populaarsemaks vallaks, mis pakub parimat elukvaliteeti.

Foto 2. Teabe üleküllus. Autor Helle-Triin Hansumäe, 2024

Jõesuu küla: arendamise fookus

Projektis keskendutakse Jõesuu külale, mille elanikkond on viimastel aastatel vähenenud. Sellest hoolimata on Jõesuul märkimisväärne arengupotentsiaal ja projekti eesmärk on kasutada saadud teadmisi mitte ainult küla enda hüvanguks, vaid pakkuda vajalikke vahendeid ka teiste kogukondade arendamiseks.

URBACTi projekti ECONNECTING prioriteet on luua kestlikke ja kaasavaid liikuvuslahendusi ning samal ajal taaselustada maapiirkondade külasid ja väikelinnu. Need eesmärgid sobivad täiuslikult kokku olukorraga Jõesuu külas, mis on maaliline, kuid puudulike vahenditega paikkond Eestis Tori vallas. Teeme Jõesuu põhjal juhtumiuuringu, kuidas töötada välja integreeritud tegevuskava, mis käsitleb väikestele maa-asulatele iseloomulikke probleeme ja potentsiaali.

Jõesuu küla strateegiline arendamine on kooskõlas URBACTi projekti ECONNECTING põhimõtetega, milleks on **poole tunnised alad, ligipääsetavad ja külalislahked linnad, hea juhtimistava ning ökokogukonnad**. Jõesuu soovib lõimida need põhimõtted sihtotstarbeliste kohalike meetmetega ning saada sedasi kestlikuks, kaasavaks ja elujõuliseks kogukonnaks ning olla eeskujuks teistele maa-asulatele.

Poole tunnised alad

Poole tunniste alade eesmärk on tagada, et põhiteenused, nagu koolid, toidupood ja vaba aja veetmise võimalused, on säästva transpordi abil poole tunni raadiuses ligipääsetavad. Praegu puuduvad Jõesuus

vajalikud mugavused, nagu kohalik kauplus ning lähilinnadesse viivad turvalised kõnni- ja jalgrattateed, mistõttu on see põhimõte eriti oluline.

Järgnevalt anname ülevaate pakutud meetmetest, millega toetada Jõesuu pooletunniseid alasid.

- Ühendatuse parandamine: luua kiiremad ja turvalisemad ühendused maapiirkondade, külakeskuste ning maakonnakeskuse (Pärnu) vahel.
- Liikumisvõimaluste parandamine: töötada välja paremad transpordilahendused väiksemate asulate ja põhiteenuste vahel, et parandada ligipääsetavust.
- Ühistranspordisüsteemide uurimine: hinnata, millised võimalused on kogukonnapõhise ühistranspordi loomiseks.
- Süsteem „Pargi ja reisi“: analüüsida vajadust luua autodele ja jalgratastele süsteem „Pargi ja reisi“.
- Mitmeotstarbeliste sõlmpunktide loomine: määrata kindlaks keskuste parimad asukohad ja varustada neid kogukonna vajadustele kohandatud teenustega.
- Taristu parandamine: ajakohastada teedevõrku ja suurendada ohutust, milleks eraldada liiklusvooge või kavandada ühiskasutusega liikuvusalasid.

Ligipääsetavad ja külalishahked linnad

Kuigi Jõesuu on maaküla, kehtib selle kohta sama põhimõte nagu linnade puhul: see peab olema ligipääsetav ja külalishahke, et luua nii elanikele kui ka külastajatele elujõuline ruum. Selleks tuleb parandada avalikku ruumi, rajada vaba aja veetmise taristu ja edendada sotsiaalse suhtlemise võimalusi.

Järgnevalt anname ülevaate pakutud meetmetest, millega muuta Jõesuu ligipääsetavamaks ja külalishahkemaks.

- Avaliku ruumi parandamine: parandada avalikke alasid, näiteks lisada istumiskohti, vaba aja veetmise võimalusi ja aktiivseks kasutuseks mõeldud ala.
- Vabaõhutegevuse julgustamine: meelitada inimesi välisaladele ning kasutada selleks mitmekesiseid tegevusi ja lisateenuseid, mis soodustavad sotsiaalset suhtlust.
- Õkoturismi teenuste arendamine: tutvustada eri funktsioone, nagu üüritavad kontoriruumid, jalgrattahoidikud, varjualused, puhkealad ning materjalid, milles tõstetakse esile kohalikku loodust ja ajalugu.
- Märgistuste ja liikumisteede süsteemi paigaldamine: tagada, et teenused on paremini ligipääsetavad ja nii elanikel kui ka külastajatel on ruumilist keskkonda lihtsam kasutada.

Hea juhtimistava

Jõesuu taaselustamisel on väga oluline kaasata kogukonda ning edendada omavalitsuse ja elanike koostööd. Kõige tähtsam on suurendada omaniku- ja osalustunnet, et taastada Nõukogude ajal valitsenud kogukonnavaim.

Juhtimist saab parandada järgmiste meetmetega:

- Juhtide ja kogukonna lähendamine: korraldada külapäevi, arutelusid ja muid üritusi, kus elanikud saavad kohalike ametnikega vahetult suhelda.
- Suhtluse parandamine: suurendada üldsuse teadlikkust sellest, milleks saab kasutada selgeid ja ligipääsetavaid teabematerjale ning muid passiivseid suhtlusvahendeid.
- Osaluse julgustamine: korraldada kaasavaid avalikke üritusi ja konsultatsioone, et kaasata elanikke otsuste langetamisse.
- Juhtimise eesmärkide kohandamine: tagada, et kohaliku omavalitsuse eesmärgid ja tegevused on kooskõlas elanike ootuste ning vajadustega.

Ökokogukonnad

Jõesuu asub Pärnu ja Navesti jõe ühinemiskohas ning Soomaa rahvuspargi lähedal, mistõttu on keskkonnanahoidlikkus prioriteet. Õkoturismi ja keskkonnanahoidliku taristu edendamine toetab nii kogukonna heaolu kui ka keskkonnakaitset.

Järgnevalt anname ülevaate pakutud meetmetest, millega saab edendada ökokogukondi.

- Alternatiivse transpordi edendamine: propageerida jalgsi käimist, jalgrattasõitu ja muid keskkonnanahoidlikke liikumisviise isikliku auto kasutamise asemel.
- Energiatõhususe parandamine: uurida, millised võimalused on kodude renoveerimiseks, et suurendada energiatõhusust ja vähendada ökojalajälge.
- Loodusvarade tutvustamine: arendada algatusi, mille kaudu tutvustatakse elanikele ja külastajatele kohalikku loodust ning elurikkust.
- Õkoturismi edendamine: kasutada piirkonna loodusväärtusi, et meelitada keskkonnateadlikke reisijaid ning samas säilitada keskkonna ainulaadset iseloomu;
- suurendada inimeste uhkustunnet oma küla ja kodupiirkonna üle – rõhutada paiga ainulaadsust ning tõsta esile nii selle ajalugu kui ka uusi tulevikuväljavaateid.

Jõesuu küla katsumused ja võimalused

Jõesuu küla seisab silmitsi märkimisväärsete probleemidega, mis takistavad selle kestlikku arengut ja elanike elukvaliteeti. Need raskused saab jagada kolme põhikategooriasse: **liikuvus ja ligipääs, kogukonna ühtekuuluvus ning keskkonna- ja majanduspotentsiaal**. Oleme koostöös kohalike elanike ja sidusrühmadega teinud kindlaks konkreetseid probleeme ja võimalused ning koostanud nende põhjal tegevuskava, kuidas probleeme lahendada ja Jõesuu potentsiaali ära kasutada.

Liikuvus ja ligipääs

Üks kõige pakilisemaid probleeme on see, et Jõesuul pole ohutuid kõnni- ja jalgrattateid, mis ühendaksid küla Tori alevikuga. Tori alevik on piirkonna peamine keskus, mis asub Jõesuust umbes seitsme kilomeetri kaugusel. See vahemaa sobib ideaalselt jalgsi käimiseks ja jalgrattaga sõitmiseks, eriti kuna suurem osa marsruudist kulgeb mööda maalilist jõekallast. Kõnni- ja jalgrattateede puudumine muudab niisuguse liikumise aga ebaturvaliseks ning ebameeldivaks, eriti kui arvestada sõidukite suurt liikumiskiirust sellel marsruudil.

Tori alevikus osutatakse enamikku põhiteenuseid, näiteks on seal koolid, lasteaiad, kauplused ja kultuuriasutused ning seetõttu valitseb suur nõudlus regulaarse liikluse järele Jõesuu ja Tori vahel. Lisaks on ülitähtis anda lastele võimalus sõita iseseisvalt ja kestlikult kooli või koolivälise tegevuse asutustesse.

Selle lahendamiseks oleme määranud kindlaks esmatähtsad meetmed.

- Ühendus Tori alevikuga: arendada turvalisi ning maalilisi jalgratta- ja kõnniteid, et parandada ligipääsetavust ning edendada säästvat transporti.
- Mitmeliigilise transpordi parandamine: luua sujuvad ühendused eri transpordiliikide vahel ja tagada sellega kõigile elanikele paremad liikumisvõimalused, sealhulgas neile, kellel pole isiklikku sõidukit.

Uue jalakäija- ja jalgrattataristu arendamisel on oluline tagada, et see lõimuks sujuvalt olemasoleva teedevõrguga. Selleks et kõnni- ja jalgrattateed ning sõidukiliiklus ei segaks üksteist ning taristu toimiks kõigi liiklejate jaoks ja oleks neile ohutu, on vaja hoolikat kooskõlastamist. Tori vallas on tava ehitada uusi jalgrattateid olemasolevate teede serva, sageli teepervele. Selle tulemusena koosneb kavandatud taristu füüsiliselt eraldatud jalgrattateest, mida piirab kõnnitee serv. Küla piirides asuvatel kitsamatel lõikudel

on jalgrattatee rajatud teekattega samale tasandile, mis tagab, et tee on ruumipiirangutest hoolimata järjepidev. Niisugune teeäärne lahendus soodustab märgatavalt ühistranspordi lõimimist, kuna elanikud saavad osa marsruudist läbida jalgrattaga, seejärel jätta see bussipeatusesse ja istuda ühissõidukisse ümber. Sellest nähtub, et kui kooskõlastada uusi liikumiskoridore olemasoleva teedevõrgu ja kasutustavade, saab toetada mitmeliigilisi liikumisvõimalusi, vähendada rakenduskulusid ning parandada üldist ligipääsu.

Tagamaks, et kavandatud taristu vastab Jõesuu elanike tegelikele vajadustele ja harjumustele, on vaja mõista nende igapäevast liikuvuskäitumist. Jõesuu-sugustes maapiirkondades, kus asustus on hõre ning teeninduskeskused kaugel, kujundavad liikuvust vajadus, olemasolev taristu ja pikaajalised harjumused. Paljudel elanikel pole turvalisi alternatiive, mistõttu nad sõltuvad suuresti erasõidukitest, kuid on üha kasvav segment, eriti laste, eakate ja perede seas, kes saaks kasu säästvatest ja sõltumatutest liikumisvõimalustest, nagu jalgrattasõit ja jalgsi käimine.

Peame oluliseks teha integreeritud tegevuskava ja URBACTi projekti ECONNECTING jaoks liikuvuskäitumise analüüs, milleks plaanime kasutada küsitlusi, vestlusi ja vaatlusuuringuid ning kaardistada kogukonna. Need meetodid aitavad välja selgitada, kuidas elanikud praegu liiguvad, milliseid sihtkohti nad kõigesagedamini külastavad (näiteks Tori koolid, kohalik tehas, jõeäär, bussipeatus), mis kellaaegadel kõige rohkem liigutakse ja kus asuvad peamised füüsilised või psühholoogilised takistused (nt valgustuse puudumine, ohutusprobleemid, raskesti läbitav maastik).

Need andmed võimaldavad vallal kavandada paremat taristut, mis vastab elanike vajadustele, näiteks paigutada puhkekohti kindlate ajavahemike tagant Tori jalgrattatee äärde, valida bussipeatuste asukohad tegeliku kasutusmusteri alusel ja kohandada terviseradade marsruuti, et need oleksid paremini seotud elamurajoonidega. Kui sekkumine ühildub igapäevaharjumustega, siis see suurendab kogukonna usaldust, tugevdab kohalikku osalust muule liikuvusvahendile üleminekul ning suurendab tunduvalt tõenäosust, et taristut kasutatakse ja hooldatakse aktiivselt.

Kogukonna ühtekuuluvustunne

Jõesuu kogukonna ühtekuuluvustunne, mis oli Nõukogude ajal tugev, on aja jooksul nõrgenenud, kuna puuduvad ühine ruum, regulaarsed üritused ja vaba aja veetmise võimalused. Seetõttu on kogukond kyllustunud ning elanikud ei tunne enam seost küla ainulaadse identiteedi ja looduskeskkonnaga.

Selle lahendamiseks oleme määranud kindlaks peamised prioriteedid.

- Kohalike väärtuste esiletõstmine: tutvustada piirkonna loodus- ja kultuuriväärtusi, näiteks kahe jõe ühinemist, ujumis- ja kalapüügivõimalusi ning jõereise, samuti selle ajaloolist pärandit ja kaunist maastikku.
- Asustuse ühtekuuluvustunde suurendamine: tugevdada Jõesuu keskosa, kus selle loomulikult kujunenud struktuur ühtib maa- ja veeteedega, nii et tekib loomulik kogukonna keskpunkt. Seda potentsiaali saab ära kasutada kohalike teenuste ja keskkonna parandamiseks.
- Kohaliku identiteedi taaselustamine: tugevdada küla identiteeti, s.t täiustada ruumi ja korraldada turundusalgatusi, näiteks kutsuda üles looma külale logo või loosungit.

Keskkonna- ja majanduspotentsiaal

Jõesuu asub Soomaa rahvusparki lähedal, mis muudab selle ökoturismi jaoks oluliseks piirkonnaks, kuid paiga potentsiaali pole seni piisavalt ära kasutatud. Puudub turismitaristu – näiteks matkarajad, pikniku-alad ja juurdepääsupunktid – ning see piirab kohaliku kogukonna majandusvõimalusi.

Potentsiaali ärakasutamiseks on mitu võimalust.

- Turismi arendamine ja külastajate ligimeelitamine: toetada hooajateenuseid ja laiendada turismiga seotud tegevuste valikut; parandada ligipääsu olemasolevatele vaatamisväärsustele ja luua uusi, et muuta piirkond külastajatele huvipakkuvamaks.
- Eluasemete ja taristu parandamine: selgitada välja, millised võimalused on olemasolevate elamute, sealhulgas korterelamute renoveerimiseks, et parandada elamistingimusi ja meelitada uusi elanikke.

Peamised arenguvaldkonnad

Selleks et neid probleeme lahendada ja Jõesuu võimalusi ära kasutada, oleme koostöös kogukonnaga määranud kindlaks prioriteedid.

- Ühendatus Tori alevikuga: turvaline ja ligipääsetav liikumine Jõesuu ja Tori vahel on oluline, et elanikel oleks lihtne juurdepääs koolidele, kauplustele ning kultuuriteenustele.
- Mitmeliigilise transpordi lahendused: arendada süsteemi, mis hõlbustab sujuvat üleminekut eri transpordiliikide vahel, näiteks süsteem „Pargi ja sõida“ autodele ning jalgratastele parandab üldist liikuvust.
- Kohalik identiteet ja keskkonnaküsimuste lõimimine: kui parandada küla ruumilist keskkonda ning tõsta esile selle ainulaadset identiteeti, saab suurendada elanike uhkustunnet ja meelitada ligi külastajaid.
- Turismitaristu: laiendada ökoturismi võimalusi, parandades ligipääsu looduslikele vaatamisväärsustele, toetades hooajateenuseid ning luues võimalusi vee- ja kultuuriturismi jaoks.
- Kogukonna ühtekuuluvustunne: tugevdada Jõesuu keskosa sotsiaalse suhtluse ja teenuste keskpunktina, et kasvatada ühtekuuluvus- ja kogukonnatunnet.
- Kestlik elamumajandus: renoveerida olemasolevat elamufondi, et parandada energiatõhusust ja elustandardit ning tagada, et elanike elamud on pikka aega kestlikud ja mugavad; otsida võimalusi, kuidas eristuda tavalistest renoveerimisprojektidest, näiteks seinamaalingutega.

Kuidas muuta probleemid võimalusteks

Kui lahendada probleeme mitmekülgse lähenemisviisiga, on Jõesuul potentsiaali saada maaelu kestliku taaselustamise eeskujuks. URBACTi projektis ECONNECTING tähtsustatakse lahendusi, milles on ühendatud liikuvuse parandamine, kogukonna loomise algatused ja ökoturismi arendamine. Need meetmed mitte ainult ei paranda elanike elukvaliteeti, vaid loovad ka elujõulise ja kestliku küla, mis kasutab oma loodus- ja kultuuriväärtusi, et saavutada pikaajaline kasv ning heaolu.

Rakendamine ja probleemide muutmine võimalusteks

URBACTi projekti ECONNECTING põhimõtete lõimimine nõuab süstemaatilist käsitlust, mis tasakaalustab taristu uuendamist, kogukonna kaasamist ja keskkonnakaitset. Kui parandada ühtaegu liikuvust, avalikku ruumi, juhtimist ja kestlikkust, võib Jõesuust saada maaelu taaselustamise eeskju. Need lahendused pakuvad raamistikku, mida saab kohandada teistele piirkonna väikeasulatele, et tagada laiaulatuslik ja pikaajaline mõju.

Kui lahendada Jõesuu probleeme mitmekülgse lähenemisega, võib külast saada kestliku maaelu arengu eeskju. URBACTi projekti ECONNECTING põhifookuses on lõimida omavahel parandatud liikuvus, kogukonna loomise algatused ja ökoturismi arendamine, et lahendada probleeme tõhusalt. Need meetmed mitte ainult ei paranda elanike elukvaliteeti, vaid loovad ka elujõulise ja kestliku küla, mis on kooskõlas oma loodus- ja kultuuripärandiga. Kui Jõesuu tegutseb nende eesmärkidega kooskõlas, saab sellest teerajaja ühendatud ja kaasava kogukonna edendamisel, mis samal ajal kasutab oma ainulaadseid vallasid, et saavutada pikaajaline kasv ja heaolu.

2.2 Praegune olukord

Tori vald moodustati 2017. aastal, kui ühinesid Are vald, Sauga vald, Sindi linn ja endine Tori vald. See on üks Pärnumaa seitsmest kohalikust omavalitsusest ja asub maakonna idaosas. Pärnumaa suurima rahvaarvuga omavalitsusüksus on Pärnu linn, samas kui Tori vald on kõige suurema rahvaarvuga omavalitsusüksus maapiirkonnas. Tori on ka ainus Pärnumaa omavalitsus, mille rahvaarv kasvab.

Tabel 1. Tori valla suuremate asulate rahvaarv

Kohanimi	Rahvastik (01.05.2025)
Are	406
Sauga	1182
Sindi	3753
Tammiste	2032
Tori	411

2025. aasta mai seisuga on Tori vallas 12 603 elanikku, mis näitab tagasihoidlikku, kuid järjepidevat kasvu võrreldes 11 700 elanikuga 2017. aasta haldusreformi ajal. Võrdluseks: 2024. aasta alguses oli vallas 12 574 elanikku, kellest 6178 olid mehed ja 6396 naised. Tori valla pindala on 611,11 km². See hõlmab ühte linna (Sindi), kolme alevikku (Are, Tori ja Sauga) ning 41 küla. Rahvaarvult suurim küla on Tammiste, mis kavatakse tulevikus alevikuks muuta. Valla peamised kohalikud keskused on Sindi, Are, Tori, Sauga ja Tammiste.

Viimastel aastatel on Tori valla rahvaarv kiiresti kasvanud, mis on avaldanud nähtavat mõju vajadusele eri teenuste, sealhulgas hariduse, transpordi ja vaba aja veetmise võimaluste järele. Rahvaarvu kasvu võib seostada sellega, et vald asub Pärnu linna lähedal ja pakub head elukvaliteeti. Kõigist vanuserühmadest on kõige kiiremini kasvanud kooliealiste laste arv. Kui tööealise elanikkonna (19–64-aastased) arv on veidi vähenenud, siis eakate (alates 65-aastaste) arv on suurenenud.

Valla viies peamises keskuses osutatakse peaaegu kõiki põhiteenuseid. Nende hulka kuuluvad lasteaiad, algkoolid ja raamatukogud. Valla ainus gümnaasium asub Sindis, kus on lisaks põhikool. Põhikoolid on ka Ares, Toris ja Saugas.

Hoolimata üldisest elanikkonna kasvust on rahvastiku jaotus vallas siiski väga ebaühtlane. Kasv on koondu nud eelkõige nendesse asulatesse, mis asuvad Pärnu linnale kõige lähemal, nagu Tammiste, Sauga ja Eametsa. Nende piirkondade eelised on lühike pendelrände kaugus, head ühistranspordiühendused ja suur nõudlus elada linna lähedal. Näiteks Tammiste külas elab 2025. aasta mai seisuga 2032 elanikku, see arv kasvab pidevalt ja Tammiste on Pärnus või selle lähedal töötavatele peredele ihaldusväärne elamupiirkond.

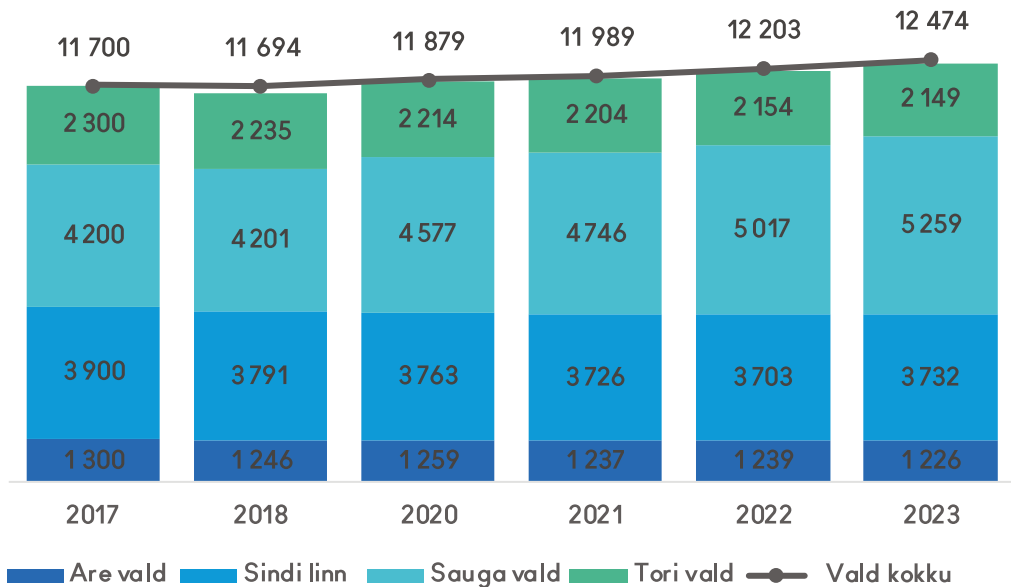
Seevastu enamiku väiksemate ja kaugemate külade rahvaarv väheneb aeglaselt, kuid püsivalt. Niisuguste külade nagu Aesoo, Elbi, Kõrsa ja Levi elanike arv on viimastel kuudel vähenenud, mis näitab, milliste probleemidega seisavad silmitsi maapiirkonnad kogu Eestis ja mujal Euroopas. Nendes asulates puudub sageli otsejuurdepääs põhiteenustele, nende majandusvõimalused on piiratud ning elanikkonna vananemine ja noorte väljaränne mõjutavad neid rohkem.

Jõesuu küla, millele integreeritud tegevuskavas keskendutakse, esindab maaelu haprust. Kuigi sealne rahvaarv on viimasel aastal olnud suhteliselt muutumatu (262 elanikku 2025. aasta mai seisuga), on see aastate jooksul järk-järgult vähenenud, s.o 298 elanikult 2011. aastal 259 elanikule 2024. aastal. See kajastab laiemaid struktuuriprobleeme, näiteks teenused on halvasti kättesaadavad, ühistransport on puudulik ja kohalikke tööhõivevõimalusi napib.

Elanikkonna suundumused on märkimisväärselt mõjutanud teenuste osutamist kogu omavalitsuses. Kasvupiirkondades suureneb nõudlus koolide, lasteaedade, vaba aja veetmise võimaluste ja liikuvuslahenduste järele, mida soovivad eriti linnapiirkondadest ümber kolinud noored pered. Seevastu väheneva elanikkonnaga küldes on suurim murekoht see, kuidas säilitada põhitaristut ja -teenuseid majanduslikult elujõulisel viisil.

Kokkuvõttes võib öelda, et kuigi Tori vald paistab Pärnumaal silma üldise kasvu poolest, on see väga ebaühtlaselt jaotunud. Seega on vajadus eri poliitikameetmete ja strateegiliste investeeringute järele, mis toetavad nii õitsvaid keskusi kui ka haavatavaid äärealasid. Jõesuu integreeritud tegevuskava on üks selliseid jõupingutusi, mille eesmärk on tugevdada vastupanuvõimet, ühendatust ja elukvaliteeti väiksemates küldes ning tagada, et arengust saadav kasu jõuab valla kõikidesse osadesse.

Tabel 2. Tori valla piirkondade rahvaarv rahvastikuregistri andmetel (2017–2023)

Omavalitsuse olulisemad piirkonnad

Are piirkond

Keskus: Are alevik, mis asub Pärnust 18 kilomeetri kaugusel Tallinna suunas. Piirkond hõlmab 11 küla.
Transport: piirkonda läbib 10 kilomeetrit Tallinna–Pärnu-lkla maanteed ehk põhimaanteed nr 4, mis on osa Via Balticast.
Are teenuskeskus: pakub sotsiaaltöö spetsialistide ja koduhooldustöötajate abi; sünde ja surmi saab registreerida ühel päeval nädalas.

Tori piirkond

Keskus: Tori vald, mis asub Pärnust 29 kilomeetri kaugusel Paide suunas ja on ümbritsetud 20 küla.
Transport: asub riiklikult olulise Pärnu–Rakvere–Sõmeru maantee ehk põhimaantee nr 5 lähedal.
Tori teenuskeskus: pakub sotsiaaltöö spetsialistide ja koduhooldustöötajate abi ning seal asub ka valla-valitsuse majandusosakond.

Sauga piirkond

Keskus: Sauga vald, mis asub Pärnust 2 kilomeetri kaugusel Tallinna suunas ning selle lähedal on Eametsa, Kilksama ja Nurme külad.
Transport: piirkonda läbib Tallinna–Pärnu-lkla maantee.
Sauga teenuskeskus: seal asub vallavalitsuse arengu- ja planeeringuosakond ning sealt saab keskkonnanõunike, lastekaitseametnike ja sotsiaaltöö spetsialistide abi.

Sindi linn

Asub Pärnu jõe vasakkaldal jõe ja Kõrsa soo vahel. Pärnu–Paide maantee kulgeb jõega paralleelselt läbi Sindi.

Logistiline asukoht: asub Pärnu lähedal (14 kilomeetri kaugusel) ning sellel on hea ühendus Pärnu-Paide maantee ja Via Baltica kaudu. Enamik valla elanikkonnast elab Pärnust 15 kilomeetri raadiuses, mistõttu on Pärnu linn peamine teenuste ja tööhõive keskus.

Geograafiline jaotus ja ühendatus

Peamised liikumisteed jagavad valla kaheks:

- 1. Sauga ja Are piirkonnaks, mis asuvad Tallinna-Pärnu maantee ääres;
- 2. Sindiks, Toriks ja ümbritsevateks piirkondadeks, mis asuvad Rakvere-Tori marsruudi lähedal.

Neid kahte osa eraldavad Pärnu jõgi ja Pärnu lähedal asuv Rääma soo.

Demograafia

Jõesuu on väike küla, mis kuulub Tori aleviku teenindusalaselle Tori vallas. Selle rahvaarv on tagasihoidlik ja väheneb järk-järgult. Nagu paljud maapiirkonnad Eestis ja kogu Euroopas, seisab ka Jõesuu silmitsi demograafiliste probleemidega:

Vananev elanikkond

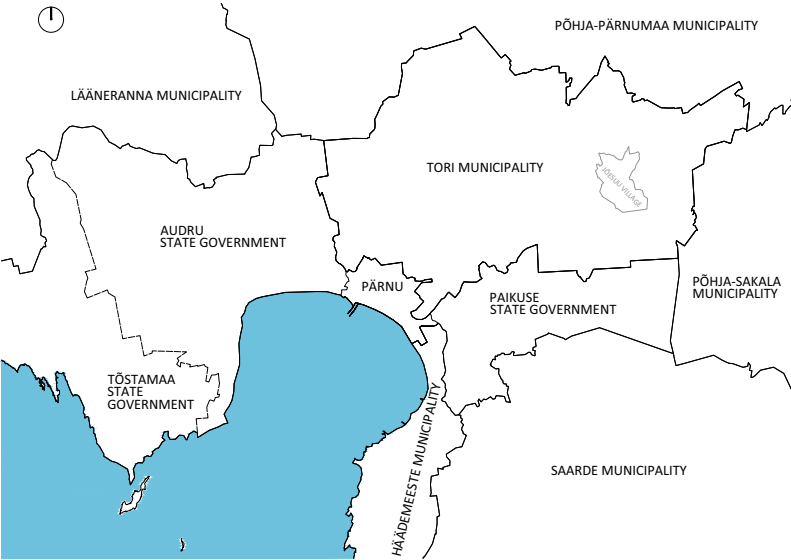
Märkimisväärne osa küla elanikest on eakad, mis kajastab elanikkonna vananemise laiemat suundumust maapiirkondades. Selline demograafiline muutus avaldab lisasurvet kohalikele teenustele ja transpordivajadustele ning samas vähendab majandusarenguks kasutatavat tööjõudu.

Noorte väljaränne

Nooremad põlvkonnad sageli kolivad linna- ja piirkondadesse, et otsida paremaid haridus- ja töövõimalusi. Selle tulemuseks pole kogukonnal elujõudu ja on vähem neid elanikke, kes suudavad kohalikke algatusi käivitada.

Rahvastikutihedus

Jõesuu rahvastikutihedus on väike, mistõttu on avalikke teenuseid ja taristut majanduslikult keeruline pakkuda.

Demograafilised muutused

Noorem elanikkond kasvab pidevalt, eelkõige 0–18-aastaste vanuserühm, mis moodustas 2018. aastal 19,5% kogu elanikkonnast ja kasvas 2021. aasta alguseks 21,4%-ni. Jõesuu külas on aga rahvaarv vähenenud: 2011. aastal elas seal 298, 2021. aastal 265 ja 2024. aasta juunis 259 elanikku.

Teenuste kättesaadavus

Jõesuu üks kõige pakilisemaid probleeme on põhiteenuste kättesaadavus. Taristu praegune olukord piirab elanike võimalusi rahuldada põhivajadusi mugavalt ja kestlikult.

Puudub kohalik toidupood

Külas pole kauplust ega ühtegi jaemüügiettevõtet, mistõttu on elanikud sunnitud igapäevavajaduste jaoks sõitma naaberasulatesse. Niisugune sõltuvus erasõidukitest mõjutab haavatavaid elanikkonnarühmi ebaproportsionaalselt palju, näiteks eakaid ja neid, kellel puudub auto kasutamise võimalus.

Hariduse kättesaadavus

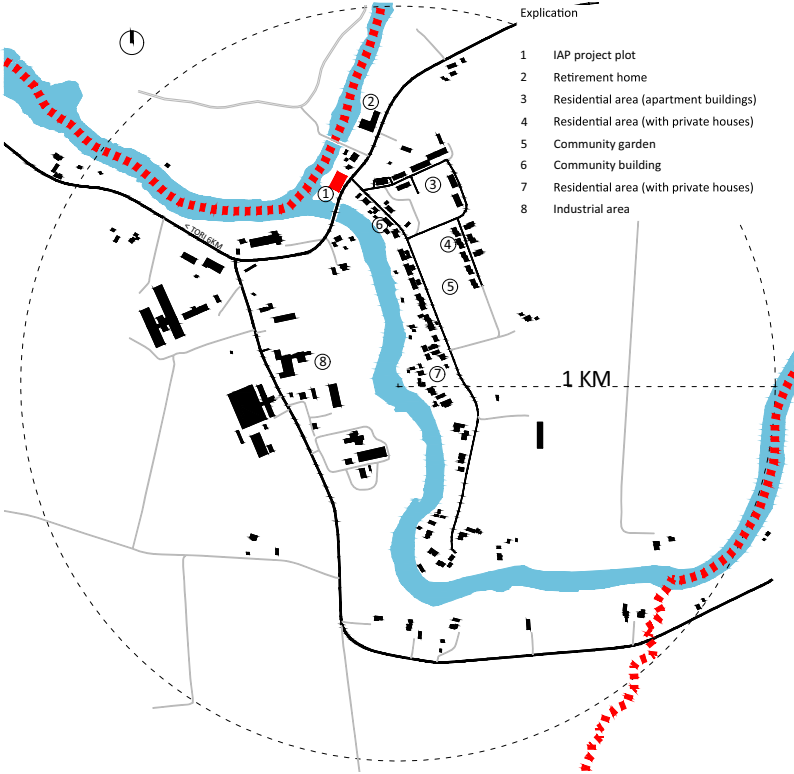
Lähim kool ja lasteaed asuvad kuue kilomeetri kaugusel Tori linnas. Ilma turvaliste kõnni- või jalgrattateedeta sõltuvad lapsed ja pered autodest või piiratud ühistranspordivõimalustest. See on peredele rahaliselt ja logistiliselt raske ning põhjustab ohutusprobleeme.

Tervishoiuteenuste kättesaadavus

Tervishoiuteenused on koondunud lähedalasuvatesse linnadesse, nõudes sobivat transpordikorraldust. Eakatele ja liikumispuudega elanikele tekitab märkimisväärsed probleeme see, et arstiabi pole piisavalt lähedal.

Ühistranspordi piirangud

Piirkondlik ühistransport on harv ja ebausaldusväärne ega täida nende elanike vajadusi, kes vajavad alternatiivseid liikumisvõimalusi.

Teenuste kaugus Jõesuu külast

Koolid ja lasteaed

Lähimad haridusasutused asuvad Tori alevikus, kus on muu hulgas Tori põhikool ja lasteaed.

Kirik

Tori alevikus asub ajalooline Püha Jüri kirik, mis on tuntud oma kultuurilise ja ajaloolise väärtuse poolest.

Kogukonnakeskus

Tori rahvamaja, mis on osa Tori valla kultuurikeskusest, asub Tori alevikus ning seal saab korraldada kultuuriüritusi ja kogukonnategevusi, mis aitavad elanikel ühiskondlikult aktiivsed olla.

Kohalike teenuste puudus ja liikumisvõimaluste vähesus on tekitanud vajaduse sihipäraselt sekkuda, et parandada Jõesuu ligipääsetavust ning elukvaliteeti.

Liikuvus ja ühendatus

Jõesuu liikuvusprobleemid annavad tunnistust laiematest kitsaskohtadest, mis puudutavad maapiirkondade ligipääsetavust kogu Eestis.

Puudub kõnni- ja jalgrattateede taristu

Puuduvad ohutud kõnni- ja jalgrattateed, mis ühendaksid Jõesuud lähedalasuvate asulatega, piirates võimalusi liikuda aktiivselt ja kestlikult. See taristu puudus piirab elanike juurdepääsu teenustele ja vaba aja veetmise võimalustele ning suurendab nende sõltuvust autost.

Sõltuvus autost

Kuna ühistranspordivõimalused on puudulikud, sõltub enamik elanikke erasõidukist. Niisugune sõltuvus tekitab märkimisväärsed kulusid leibkondadele ning lisaks suurendab heitkoguseid ja halvendab keskkonnaseisundit.

Puudulik piirkonnaga lõimumine

Küla on halvasti lõimitud laiemal transpordivõrguga, kahandades võimalust kasutada lähedalasuvate linnapiirkondade majandus- ja sotsiaalseid hüvesid.

Kogukond ja sotsiaalne ühtekuuluvus

Jõesuu kogukonnavaim, mis oli Nõukogude ajal teada-tuntud, on aja jooksul nõrgenenud. See kajastab muutusi tööhõivestruktuurides, ühiskonnainormides ja riiklikes investeeringutes.

Ajalooline kontekst

Nõukogude ajal tegutses Jõesuus edukas kolhoos. See tagas majandusliku stabiilsuse ning andis ühise eesmärgi ja tugevad sotsiaalsed sidemed.

Praegused raskused

Tänapäeval puuduvad ühised ruumid, kogukonnaüritused ja vaba aja veetmise võimalused, mis on nõrgestanud sotsiaalseid sidemeid. Elanikel puudub võimalus üksteisega suhelda, mistõttu kogukonnatunne on killustunud.

Vähene keskkonnateadlikkus

Hoolimata küla ilusast loodusest ei väärtusta kohalikud keskkonnahoidu piisavalt. Kogukonna liikmed ei osale aktiivselt piirkonna loodusvarade säilitamises ega edendamises.

Turism ja majanduspotentsiaal

Jõesuul on märkimisväärne, kuid seni kasutamata potentsiaal turismi ja majanduskasvu jaoks. Kuid nende võimaluste ärakasutamist takistab mitu asjaolu.

Maaliline asukoht

Jõesuu asub kahe suure jõe ühinemiskohas ja Soomaa rahvusparki lähedal. Seal on ainulaadne ja ligi tõmbav keskkond ökoturismi, veespordi ning vabaõhuürituste jaoks.

Puudub taristu

Külas puudub oluline turismitaristu, näiteks matkarajad, märgistused, piknikualad ja vaba aja veetmise võimalused. See piirab Jõesuu populaarsust külastajate seas ja pärsib selle muutumist sihtkohaks. Majandusvõimalused: ilma tugeva turismisektori või muude kohalike majandusalgatusteta on elanike töövõimalused piiratud, mis veelgi soodustab väljarännet.

Keskkonna- ja ökoloogiline kontekst

Küla loodusvarad on piirkonna tugev külg, kuid hõlmavad ühtlasi vastutust.

Elurikkus

Lähedal asuv Soomaa rahvuspark on tuntud oma ainulaadsete märgalade ja elurikkuse poolest, pakku- des häid võimalusi looduskaitsele keskenduvaks turismiks.

Üleujutusoh

Kuna Jõesuu asub jõgede läheduses, ohustavad seda üleujutused, eriti Soomaa kõrgvee perioodil. See rõhutab vajadust vastupidava taristu ja keskkonnaplaneerimise järele.

Kestlikkusprobleemid

Kui puudub nõuetekohane keskkonnajuhtimine, võib turismi ja taristu arendamine kahjustada piirkonna õrna ökosüsteemi.

Peamised statistilised andmed ja järeldused

Rahvastiku vähenemine

Eesti maapiirkondades, sealhulgas Jõesuus, on elanikkond vananemise ja väljarände tõttu vähenenud keskmiselt 1–2% aastas.

Auto omamine

Üle 80% Eesti maapiirkondade leibkondadest omab vähemalt ühte autot, mis on puuduliku ühistranspor- di tõttu hädavajalik. Kuid ülejäänud, kes ei saa endale sõidukit lubada või seda juhtida, jäävad seetõttu paljudest võimalustest ilma.

Turismipotentsiaal

Soomaa rahvusparki külastajate arv on aastatega pidevalt kasvanud, kuid Jõesuus kui turismiväravas või lisasihtkohas peatutakse harva, sest tee läheb Jõesuu külast mööda ja külastajad ei näe mõtet Soo- maale sõites sealt läbi käia.

Puudused taristus

Ainult 17%-s Eesti maapiirkondadest on piisavalt jalgrattateid, mis rõhutab Jõesuu laiemat ligipääsetavu- se probleemi.

Arenguväljavaated ja järeldused

Kasvav elanikkond, eriti nooremate elanike arv, ning valla püüdlus meelitada sinna rohkem peresid viitab, et elanikkond lähiaastatel endiselt suureneb. Tori vald on valmis parandama teenuseid, taristut ja pla- neerimist, et toetada kasvavat elanikkonda ning samas säilitada head elukvaliteeti.

Jõesuu praegune olukord kajastab ainult väikest osa probleemidest, millega seisavad silmitsi maapiir- kondade kogukonnad terves Euroopas. Demograafilise surve, teenuste piiratud kättesaadavuse ja nõr- ga liikuvustaristu tõttu on külal raske säilitada elanike elukvaliteeti. Samal ajal pakuvad selle maaliline asukoht ja ajalooline pärand võimalusi kestlikuks arenguks ökoturismi ning kogukonna taaselustamise kaudu. Jõesuu lahendab tekkinud probleeme URBACTi projekti ECONNECTING abil, olles teistele ees- kujuks, kuidas väike maa-asula saab kasutada oma ainulaadseid eeliseid, et luua kestlikku ja elujõulist kogukonda.

2.3 Olemasolevad strateegiad ja poliitikasuunad

Jõesuu küla, mis moodustab osa Tori vallast Pärnumaal, tegutseb kindlas kohalike, piirkondlike, riiklike ja Euroopa strateegiate raamistikus. Nende kavade eesmärk on lahendada põhiprobleeme, nagu maapiirkondade liikuvus, kogukonna ühtekuuluvus, keskkonnahoidlikkus ja majandusareng. Nimetatud strateegiate mõistmine ja nende järgimine võimaldab Jõesuul luua integreeritud tegevuskava, mis võimendab olemasolevaid algatusi, maksimeerib rahastusvõimalusi ning aitab kaasa maaelu kestlikule taaselustamisele.

Strateegiline vastavus kohalikele ja piirkondlikele kavadele

Kohalikud strateegiad

Tori valla arengukavas on rõhutatud, et on vaja parandada taristut ning edendada sotsiaalset ühtekuuluvust ja turismi. Arengukavas on kirjeldatud muu hulgas järgmisi Jõesuule olulisi eesmärke:

- arendada turvalist jalgratta- ja kõnniteede võrku;
- taaselustada ühisruume;
- kasutada ökoturismi, et edendada kohalikku majanduskasvu.

Ka mõni arengustrateegias „**Pärnumaa 2035+**“ esile toodud eesmärk kattub Jõesuu omadega:

- tugevdada maapiirkondade ja linnade vahelisi ühendusi, et tasakaalustada piirkondlikku arengut;
- edendada kultuuri- ja looduspärandiga seotud säästvat turismi;
- toetada väike- ja keskmise suurusega ettevõtjaid, et elavdada kohalikku majandust.

Riiklik ja Euroopa strateegiline kontekst

Riiklikud strateegiad

Üleriigilises planeeringus „**Eesti 2030+**“ ja **Eesti maaelu arengukavas** on rõhutatud, kui olulised on tasakaalustatud territoriaalne areng, ühendatus ning keskkonnahoidlikkus. Nendes välja toodud asjakohased eesmärgid on

- edendada ökoturismi kui säästvat majandustegevust;
- parandada transporditaristut, et ühendada maa- ja linnapiirkondi.

Euroopa strateegiad

Euroopa rohelises kokkuleppes ning **Euroopa Liidu territoriaalses tegevuskavas 2030** rõhutatakse kestlikkust, ligipääsetavust ja kaasavat juhtimist. Jõesuu plaanid luua turvaline transporditaristu ja edendada ökoturismi on nimetatud prioriteetidega kooskõlas.

Rakendusraamistik ja rahastusvõimalused

Rakenduskavad

1. Euroopa Regionaalarengu Fondist saab rahastust jalgrattateede, turismitaristu ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate arendamiseks.
2. Euroopa Sotsiaalfond (ESF) toetab haridusprogrammide ja kogukonna tugevdamise algatusi.
3. LEADERi programmist saab rahastust kogukonnapõhiste turismiprojektide ja puhkevõimaluste jaoks.

4. Interreg Euroopa programm pakub ressursse kestliku liikuvuse ja ökoturismi mudelite jaoks piirkondade koostöö kaudu.

Piirkondlikest ja riiklikest kavadest tulenevad võimalused

Pärnu maakonna planeeringus on Jõesuu määratletud teisejärgulise keskusena, mis vajab kohalikke põhiteenuseid, sealhulgas lastehoiuteenuseid, vaba aja veetmise võimalusi ja ühistransporti. Mõned soovitud on

- võtta kasutusele paindlikud transpordilahendused piirkondades, kus puuduvad liiniveod;
- luua ühised teeninduskeskused lähedalasuvate asulate jaoks;
- otsida alternatiivseid lahendusi, näiteks internetiteenuseid või nõudluspõhist transporti.

Tulevases **Pärnu maakonna planeeringu teemaplaneeringus (2024)** rõhutatakse potentsiaali lõimida jõeäärsed rajatised, nagu ujukohvikud või kultuuriruumid, arengukavadesse. Jõesuu jõeäärne asukoht pakub ainulaadset võimalust selle strateegia elluviimiseks.

Visioon 2027. aastaks ja edasiseks

Arengustrateegias „**Pärnumaa 2035+**“ kirjeldatud visioonis on tähtsustatud piirkonda, kus kvaliteetsed teenused, kestlik liikuvus ja elujõulised kogukonnad on kõigile kättesaadavad. Jõesuu aitab kirjeldatud visioonile kaasa sellega, et

- saab maaelu kestliku taaselustamise eeskujuks ökoturismi ja ühendatuse kaudu;
- kasutab ära asukohta Soomaa rahvuspargi lähedal, et edendada looduspõhist turismi;
- loob ühtse kogukonna, kus elanikud kujundavad aktiivselt oma keskkonda.

Järeldused

Jõesuu raskustes peituvad märkimisväärsed võimalused kasvuks ja elavdamiseks. Kui kohandada integreeritud tegevuskava kohalike, riiklike ja Euroopa strateegiatega, on külal võimalik saada rahalisi vahendeid, edendada kogukonna ühtekuuluvust ning saada ökoturismi ja säästva arengu keskuseks. Koostöö ja süsteemse lähenemisviisi abil on Jõesuu valmis muutuma elujõuliseks, ühtseks ning vastupidavaks maapiirkonna kogukonnaks.

URBACTi kohalik töörühm

3.1 Sidusrühmade kaardistamine

Jõesuu arendusprojektis osalevad sidusrühmad esindavad mitmesuguseid üksikisikuid, organisatsioone ja rühmi, toetades terviklikku ning kaasavat lähenemisviisi. Kui kaasata peamisi osalisi eri sektoritest, käsitletakse integreeritud tegevuskavas kõiki vaatenurki ja vajadusi ning edendatakse kestlikke ja uenduslikke lahendusi.

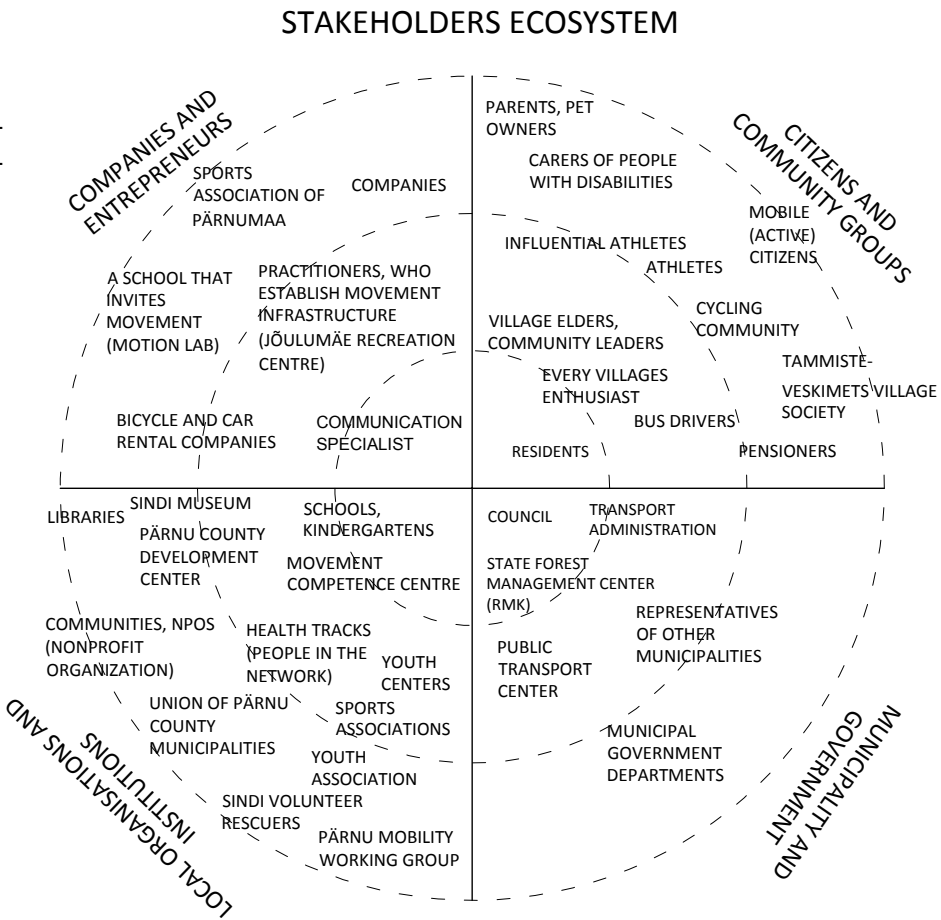
Peamised sidusrühmad

1. Kohalikud väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad annavad ülevaate majandusraskustest ning -võimalustest, eelkõige ökoturismi ja kohalike teenuste valdkonnas.
2. Kohaliku kogukonna liikmed esindavad laima elanikkonna, sealhulgas perekondade, maaomanike ja eri huvidega üksikisikute vajadusi ning ootusi.
3. Eakad elanikud annavad tagasisidet liikuvuse, tervishoiuteenuste kättesaadavuse ja vaba aja veetmise võimaluste kohta, mis vastavad nende vajadustele.
4. Koolilapsed osalevad aktiivselt töötubades, et jagada ideid, kuidas parandada avalikku ruumi, mängualasid ning liikuvust.
5. Puuetega inimesed propageerivad ligipääsetavat taristut ja kaasavat kavandamist.
6. Tori valla noortevolikogu liikmed pakuvad loovaid ja uuenduslikke ideid ning esindavad nooremat elanikkonda.
7. Asjatundjad kaasavad linnaplaneerijaid, keskkonnaeksperte ja turisminõustajaid, kes pakuvad tehnilisi eriteadmisi.
8. Valla töötajad tagavad, et projekt vastab Tori valla eesmärkidele, ning pakuvad haldus- ja logistilist abi.
9. Välisekspert annab sõltumatuid juhiseid ja tagab, et järgitakse URBACTi põhimõtteid.
10. Kehalist aktiivsust edendavad mittetulundusühingud keskenduvad aktiivsele eluviisile, propageerides jalutuskäike, jalgrattasõitu ja vaba aja veetmise võimalusi.

Sidusrühmade kaart

Sidusrühmade kaardil on osalised liigitatud nende mõju ja huvitatuse alusel.

Tabel 3. Sidusrühmade kaart

3.2 URBACTi kohaliku tööühma korraldus

URBACTi kohaliku tööühma kirjeldus

URBACTi kohalik tööühm Jõesuu jaoks on mitme sidusrühma platvorm, mis ühendab kõigi asjaomaste rühmade esindajad, et luua ühiselt integreeritud tegevuskava. See tagab, et planeerimisse ja rakendamisse kaasatakse eri vaatenurki ning eriteadmisi.

URBACTi kohaliku tööühma peamised omadused

- Kaasatus: liikmete hulka kuuluvad kohalikud ettevõtjad, kogukonna elanikud, kehalist aktiivsust edendavad mittetulundusühingud ja valla töötajad.
- Muutuv liikmesus: liikmesus on aja jooksul muutunud tänu korrapärasele teavitustegevusele. Kuigi mõned liikmed on lahkunud, on liitunud uusi osalejaid, mis tagab, et rühm on aktiivne ja pühendunud.
- Noorte kaasamine: Tori valla noortevolikogu on olnud eriti aktiivne, pakkunud uuenduslikke ideid ja edendanud noorema elanikkonna osalemist.
- Parema kogukonna kaasamine: Jõesuu külapäeva üritus väikesemahulise meetme käigus suurendas oluliselt kohalike elanike, sealhulgas mittetulundusühingute aktiivsust URBACTi kohalikus tööühmas.

URBACTi kohaliku tööühma ülesehitus

Juht on selleks määratud vallavalitsuse töötaja, kes tööühma koordinaatorina hõlbustab kohtumisi ja tagab kooskõla URBACTi eesmärkidega.

Põhiliikmed on valla töötajad, kohalikud ettevõtjad ja kehalist aktiivsust edendavate mittetulundusühingute esindajad.

Tugiliikmed on kogukonna liikmed, noortevolikogu esindajad, kooliõpilased ja asjatundjad.

Välisnõustaja annab sõltumatut tagasisidet ja jälgib edusamme.

3.3 Sidusrühmade kaasamise strateegia ja teavitustegevus

EKaasamisstrateegia

Kaasamisstrateegia eesmärk on tagada, et kõik sidusrühmad osalevad aktiivselt, ja samas püsida paindlik, et kohaneda muutuva grupidünaamikaga.

Peamised osad

1. Ülesanded projektis

Sidusrühm	Ülesanded	Kaasatus
Valla töötajad	Koordineerivad ja teevad otsuseid	Suur
Kohalikud ettevõtjad	Jagavad teavet majandusvõimaluste ja ökoturismi kohta	Suur
Kohalikud elanikud	Annavad tagasisidet liikuvuse, vaba aja veetmise ja kohalike vajaduste kohta	Keskmine
Kehalist aktiivsust edendavad mittetulundusühingud	Propageerivad aktiivset transporti ja puhkealasid	Suur
Koolilapsed	Jagavad ideid avaliku ruumi ja mängualade kohta	Keskmine
Eakad	Annavad ülevaate ligipääsetavuse ja tervisega seotud vajaduste kohta	Keskmine
Noortevolikogu	Jagavad ideid ja teavitavad kogukonda	Suur
Spetsialistid	Jagavad eriteadmisi planeerimise ja kestlikkuse kohta	Suur
Välisekspert	Hoolitseb järelevalve eest ja juhendab	Suur

2. Teavitustegevus

- Töötubades ja korrapärastel koosolekutel kaasatakse kõiki sidusrühmi kaasloomesse ning planeerimisse.
- Igal koosolekul kutsutakse avalikult osalema, et meelitada uusi liikmeid.
- Kogukondlikud üritused, nagu Jõesuu külapäev, äratavad huvi ja edendavad projekti eesmärke.

3.4 Planeerimine

Planeerimine on kindla ülesehitusega korduv tegevus, milles rõhutatakse koostööd, ideede katsetamist ja tagasiside kasutamist.

Planeerimise põhisammud:

1. sidusrühmade kindlakstegemine: teeme kindlaks ja kaasame mitmesuguseid sidusrühmi, sealhulgas kehalist aktiivsust edendavaid mittetulundusühinguid;
2. URBACTi kohaliku tööühma moodustamine: paneme kokku tasakaalustatud rühma, mis esindab kõiki asjaomaseid huve;
3. töötoad ja arutelud: korraldame temaatilisi töötube, et uurida
 - liikuvuslahendusi (nt jalgrattateed, ühistransport);
 - kogukonnaruume (nt puhke- ja kaasavad alad);
 - ökoturismi potentsiaali;
4. väikesemahulised meetmed: korraldame Jõesuu külapäeva, et katsetada ideid, koguda tagasisidet ja innustada edasist osalemist;
5. pidev tagasiside: kasutame töötubadest ja üritustelt saadud tagasisidet ning teadmisi tegevuskava eelnõus;
6. lõpetamine: viime integreeritud tegevuskava vastavusse kohalike, piirkondlike ja URBACTi eesmärkidega nii vastuvõtmise kui ka rakendamise valdkonnas.

URBACTi kohaliku tööühma koosolekud

URBACTi kohalik tööühm on kohtunud seitse korda eri koosseisudes:

Kuupäev	Kohtumise eesmärk
22.09.2023	Esialgsete eesmärkide seadmine, URBACTi kohaliku tööühma kaardistamine
24.01.2024	Esimene URBACTi kohaliku tööühma kohtumine
20.03.2024	Eesmärkide täpsustamine
03.06.2024	Lisaprobleemide väljaselgitamine, Jõesuu küлага tutvumine
22.08.2024	Väikesemahulise meetme ettevalmistamine (Jõesuu külapäev)
28.08.2024	Väikesemahulise meetme ettevalmistamine (Jõesuu külapäev)
13.11.2024	Võimalike lahenduste kaalumine, külapäeva tulemuste kokkuvõte

22.09.2023 - Esialgsete eesmärkide seadmine, URBACTi kohaliku tööühma kaardistamine

Foto 3. Esialgsete eesmärkide seadmine. Autor Helle-Triin Hansumäe, 2024

Foto 4. Ühine mõttekoda. Autor Helle-Triin Hansumäe, 2024

24.01.2024 - Esimene URBACTi kohaliku tööühma kohtumine

Foto 5. URBACTiga tutvumine. Autor Lauri Luide

20.03.2024 - Eesmärkide täpsustamine

Foto 6. Esimene kohtumine Jõesuu küla kogukonnaga. Autor Kärt Linder, 2024

Foto 7. Olukorra analüüs. Autor Helle-Triin Hansumäe, 2024

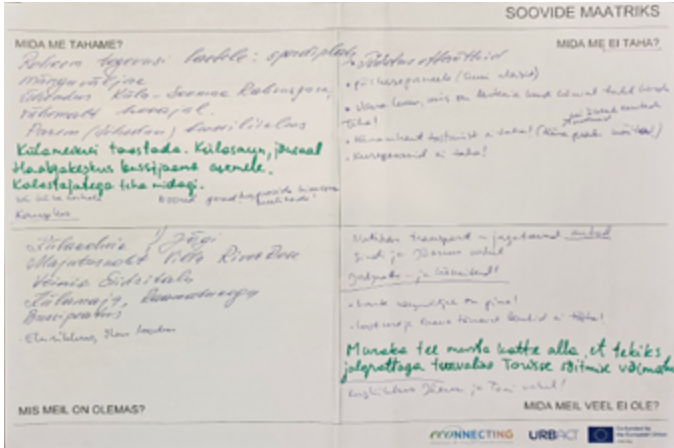

Foto 8. Eesmärkide ruudustik. Autor: Helle-Triin Hansumäe, 2024

03.06.2024 - Lisaprobleemide väljaselgitamine, Jõesuu küla tutvumine

Foto 9. Meie isiklike arusaamade kaardistamine. Autor Helle-Triin Hansumäe, 2024

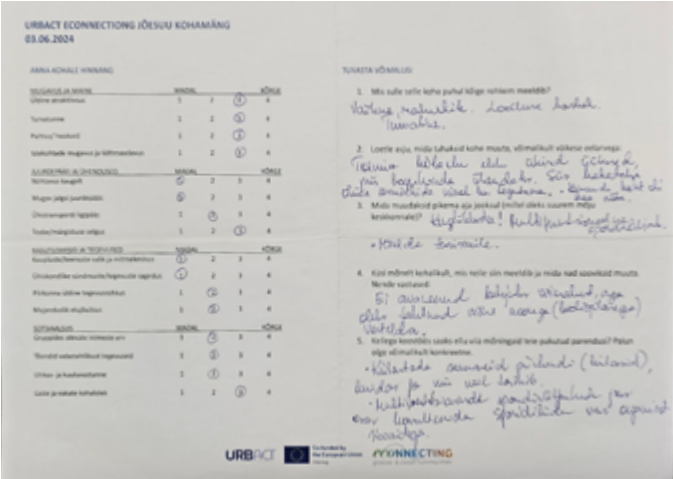

Foto 10. Kohamängu küsimustik. Autor Helle-Triin Hansumäe, 2024

13.11.2024 - Võimalike lahenduste kaalumine, külapäeva tulemuste kokkuvõte

Foto 11. URBACTi kohaliku tööühma kohtumine Jõesuul Tori siidritalus. Autor Helle-Triin Hansumäe, 2024

Foto 12. Kohtumisele oli kutsutud Tartu Ülikooli Pärnu kolledži inimgeograafia õppejõud Garri Raagmaa, kes täiendas arutelu akadeemilise vaatenurgaga. Autor Helle-Triin Hansumäe, 2024

Integreeritud tegevuskava koht ja analüüs

4.1 Integreeritud tegevuskava koha kirjeldus

Sotsiaalne ja ruumiline kirjeldus

Jõesuu küla on väike maa-asula Eestis Pärnumaal Tori vallas. See asub Pärnu ja Navesti jõe maalilises ühinemiskohas, mis on ühtaegu looduslikult kaunis ning ajalooliselt oluline. Jõesuu on osa Pärnu funktsionaalsest piirkonnast, mis on lähim linnakeskus. See asub umbes 30 kilomeetri kaugusel läänes. Jõesuu maastik on valdavalt tasane, mis sobib hästi jalgsi käimiseks ja jalgrattaga sõitmiseks. Piirkonda ümbritsevad metsad, sood ja põllumajandusmaad ning see asub Soomaa rahvuspargi lähedal, mistõttu külal on suur ökoturismipotentsiaal.

Hoolimata oma maalilisest paigast seisab Jõesuu silmitsi ligipääsuprobleemidega. Lähim asula on Tori vald (seitsme kilomeetri kaugusel), mis osutab põhiteenuseid, nagu koolid, lasteaiad ja kauplused. Jõesuu on aga Torist eraldatud, kuna seal puuduvad kõnni- ja jalgrattateed ning elanikud on sunnitud kasutama isiklikku autot või puudulikku ühistransporti. Küla bussipeatus on küll peamine peatus, kuid see on korralikult välja arendamata, kuna seal puuduvad piisavad võimalused, nagu jalgrattaparklad, autokohad ning tualettruumid turistidele ja kaluritele.

Põhilised kvantitatiivsed parameetrid

Ala

Jõesuu hoonestatud ala pindala on ligikaudu 8,5 hektarit, kusjuures enamik arendustegevusest on koondu nud jõe äärde.

Rahvaarv

2024. aasta seisuga on külas 259 elanikku, mis on väike langus võrreldes 2021. aasta 265 elanikuga.

Elamufond

- Korterelamutest on kaheksa kahekorruselist nõukogudeaegset kortermaja, kus elavad peamiselt kohaliku aknatehase töötajad.
- Paarismaju on viis.
- Ülejäänud on ühepereelamud.

Peamised sotsiaalsed ja majanduslikud tunnusjooned

1. Tööhõive

- Paljud kortermajade elanikud töötavad kohalikus aknatehases, mis on küla peamine tööandja.
- Tori Siidritalu tegutseb nii tootja kui ka turismiatraktsioonina, tutvustades kohalikku käsitööd ja pak kudes hooajalisi töövõimalusi.

2. Avalikud teenused ja taristu

- Kogukonnaruumidest on külas väike rahvamaja, mida kasutavad peamiselt vanemad elanikud koosviibimisteks ja muude ürituste korraldamiseks. Noorem elanikkond kasutab seda aga liiga vähe.
- Väike Torihooldekodu teenindab piirkonna eakaid elanikke ja pakub küla piires põhiteenuseid.

3. Huvipunktid

- Pärnu ja Navesti jõgi pakuvad võimalusi ökoturismiks, näiteks kajakisõiduks, kalapüügiks ning matkamiseks.
- Tori Siidritalu on kohalik vaatamisväärsus, mis meelitab külastajaid, kes on huvitatud käsitöötoodetest ja maaturismist.

Ala kaardistamine ja kirjeldus

Küla ruumiline ja funktsionaalne struktuur kajastab selle kahe­sugust iseloomu: ühest küljest on see elamukogukond, teisalt aga osaline tööstuskogukond. Kokku on sellel mitu põhiosa.

1. Teede ülesehitus:

- Põhimaantee ühendab Jõesuud Tori alevikuga ja edasi Pärnuga, kuid sellel puuduvad kõnni- ja jalgrattateed, mistõttu mittemotoriseeritud liiklemine on ebaturvaline.
- Katteta kõrvalteede kaudu pääseb elamu- ja tööstuspiirkondadesse.
- Muraka külaga on ühendus ainult jalgteesilla kaudu (või läbi Tori).

2. Avalikud ja funktsionaalsed hooned:

- Bussipeatus on keskne, kuid vähearenenud sõlmpunkt, mis vajab parandusi, näiteks jalgratta- ja rulaatorihoidikuid, autokohti ning tualettruume.
- Rahvamaja on sotsiaalne sõlmpunkt eakamatele elanikele, kuid on kogukonna noorematele liikmetele ebahuvitav.
- Hooldekodu pakub eakatele elanikele põhiteenuseid ja parandab küla sotsiaaltaristut.

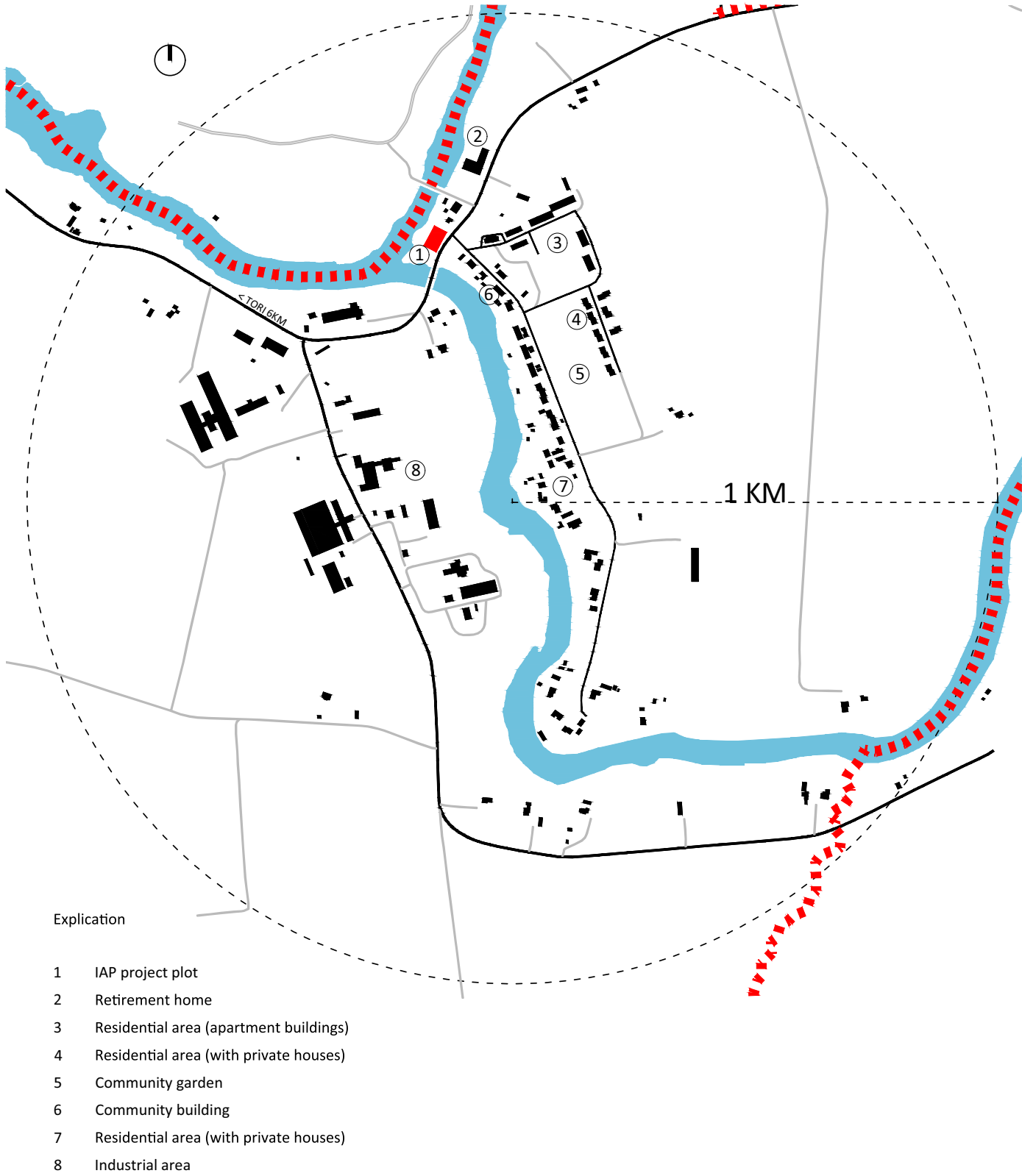
3. Praegune kasutus ja funktsioonid

- Elamupiirkonnad on jaotunud nõukogudeaegsete korterelamute, paarismajade ja ühepereelamute vahel.
- Tööstuspiirkonna moodustab aknatehas, mis pakub paljudele kohalikele elanikele stabiilset tööd.
- Turismi ja põllumajandust esindab siidritalu, mis ühendab kohaliku tootmise ja turismitegevuse.

4. Sõltuvus ruumilises kontekstis

- Küla sõltub põhiteenuste saamiseks suuresti Tori alevikust, kus on näiteks haridus ja jaemüük, mis osutavad seega vajadusele parandada ühendatust ning arendada kohalikke teenuseid.

Jõesuu külas on palju probleeme ja võimalusi. See sõltub Tori alevikust põhiteenuste jaoks ning lisaks on ühendatus piiratud ja taristu vähearenenud, rõhutades vajadust sihipäraste sekkumiste järele. Samal ajal loovad kohalikud loodusvarad, kogukonnaruumid ja majandushoovad, nagu aknatehas ja siidritalu, tugeva aluse kestlikule maa­elu arengule. Kui suurendada liikuvust, parandada avalikku ruumi ja kasutada ära ökoturismi potentsiaali, võib Jõesuu olla eeskujuks, kuidas maa­elu väikesemahuliselt taaselustada.

4.2 Esilekerkivad teemad (probleemi määratlus)

Jõesuu kohaliku konteksti TNVO-analüüs

Tugevad küljed	Nõrgad küljed
- Maaliline asukoht ainulaadse maastikuga (märgalad, sood)	- Puuduvad turvalised kõnni- ja jalgrattateed
- Rikkalik kultuurilugu (arheoloogia ja arhitektuuri-pärand)	- Ebapiisavad kohalikud teenused (kauplused, päevahoid, postkontor)
- Kasvav vald, kus suureneb noorte elanike arv	- Sõltuvus autodest halva ühistranspordi tõttu
- Asub Euroopa peamiste transporditeede lähedal (Via Baltica, Rail Baltica)	- Ebapiisav rahastus suuremate investeeringute tegemiseks ja kavandamiseks
- Hea internetiühendus (nii mobiili- kui ka kaabliühendus)	- Vähenev ja vananev elanikkond maapiirkondades ning äärealadel
- Väljakujunenud ettevõtted, nagu siidritalu ja aknatehas	- Halvenev elamufond ja kasutamata nõukogudeaegsed hooned
Võimalused	Ohud
- Arendada ökoturismi jõgede ja Soomaa rahvusparki abil	- Negatiivsed demograafilised suundumused (vananemine, väljaränne)
- Asub Tori aleviku lähedal, mis tagab teenused ja stabiilse tööjõu	- Majanduslik sõltuvus üksikutest põhitööandjatest
- Laiendada jalgrattasõidu ja puhkemajanduse taristut	- Integreeritud tegevuskava on piiratud ressursside tõttu raske rakendada
- Võimalik meelitada külastajaid, kes on teel mujale, kuid astuvad külast läbi	- Keskkonnaseisund halveneb, kui turismi kasvu ei juhita

TNVO-analüüs annab põhjaliku ülevaate Jõesuu kohalikust kontekstist, tuues esile küla peamised tugevad ja nõrgad küljed, võimalused ning ohud. See raamistik aitab tuvastada sise- ja välistegureid, mis mõjutavad küla kestlikku arengut.

Tugevad küljed

Jõesuu saab kasu maalilisest loodusest Pärnu ja Navesti jõe ühinemiskohas, mida ümbritsevad märgalad ning sood. Sellel on tugev kultuuriline ja ajalooline taust, sealhulgas arhitektuuri- ja arheoloogiline pärand. Kogu vald tervikuna on kasvamas, eriti noorte elanike seas, ning Jõesuud toetavad ettevõtted,

nagu aknatehas ja siidritalu. Lisaks on külas hea mobiilne ja kaabliga internetiühendus, mis on tänapäevase arengu jaoks väga vajalik eelis.

Nõrgad küljed

Hoolimata oma varadest seisab Jõesuu silmitsi märkimisväärsede siseprobleemidega. Külas puuduvad põhiteenused, nagu toidupood, lasteaed ja postkontor. Liikumisvõimalused on piiratud, kuna ühistransport on kehv ning puuduvad ohutud kõnni- ja jalgrattateed. Paljud elamud, eriti nõukogudeaegsed ehitised, on lagunemas ja mõnda hoonet kasutatakse endiselt liiga vähe. Samuti napib rahalisi vahendeid suuremahulisteks investeeringuteks ja see raskendab vajalike muudatuste elluviimist.

Võimalused

On hulk arenguvõimalusi, millele tugineda. Jõesuu asub Soomaa rahvusparki lähedal ja seega sobib hästi ökoturismi jaoks. Naabruses paiknev Tori alevik pakub ligipääsu teenustele ja töökohtadele, toetades parema ühendatuse põhimõtet. Samuti on potentsiaali puhkemajanduse taristul, sealhulgas jalgrattateede laiendamiseks ning rohkemate külastajate ligimeelitamiseks, kasutades ära selle looduslikku ilu ja kultuuripärandit. Heade investeeringute abil saaks kasutamata või hooletusse jäetud alasid taas elustada nii kogukonna tarbeks kui ka majandustegevuseks.

Ohud

Jõesuud ähvardab mitu välisohtu. Nende hulka kuuluvad süvenevad negatiivsed demograafilised suundumused, nagu rahvastiku vananemine ja noorte väljaränne. Kohalik majandus sõltub piiratud arvust tööandjatest, mis muudab küla majanduslanguse ajal haavatavaks. Ka piiratud ressursid on üks ohte, kuna integreeritud tegevuskava rakendamine võib osutuda raskeks, kui pole järjepidevat toetust. Lõpuks võib turismi kontrollimatu kasv viia keskkonnaseisu halvenemiseni, mis ohustab just neid väärtusi, mis teevad Jõesuu huvipakkuvaks.

Esilekerkivad teemad: raskused ja võimalused

1. Kestliku liikuvuse edendamine

RASKUSED

Jõesuu elanikud sõltuvad suuresti isiklikest sõidukitest, sest ohutuid kõnni- ja jalgrattateid ei ole ning ühistransport on puudulik. Niisugune autokeskne elustiil on kultuuritavades juurdunud, mistõttu on raske käitumist muuta.

VÕIMALUSED

Jõesuu saab pakkuda elujõulisi alternatiive autost sõltumisele, kui arendada jalgratta- ja kõnniteid Tori alevikku, edendada alternatiivseid transpordivõimalusi ning parandada bussipeatuste taristut. Tähtsat rolli mängivad ka harivad kampaaniad, mille eesmärk on edendada kestlikku liikuvust ja seekaudu muuta mõtteviisi.

2. Elamufondi taas elustamine

RASKUSED

Paljud Jõesuu nõukogudeaegsed korterelamud ja paarismajad vajavad põhjalikku renoveerimist. Kehv energiatõhusus ja halvenevad tingimused heidutavad uusi elanikke ning muudavad küla üldiselt ebapopulaarseks.

VÕIMALUSED

Sihtotstarbelised korterite ja majade renoveerimise programmid, mis on kooskõlas energiatõhususe standarditega, võivad parandada elamistingimusi ning meelitada uusi peresid. Saame ka julgustada inimesi hoolitsemise oma ümbruse eest, näiteks kauni kodu konkursiga või andes elanikele istikuid. Riiklike ja Euroopa Liidu rahastamisprogrammide toetus, mida pakub muu hulgas Euroopa Regionaalarengu Fond, võib seda kriitilist vajadust rahuldada.

3. Kogukonnaruumide parandamine

RASKUSED

Jõesuus puuduvad elujõulised kogukonnaruumid, eriti noorematele elanikele. Praegust rahvamaja kasutatakse vähe ja see ei paku laiemale üldsusele eriti huvi.

VÕIMALUSED

Mitmeotstarbelised kogukonnakeskused võivad vastata kõigi vanuserühmade vajadustele, kuna neis saab veeta vaba aega ning korraldada kultuuriüritusi ja seltskondlikke kokkusaamisi. Kui neis oleksid ka nüüdisaegsed rajatised, näiteks jagatud tööruumid, siis võivad need meelitada kaugtöötajaid ja turiste.

4. Ökoturismi ärakasutamine

RASKUSED

Hoolimata Soomaa rahvuspargi ja jõgede lähedusest ei ole Jõesuu oma ökoturismi võimalusi ära kasutanud. Puuduvad matkarajad, rajatised ja teenused külastajatele.

VÕIMALUSED

Turiste võivad ligi meelitada investeeringud ökoturismi taristusse, nagu jõeäärsed rajad, piknikualad ja infotahvlid (jõeäärne vaateplatvorm). Kui teeme koostööd Jõesuu ettevõtetega, näiteks siidritaluga, saame luua mitmekülgseid kogemusi ja suurendada kohalikke majandusvõimalusi.

5. Liikuvuse muutmine ilmastikust sõltumatuks

RASKUSED

Eesti hooajaline ilmastik takistab tuntavalt jalgrataste ja jalakäijate taristu aastaringset kasutatavust. Talved on alternatiivse liikuvuse jaoks eriti keerulised.

VÕIMALUSED

Kui võtta kasutusele aastaringsed taristulahendused, näiteks köetavad jalgrattateed või hästi hooldatud kõnniteed, võib see parandada kasutatavust ning vähendada ilmastiku tekitatud häireid.

6. Piirkondliku transpordi osutamisest

RASKUSED

Tori vald ei planeeri ega rahasta piirkondlikku transporti ning see raskendab Jõesuu lõimimist laiemasse liikuvusvõrku.

VÕIMALUSED

Koostöös piirkondlike ja riiklike ametiasutustega saab Tori vald propageerida paindlikke ühistranspordilahendusi ning viia need kooskõlla suuremate taristuprojektidega, nagu Rail Baltica.

7. Majandusliku vastupanuvõime suurendamine

RASKUSED

Jõesuu majandus sõltub üksikutest tööandjatest, nagu aknatehas ja siidritalu. Selline vähene mitmekesisus muudab küla haavatavaks majanduslanguse suhtes.

VÕIMALUSED

Kui soodustada kohalikku ettevõtlust ning arendada uusi turuvõimalusi, näiteks turismipõhiseid ettevõtteid või taastuvenergiaprojekte, siis võib see mitmekesistada sissetulekuallikaid ja muuta majanduse stabiilsemaks.

8. Kultuuriidentiteedi säilitamine ja tugevdamine

RASKUSED

Jõesuus puudub tugev kohalik identiteet, mis aitaks kasvatada uhkust kogukonna üle ja meelitada ligi külastajaid. Probleemi süvendab asjaolu, et kultuurimälestised on saanud kahjustada ja ajaloolisi narraatiive ei kasutata ära.

VÕIMALUSED

Kultuuriidentiteedi tugevdamiseks saame kasutada turunduskampaaniaid ja märgistusi, restaureerida ajaloolisi paiku ning kujundada avalikku ruumi, et muuta Jõesuu meeldejäävaks sihtkohaks ja suurendada kogukonna uhkust iseenda üle.

9. Passiivsete elanike kaasamine

RASKUSED

Kodanike kaasatus on väike ja mõni elanik on pessimistlik, mistõttu nad ei osale arengualgatustes aktiivselt.

VÕIMALUSED

Kui korraldada kaasavaid üritusi, nagu edukas Jõesuu külapäev (näiteks laadad ja kontserdid), ning suurendada teadlikkust eluaseme- ja liikuvusprojektide rahastamise võimalustest, siis võib see kogukonda julgustada ja kaasata.

10. Keskkonnariskide leevendamine

RASKUSED

Turismi ja taristu arendamine võib kahjustada Jõesuu ainulaadset looduskeskkonda, sealhulgas jõgesid ning märgalasid.

VÕIMALUSED

Kui kasutada kestlikke planeerimistavasid ning lõimida looduskaitsealaseid pingutusi arendusprojektidega, võib see tagada, et keskkonna säilitamine jääb prioriteediks ega takista majanduskasvu.

Seotud raskused ja võimalused

Jõesuu raskused ja võimalused on omavahel tihedalt seotud.

Selle kohta saab tuua mitu näidet:

- Liikuvustaristu parandamine (1. teema) võib hõlbustada ligipääsu ökoturismiobjektidele (4. teema) ja suurendada kogukonna kaasatust (9. teema).
- Elamufondi renoveerimine (2. teema) võib meelitada uusi elanikke, toetades kohalikke ettevõtteid ja stabiliseerides elanikkonda (ilusad hooned tugevdavad kohalikku identiteeti).
- Keskkonna säilitamine (10. teema) ja samas selle kättesaadavamaks muutmine on kooskõlas ökoturismi eesmärkidega ning tagab pikaajalise kestlikkuse.

Kui käsitleda omavahel seotud teemasid terviklikult, võib integreeritud tegevuskava muuta Jõesuu elujõuliseks, kestlikuks ja kaasavaks maakogukonnaks.

Strateegia, visioon ja eesmärgid

5.1 Projekti visioon

Integreeritud tegevuskava visiooni järgi on Jõesuu küla elujõuline, ligipääsetav ja kestlik maakogukond. Kava eesmärk on lahendada liikuvuse, avaliku ruumi taaselustamise, kogukonna kaasamise ja majandusarengu pakilisi probleeme. Integreeritud tegevuskavaga püütakse parandada ühendust Tori alevikuga ja edendada kohalikku taristut, et saavutada järgmised eesmärgid:

- arendada kestlikke liikuvuslahendusi, mis vähendavad sõltuvust erasõidukitest ning pakuvad alternatiivseid transpordiliike kõigile elanikerühmadele, sealhulgas jalakäijatele, jalgratturitele ja ühistranspordi kasutajatele;
- parandada nii elanike kui ka külastajate elukvaliteeti ning luua selleks elav avalik ruum ja edendada kaasavat kogukonnavaimu;
- tugevdada kohalikku identiteeti ning tõsta selleks esile Jõesuu kultuuri-, ajaloo- ja looduspärandit;
- toetada kohalikku majanduskasvu turismi, uuenduslike ettevõtete ja kestlike tavade abil.

Pikaajaline eesmärk on luua Jõesuust maaelu kestliku arengu mudel, kus kogukonna algatused ja keskkonnateadlikud strateegiad on kooskõlas kohalike vajaduste ning piirkondlike prioriteetidega.

Kuigi Jõesuu on integreeritud tegevuskava peamine katseprojekti asukoht, saab kava rakendamise käigus välja töötatud lähenemisviisi, metoodikat ja praktilisi vahendeid kasutada ülekantava mudelina teistes Tori vallas asuvates külades. Jõesuu seisab silmitsi raskustega, mis on omased ka teistele väikestele omavalitsusüksustele, näiteks elanikkonna vähenemine valla äärealadel (erinevalt elanikkonna kasvust Pärnu linnaga piirnevates asulates), kehvad liikuvusvõimalused, vähekasutatud avalikud ruumid ning siin katsetatud integreeritud lahendused võivad aidata sekkuda sarnastes asulates.

Lisaks kasutatakse integreeritud tegevuskava käigus loodud kontseptuaalset raamistikku ja temaatilisi fookusvaldkondi aktiivselt siis, kui on aeg koostada valla uut terviklikku ruumilise planeerimise kava. Sellega tagatakse, et Jõesuust saadud õppetunnid lisatakse pikaajalisse strateegilisse planeerimisse ja integreeritud tegevuskava pole mitte ainult kohalik tegevusvahend, vaid paneb aluse laiemale, kogu omavalitsust hõlmavale maaelu elavdamisele.

5.2 Projekti eesmärgid

Selle visiooni elluviimiseks on integreeritud tegevuskavas esitatud viis strateegilist eesmärki, mis on kooskõlas projekti ECONNECTING nelja temaatilise sambaga: **juhtimine, ligipääsetavus, poole tunnised alad ja ökokogukonnad**.

1. eesmärk: parandada liikuvust ja ühendatust

Eesmärk

parandada Jõesuu ja Tori aleviku vahelist ühendust, et muuta põhiteenused ohutute ja kestlike transpordivõimaluste abil poole tunni raadiuses kättesaadavaks.

Peamised meetmed:

- töötada välja kõnni- ja jalgrattatee Tori alevikku, et tagada laste ning perede ohutus;
- uuendada olemasolevat bussipeatust jalgratta- ja rulaatorihoidikute, autokohtade ning turistidele ja kaluritele mõeldud rajatistega, näiteks tualettruumidega;
- uurida paindlikke ja kestlikke transpordilahendusi, näiteks ühiseid transpordisüsteeme või nõudluspõhist ühistransporti.

2. eesmärk: taaselustada avalikke ruume

Eesmärk

muuta Jõesuu vähekasutatud alad elavateks ja mitme otstarbega avalikeks ruumideks, mis on mõeldud kõigile demograafilistele rühmadele.

Peamised meetmed:

- kavandada ja arendada puhkealasid, sealhulgas mänguväljakuid, välijõusaale ning piknikukohti jõe ääres;
- parandada külakeskuse üldilmet ja otstarbekust, et muuta see elanikele ning külastajatele ligiõmbavamaks;
- renoveerida praegune rippild, et seal oleks ohutu kõndida ja jalgrattaga üle minna.

3. eesmärk: tugevdada kogukonna kaasamist ja juhtimist

Eesmärk

edendada tugevamaid suhteid kohalike omavalitsuste ja elanike vahel, et julgustada neid osalema planeerimises ning otsustamises.

Peamised meetmed:

- korraldada korrapäraseid kogukonnaüritusi, näiteks seminare ja avalikke arutelusid, et tagada kaasavus ning koguda mitmekesist teavet;
- kasutada kõigi elanike kõnetamiseks kättesaadavaid suhtluskanaleid, sealhulgas digiplatvorme, trükimaterjale ja isiklike konsultatsioone;
- luua kohalik nõuanderühm tagamaks, et kogukond juhib otsuste tegemist ja saab järjepidevalt tagasisidet.

4. eesmärk: säilitada ja edendada kohalikku identiteeti

Eesmärk

tähistada Jõesuu kultuuri-, ajaloo- ja looduspärandit, et suurendada elanike uhkust ning meelitada ligi ökoturismi.

Peamised meetmed:

- luua infotahvleid ja radu, mis tõstavad esile küla ajaloolist ning ökoloogilist tähtsust;
- teha suur tahvel, mis selgitab jõesuudme või piirkonna ajalugu, näiteks kuidas jõge kasutati varem transpordiks või kuidas inimesed Soomaal elavad;
- teha koostööd kohalike ettevõtjatega, näiteks siidritaluga, et lõimida kultuuripärand turismipakkumistega;
- edendada Pärnu ja Navesti jõge kui Jõesuu identiteedi ning majanduspotentsiaali põhitunnuseid.

5. eesmärk: toetada kestlikku elamuehitust ja majandusarengut

Eesmärk

toetada kohalikke ettevõtjaid ja taaselustada kasutamata ruume, et parandada eluasemete kvaliteeti ning soodustada majanduskasvu.

Peamised meetmed:

- renoveerida nõukogudeaegseid korterelamuid, et parandada energiatõhusust ja elamistingimusi ning anda hoonetele eriline identiteet (nt seinamaalingutega);
- määrata kindlaks kasutamata maatükid ning taaskasutada neid majandus- ja kogukonnategevuse jaoks;
- parandada internetiühendust ning luua ühiseid tööruume, et soodustada väikeettevõtteid ja kaugtöövõimalusi.

5.3 Lõimimise raskused

1. raskus: üldplaneeringu ajakohastamine

Praegune üldplaneering on vananenud (pärit 2009. aastast), mis piirab tänapäevase linnaplaneerimise rakendamist ja rahastamise eraldamist. On hädavajalik töötada välja uus kava, milles on lõimitud kestlik liikuvus, kogukonna vajadused ja keskkonnahoidlikud põhimõtted.

2. raskus: rahaliste vahendite tagamine

Kuna kohalike omavalitsuste eelarve on piiratud, ei saa vald taristusse ja teenustesse piisavalt investeerida. Selleks et integreeritud tegevuskava eesmärgid ellu viia, on väga oluline saada rahastust riiklikest ja Euroopa Liidu programmidest.

3. raskus: ühendus Tori alevikuga

Jõesuu ja Tori vahelise spetsiaalse jalgratta- ja kõnnitee rajamine on kallis ega vasta riikliku tasandi rahastuskriteeriumitele. Peame seda puudujääki katma alternatiivsete lahendustega, nagu mitmeotstarbelised rajad või etapiviisiline arendamine.

4. raskus: mitmekesise liikuvuse edendamine

Maapiirkondades on keeruline julgustada elanikke kasutama alternatiivseid transpordiliike sõiduauto asemel. Muutuste hõlbustamiseks tuleks investeerida mugavatesse ja paindlikesse võimalustesse ning korraldada teadlikkuse suurendamise kampaaniaid.

5. raskus: uute teenuste säilitamine

Uute teenuste, näiteks turgude, välijõusaalide või jagatud tööruumide loomisel on oht, et neid ei kasutata piisavalt, kui kogukonna toetus ja nõudlus on ebapiisavad. Ärimudelite ja partnerluste arendamine võib seda riski vähendada.

6. raskus: kooskõlastamine URBACTi valdkondadevaheliste põhimõtetega

Sooline võrdõiguslikkus: peame tagama, et taristu ja teenused vastavad kõikide sugupoolte ja vanuserühmade vajadustele, ning arvestama naiste, laste ja eakate erivajadusi.
Digiuuendused: kasutame tehnoloogiat, et parandada kogukonna kaasatust, näiteks veebipõhiseid konsultatsioone ja digivahendeid liikuvuse planeerimiseks.
Keskkonnahoidlikud tavad: kõik algatused peavad olema kestlikud – alates energiatõhusate elamute renoveerimisest kuni ökoturismi taristuni.

5.4 Loogiline raamistik

Loogiline raamistik muudab integreeritud tegevuskava visiooni ja eesmärgid struktureeritud maatriksiks, milles on määratletud eesmärgid, meetmed, vastutus, tähtsajad, ressursid ning edukuse näitajad. Allpool on esitatud Jõesuu arendamise loogiline raamistik URBACTi projekti ECONNECTING raames.

Üldine eesmärk

Parandada liikuvust, elavdada avalikku ruumi, edendada kogukonna kaasatust ning kasutada ära Jõesuu kultuuri- ja loodusväärtusi, et muuta küla elujõuliseks, ligipääsetavaks ning kestlikuks maakogukonnaks.

Täpsed eesmärgid

Eesmärk	Meetmed	Peamine vastutaja	Aja- telg	Vajalikud ressursid	Edu näitajad
1. Parandada liikuvust ja ühendatust	Arendada välja kõnni- ja jalgrattatee Tori alevikku	Vald, piirkondlik transpordiamet		ELi rahastus, valla eelarve	Turvaline tee on valmis ja autosõltuvus on vähenenud
	Uuendada Jõesuu bussipeatust jalgratta- ja rulaatorihoidikute ning tualettidega	Vald		Kohalikud töövõtjad, riiklikud toetused	Bussipeatuste kasutamine on suurenenud ja kogukond on rahul
	Võtta kasutusele nõudluspõhised ühistranspordivõimalused	Piirkondlik transpordiamet		Ühistranspordi fondid	Sõidugraafikud on paindlikud ja sõitjaid on rohkem
2. Taaselustada avalikke ruume	Luua jõgede ja elamurajoonide lähedale puhkealad, sealhulgas mänguväljakud ning välijõusaalid	Omavalitsus, kohalikud vabaühendused		Valla eelarve, annetused	Loodud uute rajatiste arv, elanikud kasutavad puhkealasid rohkem
	Renoveerida rippsild, et see toetaks jalakäijaid ja jalgrattaid, ning muuta see paremini ligipääsetavaks märkide või raja osaga	Omavalitsus, eraettevõtjad		ELi vahendid, kohalik eelarve	Sillale pääseb paremini ligi ja kasutajad annavad sellele head tagasisidet
	Parandada külakeskuse üldilmet ja otstarbekust haljastuse ning istumisladega	Omavalitsus, kogukonnarühmad		Valla eelarve	Külakeskus näeb parem välja ja sotsiaalne suhtlus on suurenenud

Eesmärk	Meetmed	Peamine vastutaja	Aja- telg	Vajalikud ressursid	Edu näitajad
3. Suurendada kogukonna kaasatust	Korraldada korrapäraseid seminare ja kogukonnaüritusi, et kaasata elanikke otsuste tegemisse	Omavalitsus, kohalikud vabaühendused		Ürituste eelarve, vabatahtlike jõupingutused	Korraldatud ürituste arv, osalejate demograafiline koosseis on mitmekesine
	Lua nõuanderühm, et saada pidevat tagasisidet projekti elluviimise kohta	Vald		Halduseelarve	Nõuanderühm on moodustatud ja korraldatakse korrapäraseid koosolekuid
	Kasutada digiplatvorme, et elanikega avatult suhelda ja neid kaasata	Vald		Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendid, koolitusfondid	Digitaalselt kaasatud elanike osakaal on kasvanud ja osalised on kommunikatsiooni- ja rahul
4. Säilitada ja edendada kohalikku identiteeti	Lua Jõesuu loodus- ja kultuuripärandit tutvustavad infotahvlid ning rajad	Vald, ajalooühing		ELi fondid, erasponsorlus	Loodud radade ja viitade arv, külastajate hea tagasiside
	Teha koostööd kohalike ettevõtjatega (nt siidritaluga), et lõimida pärandit turismitegevusega	Kohalikud ettevõtjad, turismiamet ja -liidud		Partnerluslepingud, turismitoetused	Turistide arv ja kohalike ettevõtete tulu on suurenenud
	Korraldada kultuurfestivali, et tõsta esile Jõesuu pärandit	Kogukonnarühmad, kohalikud vabaühendused	Igal aastal	Ürituse sponsorlus	Toimunud festivalide arv, külastajate rahulolumäär
5. Toetada kestlikku elamuehitust ja majandust	Renoveerida nõukogudeaegsed korterelamud, et parandada energiatõhusust ja elamistingimusi	Vald, korteriühistud		Euroopa Regionaalarengu Fond, riiklikud toetused	Renoveeritud hoonete arv, vähenenud energiatarbimine
	Määrata kindlaks kasutamata maatükid ning taaskasutada neid majandus- ja kogukonnategevuse jaoks (nt jagatud tööruumid, turud)	Vald, kohalikud ettevõtjad		Maa hindamise vahendid, investeeringud	Taastatud kruntide arv, uued loodud ettevõtted
	Parandada internetitaristut, et toetada kaugtööd ja veebipõhiseid ettevõtteid	Internetiteenuse osutajad, vald		Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arengu fondid	Interneti kiirus ja kättesaadavus on paranenud ning digiettevõtjate arv on suurenenud

Eeldused ja ohud

Eeldus	Leevendusstrateegia
Rahastus tagatakse ELi ja riiklike toetuste kaudu	Taotleda asjakohaseid rahastusprogramme varakult ja mitmekesistada rahastusallikaid
Ühenduse osalus jääb kogu projekti jooksul suureks	Korrapärane teabevahetus, läbipaistev otsustamine ja osalemise stiimulid (nt üritused, avalik tunnustus)
Välised sidusrühmad, näiteks piirkondlikud transpordiasutused, teevad koostööd	Säilitada avatud suhtlus, viia eesmärgid kooskõlla ja vormistada kokkulepped vastastikuse mõistmise memorandumitena või lepingutena
Keskkonnahoidlikkuse meetmed on kooskõlas turismi kasvuga	Võtta vastu säästva turismi suunised ning jõustada eeskirjad loodus- ja kultuuriväärtuste kaitsmiseks

Tulemuslikkuse põhinäitajad

Kategooria	Tulemuslikkuse põhinäitajad
Liikuvus ja ühendatus	- Uute jalgratta- ja kõnniteede pikkus kilomeetrites
	- Bussipeatuste kasutajate ja ühistranspordiga sõitjate arvu kasv
Avalik ruum	- Uute puhkealade arv
	- Elanike ja külastajate rahulolu suurenemine (küsitluste alusel)
Kogukonna kaasatus	- Toimunud õpikodade/ürituste arv ja keskmine osalusmäär
	- Kaasatud elanike mitmekesisus (vanus, sugu, sotsiaal-majanduslik staatus)
Kohalik identiteet ja turism	- Turistide arvu ja kohalike ettevõtete tulu suurenemine
	- Uute pärandiga seotud radade või märkide arv
Elamumajandus ja majandus	- Renoveeritud korterelamute arv
	- Uute ettevõtete arv on suurenenud või on loodud jagatud tööruumid

Väikesemahulised meetmed

Jõesuu arendamise osana korraldati väikesemahuline meede, et katsetada pakutud ideid ja kaasata kohalikku kogukonda küla tuleviku kujundamisse. Jõesuu külapäeva üritusega saime hinnata võimalikke lahendusi, koguda tagasisidet ning edendada koostööd elanike, kohalike sidusrühmade ja ekspertide vahel. Selline osaluspõhine lähenemisviis tagas, et integreeritud tegevuskava lähtub kogukonna tegelikest vajadustest ja soovidest.

Meetmete katsetamine

Jõesuu külapäev – meie valitud väikesemahuline meede – oli kavandatud osalusüritusena, et katsetada ideid ja saada kogukonnalt tagasisidet võimalike lahenduste kohta, mis aitavad Jõesuud arendada. Selle käigus uuriti tulevaste puhkealade asukohti ja korraldati kogukonna juhitud mõttekojad. Meie kindel eesmärk oli katsetada järgmist:

1. Puhkealade võimalikud asukohad: hinnati mitut ala, et mõista, kas need sobivad tulevasteks spordiväljakuteks, puhkeparkideks või kogukonna kogunemise kohtadeks.
2. Turu elujõulisus: korraldati väike turg, et jäljendada tulevase turuplatsi võimalikku asukohta ja ülesehitust ning hinnata selle ligipääsetavust, külastajate huvi ja ruumivajadusi.
3. Bussipeatuse piirkonna parandamine: katsetati ideid bussipeatuse täiustamiseks, sealhulgas võimalike rajatiste otstarbekust, näiteks jalgratta- ja rulaatorihoidikute ala, autode parkimiskohti ning turistide ja jõekalurite tualetti.
4. Kogukonna osalus: ürituse ülesehitus soodustas eri kaasamise meetodeid, sealhulgas avatud arutelusid, kirjalikke ettepanekuid plakatitel ja tegevuste juhuslikku jälgimist, et katsetada, kuidas eri demograafilisi rühmi kõige paremini kaasata tulevastesse planeerimistegevustesse.

Foto 13. Suurepärane osalus. Autor Helle-Triin Hansumäe, 2024

Üritus ja tulemused

Jõesuu külapäev oli väga edukas: sellel osales küla 250 elanikust 200 inimest, näidates erakordset kogukonna huvi ja osalust. Ürituse käigus korraldati kolm temaatilist mõttekoda, millest igaüks käsitles Jõesuu arengu olulist külge.

Sport ja vaba aeg: keskenduti ideedele puhkealade, sealhulgas spordiväljakute ja kogukonnaparkide kohta.

Transport ja liikuvus: arutati kohaliku transporditaristu parandamist, eelkõige bussipeatuse arendamist ning rajatiste, näiteks jalgratta- ja rulaatorihoidikute kasutuselevõttu.

Turism ja küla arendamine: uuriti võimalusi külastajate ligimeelitamiseks, näiteks ökoturismi ja taristu kaudu, et toetada kohalikke ettevõtteid. Elav muusika ja väike turg aitasid luua külalishake ja piduliku õhkkonna ning julgustasid rohkem elanikke aktiivselt osalema.

Foto 14. Väga kirev rahvahulk. Autor Helle-Triin Hansumäe, 2024

Peamised tulemused

Suur osalus: osales enamik küla elanikke, sealhulgas eakad, pered, noored ja kohalikud ettevõtjad.

Kasutatav tagasiside: elanikud, kes pelgasid töötubade ajal sõna võtta, kirjutasid oma ettepanekud plakatitele, mis olid arutelude jaoks teemade kaupa üles pandud. Niisugune kõikehõlmav lähenemisviis tagas, et kõik said oma arvamust avaldada.

Foto 15. Kui sa pelgad rääkida, siis kirjuta. Autor Helle-Triin Hansumäe, 2024

Bussipeatuse parandamise kava: osalejad toetasid ideed täiustada bussipeatust jalgratta- ja rulaatori hoidikute, autode parkimiskohtade ning turistidele ja kaluritele mõeldud tualetiga. See kava on nüüd kaasatud tulevastesse arenguehklustesse.

Turu asukoha katsetamine: väiketurg aitas hinnata tulevase turuplatsi kavandatavat kohta ning teha kindlaks, kui ligipääsetav ja huvipakkuv see on müüjatele ja külastajatele.

Puhkeala valik: mitme asukoha katsetamine andis ülevaate, millised ruumid sobivad tulevikus kõige paremini spordi tegemise ja vaba aja veetmise arendamiseks.

Foto 16. Oli ka julgeid osalejaid. Autor Helle-Triin Hansumäe, 2024

Väikesemahulise meetme tulemuste kokkuvõte

Jõesuu külapäeval saavutati eesmärgid kaasata kogukonda, katsetada praktilisi lahendusi ja koguda väärtuslikku tagasisidet. Üritusega kinnitati kaasavate planeerimisprotsesside tähtsust ja näidati, et Jõesuul on suur potentsiaal kogukonna juhitud arenguks. Üritusel saadud teadmised ja tulemused on nüüd aluseks integreeritud tegevuskava järgmistele sammudele, mis tagavad, et kava vastab kogukonna vajadustele ja soovidele.

Jõesuu külapäeva üks peamisi eesmärgi ei olnud mitte ainult koguda sisendit tulevaste ruumiliste arengusuundade jaoks, vaid ka katsetada uut kaasamismeetodit maapiirkondade kontekstis. Üritus oli kavandatud õpiprotsessina nii omavalitsuse kui ka kohaliku kogukonna jaoks, näitamaks, et elanike ideid kuulatakse, väärtustatakse ja võetakse otsuste tegemisel arvesse. Vald pakkus eri osalemisvõimalusi (sealhulgas ettepanekute kirjutamist, väikeste rühmadega töötubasid ja mitteametlikke vestlusi) sooviga edendada kaasavat koostöökultuuri ning tugevdada vastastikust usaldust. Üritus oli justkui praktiline katse selle kohta, kuidas saab osalusplaneerimise väikese küla kontekstis teha üht-aegu kättesaadavaks ja mõttekaks.

Jõesuu külapäeva meediakajastus:

Pärnu Postimees:
„Jõesuu katsetas uutset kohalike kaasamise viisi“

Raadiointervjuu TRE raadios Helle-Triin Hansumäega:
Kuulake intervjuud: Aktuaalne Pärnumaal: Helle-Triin Hansumäe räägib Jõesuu külapäevast

Foto 17. Valla eesmärk oli jõuda võimalikult paljude inimesteni, mistõttu ürituse plakat oli välja pandud kõigi kortermajade trepikodades, bussipeatustes ja teatertahvliel.

Digivahendid ja laiem mõju

Selleks et toetada kogukonna kaasamist ja laiendada osalust, kasutati enne ja pärast Jõesuu külapäeva digivahendeid. Üritust reklaamiti valla Facebooki lehe ja kohalike külarühmade kaudu, kus elanikud ja kohalikud ametnikud suhtlesid aktiivselt üksteisega. Digikommunikatsioon aitas jõuda laiemale publikuni ja tekitas varakult huvi. Edaspidi plaanib vald kasutada rohkem veebipõhiseid tagasisidevorme ja muid digivahendeid, et võimaldada ka hiljem sisendit saada ning hoida vestlust alal ka pärast üksiküritusi.

Jõesuu külapäeva kohta saadud tagasiside ja kogemused on aluseks ka tulevaste kogukonnaürituste kavandamisele mujal vallas. Praegu hinnatakse, kas Jõesuus kasutatud paindlikku, kaasavat ja piirkonnale kohandatud lähenemisviisi saaks kasutada prototüübina sarnaste tegevuste jaoks teistes külates ning sedasi kohandada osalusplaneerimise meetodeid Eesti maapiirkondade kontekstile.

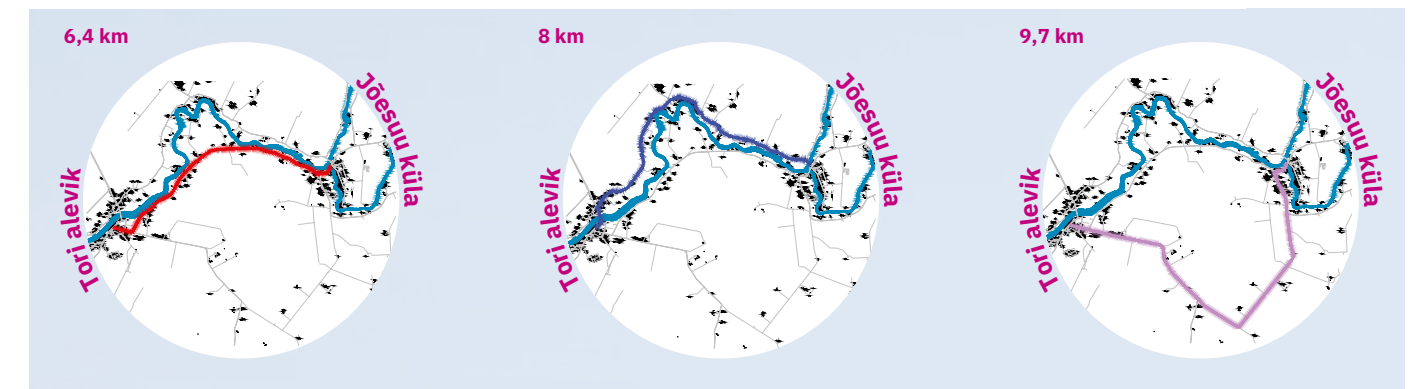
Integreeritud meetmed

Allpool on esitatud 11 üksikasjalikku meetet, mille eesmärk on ületada Jõesuu küla raskusi ja kasutada ära sobivaid võimalusi. Need meetmed on kooskõlas integreeritud tegevuskava visiooni ja strateegiliste eesmärkidega ning nende eesmärk on parandada liikuvust, avalikku ruumi, kogukonna kaasatust ja kohalikke majandusvõimalusi.

7.1 Integreeritud meede 1 – turvaline jalgratta- ja kõnnitee Jõesuust Torini

Praegune olukord

Jõesuu asub umbes kuue kilomeetri kaugusel Tori alevikust, mis on lähim keskus, kus pakutakse põhiteenuseid, nagu koolid, kauplused ja arstiabi. Turvaliste kõnni- ja jalgrattateede puudumine takistab elanikel, eriti lastel ja nendel, kellel puudub juurdepääs erasõidukitele, kestlikult liiklemast. Praegune teetariistu on loodud peamiselt sõidukitele, teepeenrad on kitsad ja mittemotoriseeritud transpordile pole eraldi sõiduradu. See pärsib alternatiivseid liikuvusvõimalusi ja suurendab sõltuvust autodest, mis ei ole keskkonnahoidlik ega kaasav.

Joonis 1. Eri jalgrattamarsruudid

Meetme eesmärgid

Tagada elanikele, eriti lastele ja peredele, turvaline, kestlik ja ligipääsetav liikuvusvõimalus.

- Parandada ühendatust: võimaldada kõigil elanikel, sealhulgas lastel ja eakatel, liikuda aktiivselt, ohutult ning kestlikult Jõesuu ja Tori vahel.
- Vähendada autost sõltuvust: pakkuda elujõulist alternatiivi autoga liikumisele ning edendadaervislikumaid ja keskkonnahoidlikumaid transpordiliike.
- Suurendada ohutust: minimeerida õnnetusohu marsruudil liikuvate jalakäijate ja jalgratturite jaoks.
- Lähtuda poole tunnise ala põhimõttest: lähtuda põhimõttest, et põhiteenused peavad olema kättesaadavad poole tunnise liikumise raadiuses.
- Julgustada aktiivset eluviisi: edendada kehalist aktiivsust jalgsi ja jalgrattaga liikumise kaudu.

Kavandatav meede

Ehitada kuue kilomeetri pikkune asfaltkattega kõnni- ja jalgrattatee, mis ühendab Jõesuud ja Tori aleviku.

Projekt hõlmab järgmisi meetmeid:

1. Kavandamise ja planeerimise etapp:

- teha otstarbekusuuring, et määrata kindlaks kõige sobivam marsruut, millega on tasakaalus ohutus, kulud ja keskkonnakaaluhood; hinnata meetme mõju mitte ainult elanikele, vaid ka (jalgratta)turis- mipotentsiaalile Soomaal ja Pärnu jõe ääres;
- kaasata kohalikke elanikke ja sidusrühmi, et koguda arvamusi tee joondamise, puhkekohtade ning mugavuste kohta;
- lõimida projekt olemasoleva teetaristuga, et sõidukiliiklust võimalikult vähe häirida.

2. Ehitusetapp:

- ehitada jalakäijatele ja jalgratturitele sobiv sillutatud tee ning tagada, et ühiseks kasutuseks mõel- dud tee laius on vähemalt kolm meetrit;
- paigaldada ohutusseadmed, nagu valgust peegeldavad teepiirded, valgustus ja selge märgistus;
- paigaldada marsruudi strateegilistesse punktidesse puhkekohad koos pinkide, prügikastide ja väi- keste varjualustega, kust avaneb vaade jõe.

3. Ehitusjärgsed parandused:

- lisada tee äärde haljastust, näiteks kohalikke puid ja põõsaid, et parandada projekti esteetilist ning ökoloogilist väärtust;
- korraldada teadlikkuse suurendamise kampaaniad, et julgustada raja kasutamist, rõhutades jalg- rattasõidu ja jalgsi liikumise kasu tervisele ning keskkonnale;

Rada kavandatakse kooskõlas olemasoleva teetaristuga ning seejuures järgitakse valla tava ehitada uued jalgrattateed olemasoleva teeperve kõrvale; küla kitsamates osades rajatakse jalgrattatee samale tasandile autoteega, et kohaneda ruumipiirangutega. Selline lähenemisviis võimaldab lõimida uut rada ühistranspordi taristuga, nii et kasutajad saavad läbida osa marsruudist jalgrattaga, seejärel jätta see ettenähtud bussipeatusesse ja sõita edasi bussiga;

Lisaks paigutatakse korrapäraste vahemaade tagant puhkealasid koos pinkide ja minimaalsete var- jualustega, mis põhinevad kogukonna nõupidamiste käigus kogutud sisendil; niisugune tagasisidepõhi- ne lähenemisviis tagab, et taristu vastab kasutajate tegelikele vajadustele ja mugavusootustele.

Väljund:

Jõesuu ja Tori vahel on valminud täielikult toimiv jalgratta- ja kõnnitee, mida toetavad vajalik taristu ning ohutusseadmed.

Rakendamise ajakava:

- 2024 (I–IV kvartal): teha otstarbekusuuring, kaasata kogukonda ja kiita projekt heaks;
- 2025 (I–III kvartal): omandada maa (vajadusel) ja valmistada ette ehitushange;
- 2025 (IV kvartal) – 2026 (IV kvartal): ehitada ja rakendada jalgrattateed;
- 2027 (I kvartal): avada tee ja korraldada kampaania avalikkuse teadlikkuse suurendamiseks.

Juhtasutus ja sidusrühmad

- Juhtasutus: Tori vald
- Peamised sidusrühmad
 - o Teeme koostööd piirkondliku transpordiametiga, et lõimida tee piirkondliku liikuvuse kavaga.
 - o Kohalikud elanikud annavad konsultatsioonide käigus tagasisidet ja aitavad projekti ühiselt ku- jundada.
 - o Koolid ja vanemad propageerivad koolilastele ohutumaid marsruute.
 - o Keskkonnaekspertid tagavad, et projekt on kooskõlas kestlikkuseesmärkidega.

Võimalikud rahastusallikad

- Euroopa Regionaalarengu Fond rahastab kestliku transpordi taristut.
- Riiklikud transporditoetused toetavad kohaliku liikuvuse algatusi.
- Valla eelarvest saab osalist rahastust kogukonnapõhistele taristuprojektidele.

- Kohalikud ettevõtted pakuvad erasponsorlust, kuna nad saavad kasu paremast ühendatusest.

Riskianalüüs

1. Suur risk: rahalised vahendid on piiratud.

Minimeerimine: esitada mitmele rahastusallikale varakult taotlus ja vajaduse korral jaotada projekt etap- pideks.

2. Keskmine risk: maa omandamisega esineb raskusi.

Minimeerimine: kaasata varakult kinnisvaraomanikke ja kui läbirääkimised takerduvad, siis uurida teisi võimalusi.

3. Keskmine risk: rada kasutatakse vähe.

Minimeerimine: propageerida teed kohalike kampaaniate ja kogukonnaüritustega, näiteks korraldada rühmaga rattasõidu päev.

4. Väike risk: keskkonnamõju

Minimeerimine: hinnata keskkonnamõju ja kavandada tee nii, et see häirib looduslikke elupaiku võimali- kult vähe.

Seos strateegiliste eesmärkidega

See meede on otseselt seotud peamiste strateegiliste eesmärkidega.

1. Liikuvus ja ühendatus: see pakub Jõesuu elanikele turvalist ja kestlikku liikuvusvõimalust, mis on kooskõlas poole tunni ala põhimõttega.
2. Ökokogukonnad: kuna meede vähendab sõltuvust erasõidukitest, toetab see keskkonnahoidlik- kust ja edendab tervislikumat eluviisi.
3. Kaasatus: tagab, et liikuvusvõimalused on kättesaadavad kõigile elanikele, olenemata vanusest või sotsiaal-majanduslikust olukorrast.
4. Juhtimine: kaasab sidusrühmi planeerimisse, mis edendab avatud suhtlust ja kogukonna osalust.

Eeldatav mõju

Kõnni- ja jalgrattatee valmimine avaldab Jõesuule soodsat mõju:

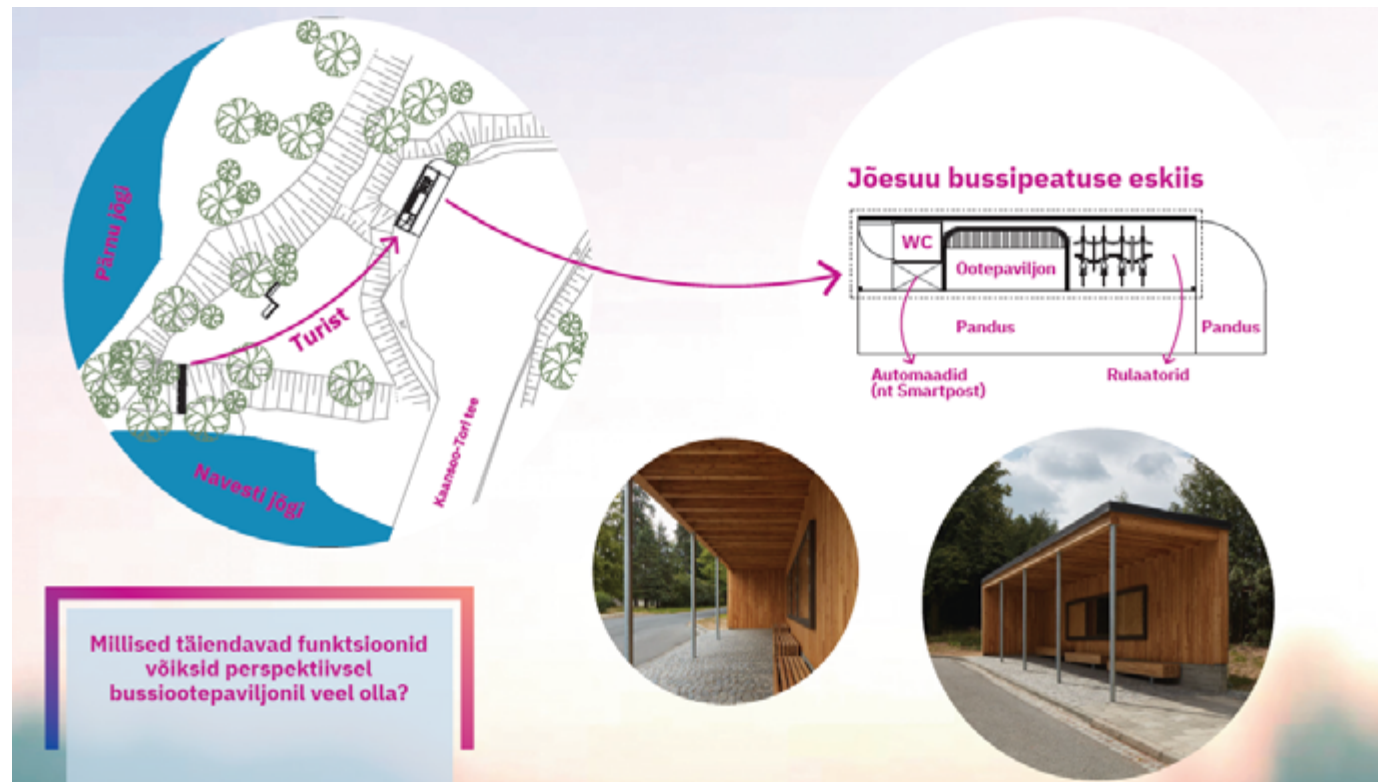
- Suurenenud liikuvus: elanikud saavad autojuhtimisele turvalise ja tõhusa alternatiivi, mis muudab Tori teenused kergemini kättesaadavaks.
- Tervislikum kogukond: võimalus jalutada ja jalgrattaga sõita edendab aktiivset eluviisi ning vähen- dab istuvat elulaadi.
- Keskkonnakasu: vähenenud autokasutuse tõttu on ka heitkogused väiksemad, mis soodustab puh- tamat ja rohelisemat kohalikku keskkonda.
- Parema ohutus: spetsiaalne tee vähendab mittemotoriseeritud liiklejate õnnetusohu.
- Majandusvõimalused: parem ühendatus võib meelitada ligi külastajaid, toetada kohalikke ettevõt- teid, näiteks siidritalu, ja soodustada turismi arengut.

7.2 Integreeritud meede 2 – bussipeatuse taaselustamine

Praegune olukord

Jõesuu praegune bussipeatus on külale oluline transpordisõlm, mis ühendab elanikke lähedalasuva Tori aleviku ja teiste piirkondadega. See on siiski halvasti varustatud, et rahuldada kogukonna ja külastajate vajadusi. Seal puuduvad olulised rajatised, nagu jalgratta- ja rulaatorihoidikud, autode parkimise võimalus ning tualetid. Nii turistid kui ka kohalikud peavad peatust ebameeldivaks ning taristu puudumine piirab selle potentsiaali olla transpordiliigi vahetamise sõlmpunkt, kus näiteks minna jalgrattasõidult üle bussisõidule.

Elanikud on väljendanud soovi ajakohastatud bussipeatuse järele, mis pakub tänapäevaseid võimalusi ning vastab eri vajadustele, sealhulgas on paremini ligipääsetav eakatele ja turistidele, kes kasutavad jõeäärset teed.

Joonis 2. Bussipeatuse taaselustamise ettepanek

Meetme eesmärgid

1. Parandada ligipääsetavust: muuta bussipeatus kõigi kasutajate, sealhulgas eakate elanike, turistide ja jalgratturite jaoks mugavaks ning otstarbekaks ruumiks.
2. Toetada transpordiliigi vahetust: pakkuda turvalisi jalgrattahoidikuid, et hõlbustada jalgrattasõidu ja ühistranspordi loimimist.
3. Parandada külastuskogemust: pakkuda külastajatele ja turistidele selliseid mugavusi nagu tualettruumid ning turismiinfotahvlid.
4. Soodustada ühistranspordi kasutamist: muuta peatus mugavamaks ja ligipääsetavamaks, et ühistransport oleks populaarsem ning kasulikum.
5. Toetada kohalikku turismi: luua taristu, et toetada Jõesuu kasvavat ökoturistide arvu.

Kavandatav meede

Arvestades, et Jõesuu bussipeatus asub Pärnu ja Navesti jõe ehituskeeluvööndis, paigaldatakse esimese sammuna olemasoleva bussiootepaviljoni külge ajutine näidisvarikatus. Eesmärk on katsetada tulevase püsilahenduse paigutust, mõõta, kui palju jalgratturid, rulaatoritega elanikud ja bussi ootavad reisijad peatust tegelikult kasutavad, ning hinnata visuaalset mõju ja kogukonna heakskiitu. Näidisvarikatus on kerge, lihtsasti eemaldatav (selle puitpostid on ühendatud poltidega ja postidel on väikesed jalad) ning pole olemasolevast ootepaviljonist laiem ja ei vaja kaevamist ega alalist vundamenti.

Pärast seda, kui üldplaneeringu muudatusega vähendatakse ehituskeelu puhvrit ja on saadud vajalikud keskkonnaloa, ehitab vald täieliku bussiootepaviljoni ja platsi, kus on jalgratta- ja rulaatorihoidikud ning muud mugavused külastajatele.

Põhimeetmed on muu hulgas järgmised:

1. Taristu arendamine:

- paigaldada turvalised jalgrattahoidikud, et edendada üleminekut jalgrattasõidult bussisõidule;
- luua rulaatorihoidik ja lapsevankrite parkimise kohad, et parandada ligipääsetavust eakatele elanikele ning peredele;
- luua parkimiskohad süsteemi „Pargi ja sõida“ jaoks;
- ehitada avalikud tualetid, et rahuldada nende turistide ja kalurite vajadusi, kes kasutavad lähedalasuvaid jõgesid;
- uuendada ootepaviljoni, et kasutajad oleksid ilmastikuolude eest kaitstud ja neil oleksid istekohad.

2. Külastajakesksed täiustused:

- lisada infotahvlid bussigraafikute, kohalike vaatamisväärsuste ja lähedal asuvate teenuste kohta;
- paigaldada turismiinfotahvlid, mis tutvustavad Jõesuu ökoturismi võimalusi ja kultuuripärandit.

3. Kestlikud omadused:

- lisada päikeseenergiavalgustus, et suurendada energiatõhusust;
- võimaluse korral kasutada ehituses ringlussevõetud materjale.

4. Kogukonna kaasatus:

- korraldada seminare, et koguda tagasisidet soovitud funktsioonide kohta;
- kaasata kohalikke kunstnikke, et kujundada esteetiliselt meeldivaid osi, nagu seinamaalingud või märgistused, mis kajastavad Jõesuu kultuuriidentiteeti.

Väljund:

1. ajutine varikatus on paigaldatud ning selle otstarbekust, mugavust ja kasutussagedust on hinnatud;
2. kasutusandmete ja kogukonna tagasiside põhjal on alalise bussiootepaviljoni asukohta ning kavandit täpsustatud;
3. on valminud püsiva varjualuse projekteerimisvalmis pakett, mis on koostatud pärast puhvri vähendamist ja heakskiitmist.

Rakendamise ajakava:

- 2025 (II–III kvartal): saada loa ajutise varikatuse kavandi ja paigaldamise jaoks, teavitada kogukonda ning korraldada kohapealseid vaatlusi.
- 2025 (IV kvartal): paigaldada ajutine varikatus ning alustada kolme kuu kuni poole aasta pikkust kasutuse ja rahulolu jälgimist.
- 2026 (II–IV kvartal): viia lõpuni üldplaneeringu muutmine (puhvri vähendamine), koostada alalise varjualuse eel- ja põhiprojekt, tagada rahastus.
- 2027 (I–IV kvartal): ehitada täielik bussiootepaviljon ja plats (eeldusel, et kava võetakse vastu ning kiidetakse heaks).

Juhtasutus ja sidusrühmad

- Juhtasutus: Tori vald
- Peamised sidusrühmad
 - o Kohalikud elanikud annavad tagasisidet kujunduse ja rajatiste kohta.
 - o Ühistranspordifirmad tagavad loimumise transpordigraafikutega.

- o Teeme turismiameti ja -liitudega koostööd, teavitades märgistusest ning külastajatest.
- o Kohalikud vabaihendused propageerivad ligipääsetavust ja kogukonnakeskseid funktsioone.
- o Keskkonnaspetsialistid nõustavad säästvate materjalide ja energiatõhusate lahenduste asjus.

Võimalikud rahastusallikad

- ELi keskkonnahoidliku liikuvuse fond toetab kestliku transpordi taristut.
- Riiklike transporditoetustega rahastatakse maapiirkondade liikuvuse algatusi.
- Valla eelarvest saab osalist rahastust kogukonnaspetsiifiliste parenduste jaoks.
- Kohalikud ettevõtted pakuvad erasponsorlust, kuna nad saavad kasu suurenenud liiklusest ja turismist.

Riskianalüüs

1. Keskmine risk: ebapiisav rahastus.

Minimeerimine: tagada varakult mitu rahastusallikat ja seada funktsioonid olemasolevate eelarvete alusel tähtsuse järjekorda.

2. Keskmine risk: väike kasutus.

Minimeerimine: korraldada teavituskampaaniaid ning lõimida peatust laiemate transpordi- ja turismistrateegiatega.

3. Keskmine risk: hooldusprobleemid.

Minimeerimine: teha koostööd kohalike ettevõtete või vabaihendustega, et jagada hoolduskohustust.

4. Väike risk: viivitused ehituses.

Minimeerimine: töötada välja selge ajakava ja palgata usaldusväärsed töövõtjad, kellel on tõendatud kogemus.

Seos strateegiliste eesmärkidega

See meede on kooskõlas mitme strateegilise eesmärgiga.

1. Ligipääsetavus ja külalishakend linnad: täiustatud bussipeatus on kaasav ja kasutajakeskne ruum, mis edendab kestlikke reisimisvõimalusi.
2. Ökokogukonnad: päikeseenergiavalgustus ja ringlussevõetud materjalid aitavad kaasa keskkonnahoidlikkusele.
3. Turismi arendamine: külastajakesksed funktsioonid teevad bussipeatusest turismivärava ökoturistidele, kes on tulnud uudistama Jõesuu loodusväärtusi.
4. Kogukonna kaasatus: elanikud osalevad aktiivselt ruumi ja selle otstarbe kujundamisel.

Eeldatav mõju

Uuendatud bussipeatus toob Jõesuule pikaajalist kasu.

- Ühistranspordi suurem kasutus: rohkem elanikke valib auto asemel bussi, et vähendada heitkoguseid.
- Parema ühendatus: peatus täidab lünka kohaliku liikuvuse ja piirkondlike transpordisüsteemide vahel.
- Turismi edendamine: parandused meelitavad ligi rohkem turiste, mis on kasulik kohalikele ettevõtetele ja elavdab majandust.
- Kogukonna uhkus: taaselustatud peatusest saab Jõesuu elanikele arengu ja uuenduste sümbol.

Jõesuu bussipeatuse taaselustamine muudab taristu põhiosa mitmeotstarbeliseks varaks, mis soodustab kestlikku liikuvust ja suurendab küla populaarsust.

7.3 Integreeritud meede 3 – puhkeala arendus

Praegune olukord

Jõesuus puuduvad puhkealad, mistõttu pole elanikel piisavalt võimalusi välitegevuseks, sportimiseks ja vaba aja veetmiseks. Puuduvad laste mänguväljakud, täiskasvanutele mõeldud jõusaalid ja ühisruumid, kus pered saaksid koos olla. Kuigi küla on ümbritsetud looduskunite paikadega, nagu Pärnu ja Navesti jõgi, kasutatakse neid väärtsi puhkamiseks ning sotsiaalseks suhtluseks liiga vähe. Sellise taristu puudumine halvendab elanike elukvaliteeti ning piirab küla populaarsust külastajate ja eriti ökoturistide seas, keda tõmbab ligi piirkonna looduskeskkond.

Joonis 3. Laste mänguväljaku võimalik asukoht ja kujundus

Meetme eesmärgid

1. Parandada elukvaliteeti: luua ruumid, kus elanikud saavad olla kehaliselt aktiivsed või lõõgastuda ning kogukond saab kohtuda, et suurendada elanike heaolu.
2. Edendada sotsiaalset ühtekuuluvust: luua ühisruumid, mis soodustavad eri vanuses elanike suhtlust.
3. Meelitada turiste ligi: kasutada küla loodusvarasid, et muuta Jõesuu ökoturismi ja vaba aja veetmise sihtkohaks.
4. Suurendada keskkonnateadlikkust: lõimida puhkealasse harivaid elemente, et tuua esile, kui oluline on kohalik elurikkus ja kestlikkus.

Kavandatav meede

Arendada välja mitmeotstarbeline puhkeala, mis asub jõeäärse ala ja elamurajoonide läheduses ning vastab Jõesuu elanike ja külastajate vajadustele.

Projekt hõlmab järgmisi meetmeid:

1. Kogukonna nõupidamised:
 - korraldada õpikodasid, et koguda teavet soovitud funktsioonide kohta, ning tagada, et kujundus vastab kohalike elanike vajadustele ja eelistustele.
2. Kavandamine ja planeerimine:
 - teha koostööd maastikuarhitektidega, et luua paigutus, mis sobitub looduskeskkonnaga;
 - tagada ruum eri vanuserühmadele ja tegevustele, et kõik oleksid kaasatud.
3. Vaba aja veetmise võimalused:
 - Mänguväljak: paigaldada lastele tänapäevased ja ohutud seadmed.

- Vältreeningala: seada sisse täiskasvanutele ja eakatele sobivad treeningalad.
- Piknikualad: luua varjulised kohad laudade ja pinkidega, mida saavad kasutada pered ning külastajad.
- Könnirajad: arendada jõeäärseid radu koos kohaliku taimestikku ja loomastikku tutvustava märgistusega.

4. Säastev maastikukujundus:

- kasutada kohalikke taimi, et suurendada elurikkust ja vähendada hooldusvajadust;
- kasutada ehituses kestlikke materjale.

5. Harivad elemendid:

- lisada piirkonna loodus- ja kultuuripärandit tutvustavaid infotahvleid;
- lisada keskkonnateadlikkust edendavaid rajatise, näiteks infotahvliid kestlike tavade kohta.

Puhkeala asukoht valitakse kooskõlas küla laiemate arengukavadega ja kavandatud jalgrattateede võrgustikuga, mis tagab nii elanikele kui ka külastajatele hea ligipääsetavuse. Selleks et puhkeala saaks kasutada mitmeotstarbeliselt ja eri hooaegadel, sisaldab see eemaldatavaid ja ümberkujundatavaid osi, näiteks üksikosadest koosnevaid istmeid, üritusetelke või valgustusseadmeid, mis võimaldavad seda paindlikult kohandada ajutiste laadade, kultuuriürituste või pimeduse saabudes korraldatavate kogunemiste jaoks.

Väljund:

Elujõuline, ligipääsetav ja mitmeotstarbeline puhkeala, mis teenindab nii elanikke kui ka turiste.

Rakendamise ajakava:

- 2024 (I–II kvartal): pidada kogukonnaga nõu ja viimistleda projekti.
- 2024 (III–IV kvartal): tagada rahastus ja viia hanked lõpule.
- 2025 (I–IV kvartal): alustada vaba aja veetmise rajatiste ja radade ehitamist.
- 2026 (I kvartal): avada valminud ala avaüritusega.

Juhtasutus ja sidusrühmad

- Juhtasutus: Tori vald
- Peamised sidusrühmad
 - o Kohalikud elanikud annavad tagasisidet kujunduse ja funktsioonide kohta.
 - o Maastikuarhitektid töötavad välja keskkonnahoidliku ja kaasava kujunduse.
 - o Turismiamet ja -liidud lõimivad puhkeala piirkondliku ökoturismi strateegiaga.
 - o Vabaühendused abistavad keskkonna ja kogukonna kaasamise algatustes.

Võimalikud rahastusallikad

- LEADERi programm pakub toetust maapiirkondade kogukondade arenguprojektidele.
- Euroopa Regionaalarengu Fond rahastab rohetaristut ja avalikku ruumi.
- Valla eelarvest saab osalist rahastust kohaliku taristu parandamiseks.
- Erasponsorlus kohalike ettevõtete ja organisatsioonide toetuse kujul.

Riskianalüüs

1. Keskmine risk: ebapiisav rahastus.

Minimeerimine: tagada mitu rahastusallikat, seada funktsioonid tähtsuse järjekorda ja vajaduse korral viia projekt ellu etapiviisil.

2. Väike risk: vähene kasutus.

Minimeerimine: kaasata kogukond ala kavandamisse tagamaks, et see tuleb asjakohane, ja korraldada üritusi ala tutvustamiseks.

3. Väike risk: keskkonnamõju.

Minimeerimine: viia läbi keskkonnamõju hindamine ning kasutada ehitamisel kestlikke materjale ja meetodeid.

Seos strateegiliste eesmärkidega

See meede on kooskõlas mitme strateegilise eesmärgiga.

1. Avalik ruum: pakub elavat ja mitmeotstarbelist ala, kus veeta vaba aega ning sotsiaalselt suhelda.
2. Ökokogukonnad: keskkonnahoidlik kujundus ja haljastus edendavad kestlikkust.
3. Turismi arendamine suurendab Jõesuu populaarsust ökoturistide ja loodushuviliste sihtkohana.
4. Kogukonna kaasatus edendab kogukonna kaasamist planeerimisse ja kavandamisse, et tugevda sotsiaalset ühtekuuluvust.

Eeldatav mõju

Puhkeala on Jõesuule mitmeti kasulik:

1. Parem elukvaliteet: elanikel on ligipääsetavad ruumid, kus liikuda, mängida ja lõõgastuda, et parandada füüsilist ning vaimset tervist.
2. Tugevamad kogukonna sidemed: alast saab sotsiaalse suhtlemise keskus, mis edendab ühtekuuluvustunnet ja kogukonna uhkust.
3. Majanduskasv: parem vabaajataristu meelitab turiste, tuues kasu kohalikele ettevõtetele ja luues võimalusi uuteks ettevõtmisteks.
4. Keskkonnateadlikkus: harivad elemendid julgustavad elanikke ja külastajaid hindama ning kaitsma piirkonna loodusvarasid.
5. Külastajate suurem kaasamine: turistidel on rohkem põhjusi Jõesuud külastada ja see parandab küla mainet maapiirkondade ökoturismi sihtkohana.

Puhkeala on nurgakivi, mis muudab Jõesuu elujõuliseks, kaasavaks ja kestlikuks kogukonnaks.

7.4 Integreeritud meede 4 – korterite renoveerimise programm

Praegune olukord

Jõesuu külas on kaheksa nõukogudeaegset korterelamut, mille konstruktsioon on korras, kuid mis on mui-du vananenud ja pole energiatõhusad. Nendes hoonetes elab märkimisväärne osa kohalikust elanikkon-nast, kellest paljud töötavad lähedalasuvas aknatehases. Lagunev fassaad, halb isolatsioon ja vanane-nud süsteemid aga vähendavad oluliselt nende kodude mugavust, energiatõhusust ning atraktiivsust. Keskse elamurajooni kehv välimus mõjutab ka küla üldpilti.

Samas puuduvad kohalikel elanikel sageli tehnilised teadmised ja rahalised vahendid, et iseseisvalt suu-remaid renoveerimisprojekte ette võtta. Teadlikkus riigi toetuskavadest on piiratud ning kui puudub väli-ne toetus, võib olla hirmutav kavandada renoveerimist ja taotleda rahastust ning projekti ellu viia.

Foto 18. Üks korterelamutest Jõesuu külas. Autor Helle-Triin Hansumäe, 2024

Joonis 4. Väljavõte korterelamu renoveerimise projektist, mille on koostanud Termopilt OÜ

Praeguseks on juba välja töötatud Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse toetusel renoveerimisprojekt, et parandada Jõesuu ühe korterelamu energiatõhusust. Tulemus toimib väga hästi ja on praktilise arhi-tektuuriga, kuid selles projektis keskendutakse peamiselt tehnilistele aspektidele, mitte välisele või ruumi-lisele kvaliteedile. Seda täiendab valla fassaadi parandamise algatus, mille eesmärk on kohendada re-noveeritud hoonete väljanägemist ja identiteeti ning kasutada selleks läbimõeldud kujundust ja esteeti-lisi uuendusi. See aitaks suurendada huvi renoveeritud hoonete vastu ning parandada küla üldist väljanägemist ja õhkkonda, et Jõesuust saaks nii elanikele kui ka külastajatele kutsuvam ja ühtsem paik.

Meetme eesmärgid

1. Parandada elutingimusi: renoveerida eluruumid, et tagada tänapäevased mugavus- ja ohutus-standardid.
2. Parandada energiatõhusust: rakendada kestlikke renoveerimistavasid, et vähendada küttekulusid ja keskkonnamõju.
3. Suurendada kogukonna vastutust: anda elanikele ja korteriühistutele võimalus juhtida ning hallata renoveerimist.
4. Muuta küla välisilmet: edendada fassaadikunsti (seinamaalinguid), et parandada keskkonda ning tugevdada küla kultuuri- ja esteetilist identiteeti.
5. Suurendada teadlikkust kättesaadavast toetusest: teavitada elanikke asjakohastest renoveeri-mistoetustest ja tehnilistest tugiteenustest.

Foto 19. Seinamaalingute näited Näiteks võiks kasutada kohaliku taimestiku ja loomastiku motive.

Kavandatav meede

Korterite renoveerimise programm hõlbustab juurdepääsu rahastusele ja ekspertide nõuannetele, toe-tades elanike ning korteriühistute omaalgatust. Meetme raames tehakse ka ettepanek kaunistada kor-termaju seinamaalingutega, mida toetab vald, et parandada küla üldilmet ja väljendada kohalikku iden-titeeti.

Korterite renoveerimise programmi eesmärk on tunduvalt parandada Jõesuu nõukogudeaegsete korte-relamute energiatõhusust. Meede hõlmab peamiselt põhjalikku renoveerimist, mitte pisiparandusi. Meet-me käigus soojustatakse fassaade, keldreid ja katuseid, vananenud aknad ja uksed asendatakse täna-päevaste energiatõhusate seadmetega ning paigaldatakse mehaaniline ventilatsioonisüsteem, mis taaskasutab soojust.

Olenevalt korteriühistu rahalisest seisust võib lisada täiendavaid parandusi, nagu päikesepaneelid ka-tusel, et veelgi suurendada energiatõhusust ja vähendada kommunaalkulusid. Programmi eesmärk ei ole mitte ainult parandada mugavust ja elamistingimusi, vaid ka kahandada süsinikujalajälge, et aidata saa-vutada valla laiemad kliimaeesmärgid.

Põhimeetmed on muu hulgas järgmised:

1. Kogukonna mobiliseerimine: julgustada elanikke algatama renoveerimisega seotud arutelusid oma elamuühistutes ja võtma renoveerimise eest vastutus.
2. Teabekoosolekud ja õpitoad: Tori vald korraldab teavitusüritusi, kust saab infot kättesaadavate toetuskavade kohta, näiteks Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse (moodustati 2022. aastal Kre-dExi ja EASI ühinemisel) hallatavate toetuste kohta, mis pakuvad pidevat rahastust korterelamute renoveerimiseks.
3. Tehnilised juhised: vald aitab elanikel leida sertifitseeritud spetsialiste, kes teevad ehitiste auditeid ja planeerivad renoveerimist.
4. Visuaalsed täiustused: vald võib rahaliselt toetada kortermajade külgfassaadide seinamaalin-guid ning rikastada seeläbi kohalikku keskkonda ja suurendada kogukonna uhkust.

Väljund:
Renoveeritud korterid, mille energiatõhusus, välisilme ja elamistingimused on paranenud.

Rakendamise ajakava:
See meede on pidev ja pikaajaline. Renoveerimispüüdlused sõltuvad iga hoone elanike valmisolekust ja algatusvõimest. Teadlikkuse suurendamise kampaaniad ja tehniline abi peaksid olema pidevalt kättesaadavad, samas kui seinamaalingute projekte saab algatada koostöös huvitatud elamuühistutega pärast renoveerimise lõpetamist.

Juhtasutus ja sidusrühmad

- Juhtasutus: kohalikud elanikud ja Jõesuu elamuühistud (ehk kogukond) peaksid võtma juhtrolli ehk algatama korterite renoveerimise ning seda juhtima. Nende otsene kaasamine tagab, et kogukond on võtnud vastutuse ja meetmed on asjakohased.
- Peamised sidusrühmad
 - o Ehitusühingud koordineerivad renoveerimisprojekte ja haldavad rahastustaotlusi.
 - o Energiakonsultandid teevad auditeid ja soovivad energiatõhusaid lahendusi.
 - o Kohalikud töövõtjad teevad renoveerimistöid.
 - o Elanikud annavad tagasisidet ja osalevad otsuste tegemises.
 - o Tori vald jagab teavet ja nõustab, näiteks pakub juhiseid rahastuskavade, tehniliste nõuete ja parimate tavade kohta. Vald võib olla abiks ka muul viisil, näiteks pakkuda toetusi kortermajade külgfassaadide seinamaalingute tegemiseks, et parandada küla üldilmet ja tugevdada kohalikku identiteeti.

Võimalikud rahastusallikad

- Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse (endine KredEx) renoveerimistoetused korteritele;
- valla vahendid seinamaalingute jaoks;
- Euroopa Liidu struktuurifondid energiatõhususe meetmete jaoks (riiklike programmide kaudu);
- elanike toetused (kaasrahastamine vajaduse järgi).

Riskianalüüs

1. Keskmine risk: elanike väike osalus.
Minimeerimine: suurendada teadlikkust kogukonna töötubade kaudu, jagada innustavaid näiteid ja pakkuda pidevat nõustamistuge, et lihtsustada renoveerimist; võimaluse korral luua sidemeid nende korterühistutega, kes on oma hooned juba edukalt renoveerinud, ja nendega, kes seda alles alustavad.

2. Keskmine risk: suured esialgsed kulud.
Minimeerimine: soodustada riiklike ja Euroopa Liidu tasandi toetuskavade (nt EISI toetused) kasutamist ning võimalust mööda edendada järkjärgulist renoveerimist; rõhutada pikaajalist kokkuhoidu väiksemate energiaarvete ja kinnisvara väärtuse suurenemise kaudu.

3. Keskmine risk: piiratud arusaam tehnilistest ja haldusnõuetest.
Minimeerimine: Tori vald vahetab teavet, pakub selgeid juhiseid ja kontrollnimekirju ning suunab pädevate ekspertide juurde.

4. Väike risk: vastuseis renoveerimisele või esteetilistele parandustele.
Minimeerimine: rõhutada eeliseid nädisseinamaalingute ja energiasäästu näidete kaudu; kohalike kunstnike toetus ja kogukonna osalemine seinamaalingute kujundamisel võib samuti suurendada omanikutunnet ning vähendada vastuseisu.

5. Väike risk: töövõtja viivitused või kvaliteediprobleemid.
Minimeerimine: julgustada kasutama sertifitseeritud teenuseosutajaid, pakkuda kontrollitud spetsialistide nimekirju ning anda nõu, kuidas kehtestada selgeid lepinguid, tähtaegu ja kvaliteedikontrolli.

Seos strateegiliste eesmärkidega
See meede toetab tugevalt integreeritud tegevuskava eesmäärke:

1. Ökokogukonnad: edendab säästvat renoveerimist ja energiatõhusat elamumajandust, mis vähendab süsinikujalajälge ning parandab vastupidavust.
2. Kaasatus ja pikaajaline abi: tagab kõigile elanikele sõltumata sissetulekust tervislikumad ning ohutumad elutingimused.
3. Hea juhtimistava: suurendab suutlikkust rohujuure tasandil ning edendab kodanike ja valla sisukat koostööd.
4. Kultuuri- ja ruumiidentiteet: soodustab visuaalseid parandusi ehk seinamaalinguid, mis muudavad Jõesuu ainulaadsemaks ning tugevdavad kogukonnavaimu.
5. Majanduslik vastupidavus: elavdab kohalikku ehitussektorit ja suurendab piirkonna eluasemete turuväärtust.

Eeldatav mõju
Korterite renoveerimise programm toob Jõesuule eeldatavasti laialdast ja püsivat kasu:

1. Parem elukvaliteet: elanikud elavad turvalisemates, soojemates ja visuaalselt meeldivamates kohtades.
2. Väiksemad majapidamiskulud: parem isolatsioon ja nüüdisaegsed süsteemid vähendavad märkimisväärselt küttekulusid.
3. Rahvaarvu säilitamine ja kasv: uuendatud eluasemed muudavad küla populaarsemaks uute perede ning spetsialistide seas.
4. Täiustatud visuaalne keskkond: seinamaalinguga värvitud fassaadid parandavad küla üldilmet ja suurendavad uhkustunnet.
5. Kogukonna pikaajaline aitamise: elanikud saavad kindlustunde ja teadmised, et juhtida tulevasi arengupüüdlusi.
6. Eeskuju teistele: Jõesuu võib innustada teisi väikekülasid võtma vastutust oma eluasemete ja avaliku ruumi parandamise eest.

Meede kombineerib keskkonna-, majandus- ja kultuurilise kasu, mis tagab, et Jõesuu elamufondist saab kestliku tuleviku nurgakivi.

7.5 Integreeritud meede 5 – Jõesuu küla turg

Praegune olukord

Jõesuus puudub kohalik turg, kus elanikud saavad osta värskaid tooteid, kohalikku käsitööd ja esmatarbekaupa. Seetõttu tuleb igapäevavajaduste jaoks minna lähedalasuvasse Tori alevikku või Pärnu linna, kuid see suurendab sõltuvust autodest ja vähendab kohalikku majandustegevust. Lisaks on kohalikel tootjatel, sealhulgas siidritalul ja teistel väikeettevõtjatel, piiratud võimalused oma tooteid tutvustada ning müüa. Turupinna puudumine tähendab ka seda, et puudub ühine ala kaubavahetuseks ja sotsiaalseks läbikäimiseks, mis muidu võiks aidata tugevdada kogukondlikke sidemeid.

Joonis 5. Kavandatud turupiirkonna vaade

Meetme eesmärgid

1. Edendada kohalikku ettevõtlust: pakkuda kohalikele tootjatele ja väikeettevõtjatele kohta, kus nad saavad müüa oma kaupa ning olla klientidele paremini nähtavad.
2. Parandada juurdepääsu värsele kaubale: pakkuda Jõesuu elanikele mugavat värskete toodete ja esmatarbekaupade allikat.
3. Parandada kogukonna kaasatust: luua elav ruum sotsiaalseks suhtluseks, mis suurendab kogukonna- ja ühtekuuluvustunnet.
4. Edendada turismi: meelitada külastajaid Jõesuusse ning kasutada selleks turgu täiendava tõmbe- numbrina ökoturistide ja ühepäevaküllastajate jaoks.
5. Toetada ringmajandust: soodustada kohapeal toodetud kauba tarbimist, mis vähendab transportitava kauba ökoloogilist jälge.

Kavandatav meede

Jõesuu küla turust saab poolpüsiv ja mitmeotstarbeline müügiplats, mis asub küla keskses ning on aktiivne peamiselt ürituste ajal ning võrgustiku OTT (otse tootjalt tarbijale) või marjaautomaadi hooajal.

Selle meetme rakendamise peamised sammud on järgmised:

1. Koha valik ja ettevalmistus:
 - määrata turu jaoks keskne asukoht, mis on eelistatult bussipeatuse või külakeskuse lähedal, et taga-

da juurdepääs jalakäijatele, jalgratturitele ja autodele;

- valmistada asukoht ette ning varustada see põhiliste kommunaalteenustega, nagu vesi, elekter ja jäätmekäitlussüsteemid.

2. Kavandamine ja ehitus:

- ehitada poolpüsivad kioskid või paviljonid, mida saab iganädalaste turupäevade jaoks hõlpsasti kokku panna ja lahti võtta;
- luua varjualusega ala, mida saab kasutada aasta ringi, sõltumata ilmastikuoludest;
- luua täiendavad istumis- ja varjualad, et soodustada sotsiaalset suhtlemist.

3. Turu korraldus:

- luua iganädalaste turupäevade ajakava, milles teemad vahelduvad (nt toiduturg, käsitöö, kasutatud kaup);
- kutsuda kohalikke tootjaid, näiteks siidritalu, ja käsitöölisi regulaarselt oma kaupa müüma;
- luua kooskõlas kohalike ettevõtetega reklaampakkumised, näiteks turupäeva pakkumised.

4. Kogukonna kaasamine:

- korraldada elanikega töötube ja nõupidamisi, et koguda ideid ning tagada, et turg vastaks kogukonna vajadustele;
- teha koostööd koolide ja vabaühendustega, et korraldada turupäevade ajal õppeüritusi, näiteks kokanduskursusi või kestlikkuse töötube.

5. Turismi loimimine:

- edendada turgu piirkondlike turismiametite ja -liitude ning veebiplatvormide kaudu;
- teha koostööd ökoturismikorraldajatega, et muuta turg kohalike ekskursioonide peatuspaigaks.

Selleks et turgu saaks kohandada ja maksimaalselt kasutada, põhineb selle taristu eemaldatavatel kioskitel, mis võimaldavad platsi ümber korraldada eri tegevuste, sealhulgas vabaõhukontsertide, töötubade või ajutiste näituste jaoks. Vald uurib ka võimalikku partnerlust kohalike vabaühenduste ja kodanikurühmadega, et elavdada turgu väiksemate üritustega ning katsetada ajutisi kasutusvõimalusi, mis hõlbustavad sotsiaalset kaasatust ja öhtuste ürituste korraldamist.

Väljund:

Täielikult toimiv turuplats, mis tegutseb korrapäraselt, teenindab elanikke ja meelitab ligi külastajaid.

Rakendamise ajakava:

- 2024 (I–II kvartal): valida asukoht, kaasata sidusrühmi ja kiita heaks projekti kavand.
- 2024 (III–IV kvartal): ehitada ja paigaldada turu taristu.
- 2025 (I kvartal): avada turg reklaamürituste ja töötubadega.
- 2025 (II kvartal – käimas): turg tegutseb korrapäraselt ja seda hinnatakse pidevalt, et vajadust mööda teha täiustusi.

Juhtasutus ja sidusrühmad

- Juhtasutus: Tori vald
- Peamised sidusrühmad
 - o Kohalikud ettevõtjad osalevad müüjatena ja pakuvad ideid planeerimise käigus.
 - o Siidritalu tutvustab kohalikke tooteid ja tugevdab piirkondlikku identiteeti.
 - o Kogukonnarühmad korraldavad üritusi ja töötube.
 - o Turismiamet ja -liidud reklaamivad algatust turistidele ning teistele külastajatele.

Võimalikud rahastusallikad

- LEADERi programm toetab maapiirkondade majandusarengu projekte.
- Euroopa Sotsiaalfond rahastab kogukonna tugevdamise algatusi.
- Kohalik sponsorlusettevõtelt, mis saavad kasu suuremast külastajate arvust.
- Valla eelarvest saab osalist rahastust esialgseks ehituseks ja seadistuseks.

Riskianalüüs

1. Keskmine risk: müüjate väike osalus.

Minimeerimine: pakkuda stiimuleid, näiteks kohalikele ettevõtjatele müügiplatsi tasu soodustust, ja reklaamida turgu laialdaselt kogukonnas.

2. Keskmine risk: vähe külastajaid.

Minimeerimine: alustada suurema üritusega, teha koostööd turismiettevõtjatega ning tagada, et turul pakutakse mitmekesiseid tooteid ja kogemusi.

3. Väike risk: raskused turu toimimisega.

Minimeerimine: määrata turukoordinaator, kes jälgib logistikat ja müügisuhteid.

4. Väike risk: hooldusprobleemid.

Minimeerimine: kehtestada hoolduskava, mida rahastatakse kohatasudest ja valla toetustest.

Seos strateegiliste eesmärkidega

See meede toetab põhieesmärke:

1. Majanduskasv: annab kohalikele ettevõtjatele tegutsemiskoha ja elavdab majandustegevust.
2. Avalik ruum: muudab külakeskuse elavaks kogukonnakeskuseks.
3. Kaasatus: soodustab kõigi demograafiliste rühmade osalemist, mis loob kogukonnatunde.
4. Turismi arendamine: meelitab külastajaid Jõesuusse ja toetab kohalikku turismimajandust.

Eeldatav mõju

Jõesuu külaturul on suur mõju kogukonnale ja kohalikule majandusele:

1. Majanduslik kasu: kohalikel tootjatel ja ettevõtetel on kergem saada tähelepanu ning see toob neile tulu, mis soodustab küla majanduskasvu.
2. Kogukonna kaasatus: turg on sotsiaalse suhtluse keskpunkt, mis tugevdab elanike sidemeid.
3. Turismi arendamine: turg lisab Jõesuu ökoturismile omapära, mis meelitab külastajaid ligi.
4. Juurdepääs värsketele kaubale: elanikel on mugav allikas, kust saada kohalikku värsket toodangut ja muud kaupa, mis parandab nende elukvaliteeti.
5. Kestlikkuse edendamine: turg soodustab kohalikku tarbimist ja vähendab sõltuvust importkaubast, toetades keskkonnanäesid.

Jõesuu küla turust saab külaelu keskpunkt, mis ühendab majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnavalase kasu ning avaldab kogukonnale püsivat mõju.

7.6 Integreeritud meede 6 – ökoturismi matkaradade arendus

Praegune olukord

Jõesuu asub Pärnu ja Navesti jõe ühinemiskohas, kus on suurepärane loodus, ning tuntud Soomaa rahvusparki lähedal. Sellest hoolimata ei ole küla oma ökoturismi potentsiaali täielikult ära kasutanud. Praegu puuduvad ametlikud matkarajad, infotahvlid ja taristu, mis meelitaks ja teenindaks ökoturiste, näiteks matkajaid, jalgrattureid või loodushuvilisi.

Ökoturismiradade puudumine piirab võimalusi tutvustada Jõesuu ainulaadset elurikkust, kultuuripärandit ja puhkekoha potentsiaali. Elanikud jäävad ilma majanduskasust, mida tooks suurenenud turism, ja lähedalasuva Soomaa rahvusparki külastajad tulevad Jõesuusse harva.

Joonis 6. Bussipeatuse võimalik tulevikulahendus – selles on jalgrattahoidikud, autode parkimiskohad, tualett ja eri müügiautomaadid, näiteks pakiautomaadid.

Meetme eesmärgid

1. Parandada külastuskogemust: pakkuda hästi tähistatud radu ja teabematerjale, et rikastada turistide ja loodushuviliste kogemusi.
2. Edendada keskkonnaharidust: suurendada teadlikkust piirkonna elurikkusest, kultuuripärandist ja kestlikest tavadest.
3. Edendada kohalikku majandust: meelitada rohkem turiste, et suurendada kohalike ettevõtete, näiteks siidritalu ja võimalike turismiga seotud ettevõtete tulusid.
4. Tugevdada kogukonna uhkust: tutvustada küla loodus- ja kultuuriväärtusi, et kasvatada elanike uhkustunnet.
5. Edendada kestlikku turismi: arendada keskkonnahoidlikku taristut, mis vähendab keskkonnamõju ja edendab säästvaid tavasid.

Kavandatav meede

Ökoturismiradade arendamise projektiga luuakse matkasportlastele, jalgratturitele ja loodushuvilistele mõeldud radade võrgustik, mis toob esile Jõesuu ainulaadseid omadusi. Meetme osana arendatakse ja turundatakse Pärnu jõe piirkonda kui integreeritud turismi- ja matkasihtkohta. Eesmärk on teha sellest eraldiseisev kaubamärk, mis sarnaneb Romantilise Rannateega ning ühendab turismitalusid, vaatepunkte, puhkealasid, telkimis- ja majutuskohti jne.

Põhimeetmed on muu hulgas järgmised:

1. Planeerimine ja kogukonna kaasamine:

- teha kindlaks sobivad marsruudid, mille puhul oleksid tasakaalus ligipääsetavus ja keskkonnakaitse;
- teha koostööd elanike, kohalike vabaühenduste ja Soomaa rahvuspargi juhtkonnaga, et viia matkarajad kooskõlla piirkondlike turismistrateegiatega.

2. Radade arendus:

- luua hästi tähistatud radu, mis on valmistatud vastupidavast ja keskkonnahoidlikust materjalist (nt kruusateed, laudteed märgaladel, jõeäärsed vaatluspaigad, pikniku- ja puhkekohad (platvormid));
- luua puhkealad koos pinkide, prügikastide ja varjualustega, et külastajatel oleks mugav;
- paigaldada infotahvlid, mis tutvustavad külastajatele kohalikku taimestikku, loomastikku ja kultuurimälestisi.

3. Toetav taristu:

- luua parkimiskohad radade algusesse ja tagada jalgrattasõbralik ligipääs;
- ehitada alguspunkti väliskülastuskeskus või kiosk, kus on kaardid, juhendid ja ohutusteave.

4. Kultuuri lõimimine:

- lisada radadele ajaloolisi ja kultuurielemente, näiteks jututahvleid küla ajaloo, kohalike legendide ning traditsioonide kohta;
- teha siidritaluga koostööd, et üks osa matkakogemusest oleks giidiga ekskursioon talus või ettevõtete toodete degusteerimine.

5. Turundus ja reklaam:

- luua digi- ja trükimaterjalid, sealhulgas kaardid, rakendused ja brošüürid, et reklaamida matkaradade võrgustikku;
- teha koostööd piirkondlike turismiametite ja -liitude ning reisikorraldajatega, et lisada Jõesuu nende reisiprogrammidesse.

Lisaks füüsilisele rajataristule teeb vald koostööd kohalike tehnoloogiapartnerite ja idufirmadega, et katsetada digivahendeid, mis teevad külastuskogemuse paremaks. Võimalike rakenduste hulka kuuluvad interaktiivsed digitaalsed matkaraja kaardid, audiogiidid, liitreaalsuse funktsioonid ökoloogilise või ajaloolise jutustuse jaoks ning tehisintellekti abil koostatud soovituselised huviväärsuste kohta. Radade võrgustikus saab katsetada ka uuenduslikke loodusturismi vahendeid, mida võib seejärel kohandada ja kasutada teistegi piirkondades.

Väljund:

Täielikult väljaarendatud ökoturismiradade võrk koos mugavuste ja reklaammaterjalidega, mis esitlevad seda piirkonna peamise vaatamisväärsusena.

Rakendamise ajakava:

- 2024 (I–III kvartal): kaardistada ja määrata marsruut, kaasata sidusrühmi ning koostada lõplik kavand.
- 2024 (IV kvartal): tagada rahastus ja sõlmida hankepingud radade arendamiseks.
- 2025 (I–IV kvartal): ehitada rajad ja paigaldada toetav taristu.
- 2026 (I kvartal): avada rajad ökoturismi avaüritusega.

Juhtasutus ja sidusrühmad

- Juhtasutus: Tori vald
- Peamised sidusrühmad
 - o Soomaa rahvuspargi juhtkond jagab teadmisi elurikkuse ja säästva turismi tavade kohta.
 - o Arendame kohalike ettevõtetega (nt siidritalu) partnerlussuhteid, et korraldada giidiga ekskursioone ja muid sarnaseid tegevusi.
 - o Keskkonnaalased vabaühendused tagavad, et rajad vastavad looduskaitsestandarditele.
 - o Kohalikud elanikud jagavad teadmisi piirkonna kohta ja osalevad hooldustöödel.

Võimalikud rahastusallikad

- Euroopa Regionaalarengu Fond rahastab ökoturismi taristut ja piirkondlikku arengut.
- LEADERi programm toetab kogukonna juhitud maaelu arengu algatusi.
- Riikliku ja Euroopa Liidu tasandi turismoetustega rahastatakse kestliku turismi projekte.
- Erasponsorluskohalike ettevõtete ja organisatsioonide toetuse kujul.

Riskianalüüs

1. Keskmise risk: keskkonnamõju.

Minimeerimine: põhjalikult hinnata keskkonnamõju ja kavandada radu nii, et need võimalikult vähe häiriks looduslikke elupaiku.

2. Keskmise risk: vähe külastajaid.

Minimeerimine: investeerida tugevatesse turunduskampaaniatesse ning partnerlusse piirkondlike turismiametite ja -liitudega.

3. Väike risk: hooldusprobleemid.

Minimeerimine: luua hooldusfond, mida toetatakse radade kasutustasudest või kohalike ettevõtete toetusest.

4. Väike risk: viivitatud rakendamine.

Minimeerimine: töötada välja selge ajakava ja palgata kogenud töövõtjad, et projekt saaks õigeaegselt valmis.

Seos strateegiliste eesmärkidega

1. Turismi arendamine: suurendab Jõesuu võimalusi olla ökoturistide ja loodushuviliste sihtkoht.
2. Ökokogukonnad: edendavad kestlikke tavasid ja suurendavad piirkonna keskkonnateadlikkust.
3. Majanduskasv: matkarajad loovad võimalusi kohalikele ettevõtetele ja suurenenud turism toob tulu.
4. Avalik ruum: laiendab nii elanike kui ka külastajate jaoks ligipääsetavaid vaba aja veetmise võimalusi.

Eeldatav mõju

Ökoturismi matkaradade arendamise projektiga loodetakse saavutada järgmised eelised:

1. Turismi suurenemine: meelitada ligi ökoturiste ja ühepäevakülastajaid, elavdada kohalikke ettevõtteid ning soodustada uute firmade loomist.
2. Parema keskkonnateadlikkus: külastajad hakkavad Jõesuu elurikkust ja kultuuripärandit rohkem väärtustama.
3. Tugevam kogukonna identiteet: rajad tõstavad esile Jõesuu ainulaadseid loodus- ja kultuuriväärtusi, mis suurendavad elanike uhkustunnet.
4. Majandusvõimalused: uued turismiga seotud tegevused, nagu ekskursioonid ja kohalike toodete müük, mitmekesistavad küla majandust.
5. Kestlik kasv: rajad annavad eeskuju, kuidas tasakaalustada turismi arendamist ja keskkonnakaitset.

Ökoturismi matkaradade projektis on ühendatud loodus, ajalugu ja kestlikkus. Need muudavad Jõesuu silmapaistvaks sihtkohaks, kust külastajad saavad rikastavaid kogemusi, säilitades koha ainulaadset iseloomu ka tulevaste põlvkondade jaoks.

7.7 Integreeritud meede 7 – kogukonnaürituste kava

Praegune olukord

Jõesuus on vähe kultuuri- ja seltskonnaüritusi, mistõttu on kogukonna kaasatus väike ning ühtekuuluvustunne nõrk. Küla elanikkonnal, kuhu kuuluvad eakad, perekonnad ja noored, puuduvad ühisruumid ning võimalused sisukaks suhtluseks. Kuigi Jõesuu külapäeva edu näitab kogukonna kaasamise potentsiaali, on sellised üritused haruldased ning neil puudub praegu kindel raamistik, mis tagaks kestlikkuse ja kasvu. On hädavajalik luua elanikele korrapäraseid võimalusi kokku tulla, väärtustada oma pärandit ja osaleda aktiivselt küla tuleviku kujundamises.

Joonis 7. Kortermajade vahel on praegu tühi krunt, mis sobib suurepäraselt avalike ürituste korraldamiseks ja spordiväljakute arendamiseks

Meetme eesmärgid

1. Tugevdada kogukonna sidemeid: edendada Jõesuu elanike ühtekuuluvustunnet ja ühist eesmärki korrapärase üritustega.
2. Väärtustada kohalikku kultuuri: tõsta esile küla ainulaadset kultuuri- ja ajaloopärandit festivalide ning hariduslike töötubadega.
3. Julgustada elanike osalemist: pakkuda elanikele kohta ja võimalusi, kus nad saaksid kasutada oma ideid, oskusi ning ressursse küla arenguks.
4. Suurendada heaolu: luua elavad ja kaasavad ruumid suhtluseks, et edendada vaimset ning sotsiaalset heaolu.
5. Meelitada külastajaid: kujundada Jõesuu mainet, et see oleks tuntud kui elav ja külalishahke sihtkoht turistidele ning ümbruskonna elanikele.

Kavandatav meede

Kogukonnaürituste kava jaoks luuakse Jõesuus korrapärane kalender, mille mitmekesised tegevused ja üritused on mõeldud kõikidele demograafilistele rühmadele ning milleks kasutatakse kohalike ressursse ja andeid.

Meetme põhiosad on järgmised:

1. Iga-aastased tippüritused:

- Külapäev (laiendatud): tugineda eelmise ürituse edule ning lisada sellele uusi funktsioone, nagu kultuurietendused, spordivõistlused ja temaatilised turud.

- Saagikoristusfestival: tähistada kohalikku põllumajanduspärandit toidukioskite, kestliku põllumajanduse töötubade ja kohalikus siidritalus siidri degusteerimisega.
2. Igakuine ühiskondlik tegevus:
- Kultuuriõhtud: korraldada küla rahvamajas jutuõhtuid, filmilinastusi ja muusikaetendusi.
 - Väliüritused: korraldada piknikke, matku ökoturismiradadel ja rühmatreeninguid puhkealadel.
3. Töötoad ja õpivõimalused:
- Oskuste jagamise õpitoad: kutsuda kohalikke eksperte õpetama traditsioonilist käsitööd, toiduvalmistamist või tänapäevaseid oskusi, näiteks fotograafiat või tehnoloogiat kasutamist.
 - Harivad vestlused: keskenduda sellistele teemadele nagu kohalik ajalugu, keskkonnahoidlikkus ning tervis ja heaolu.
4. Noorte keskne tegevus:
- luua noorte innovatsiooniklubi, et kaasata nooremaid elanikke sellistesse tegevustesse nagu programmeerimise töötoad ning kunsti- ja spordivõistlused.
5. Turismiüritused:
- teha koostööd piirkondlike turismiametite ja -liitudega, et luua hooajaüritusi (nt linnuvaatlusfestivalid, kanuuvõistlused), mis meelitavad ligi ökoturiste.
6. Kaasav ja ligipääsetav vorming:
- tagada, et kõik üritused on kavandatud nii, et need vastaksid eri vajadustele, sealhulgas oleksid ligipääsetavad ka eakatele ja puuetega inimestele.
 - Pakkuda mitut põlvkonda hõlmavaid tegevusi, mis julgustavad osalema terveid perekondi.

Väljund:

Kindla ülesehitusega ja mitmekesine iga-aastane ürituste kalender, mis suurendab elanike ning külastajate osalust.

Rakendamise ajakava:

- 2024 (I kvartal): luua juhtrühm, kes koordineerib ürituse kavandamist ja elluviimist.
- 2024 (II kvartal): katsetada väiksemaid üritusi, et koguda tagasisidet ja täiustada kava.
- 2024 (III–IV kvartal): anda välja esimene täiemahuline ürituste kalender, milles on täiustatud külapäev ja igakuised tegevused.
- 2025: hinnata ja laiendada kava kogukonna tagasiside ning ressursside kättesaadavuse alusel.

Juhtasutus ja sidusrühmad

- Juhtasutus: Tori vald
- Peamised sidusrühmad
 - o Kohalikud elanikud osalevad üritustel, on vabatahtlikud ja aitavad neid korraldada.
 - o Koolid ja noorterühmad osalevad töötubades ning spordi- ja kultuuriüritustel.
 - o Kohalikud ettevõtted spondeerivad üritusi ja osalevad nendel müüjatena.
 - o Vabaihendused ja kultuuriorganisatsioonid pakuvad eriteadmisi ning ressursse töötubade ja festivalide jaoks.
 - o Turismiamet ja -liidud reklaamivad üritusi piirkondlikul ning riiklikul tasandil.

Võimalikud rahastusallikad

- LEADERi programm toetab maapiirkondade kogukonna tugevdamise algatusi.
- Euroopa Sotsiaalfond rahastab sotsiaalse kaasatuse meetmeid ja kultuuritegevust.
- Ürituste sponsorluskohalike ettevõtete ja organisatsioonide toetusest.
- Valla eelarvest saab osalist rahastust taristu jaoks ja ürituste korraldamiseks.

Riskianalüüs

1. Keskmise risk: väike osalus.

Minimeerimine: kasutada sihtrühmadele mõeldud turustuskampaaniaid ja kaasavat kava, et julgustada mitmekesisest osalust.

2. Keskmise risk: piiratud ressursid.

Minimeerimine: tagada varakult rahastus, kasutada vabatahtlike võrgustikke ja teha koostööd kohalike

ettevõtetega.

3. Väike risk: sündmuste küllastatus.

Minimeerimine: jätta üritustele parajad vahed ning tagada, et igal üritusel on ainulaadne teema ja siht-rühm.

4. Väike risk: ebasoodsad ilmastikuolud.

Minimeerimine: hoolitseda selle eest, et põhitegevused toimuvad varjualusega ruumides või neil on sise-ruumides korraldatavad alternatiivid.

Seos strateegiliste eesmärkidega

- 1. Kaasatus: soodustab kõigi demograafiliste rühmade osalemist, mis loob tugevama ja ühtsema kogukonna.
- 2. Avalik ruum: muudab kasutamata alad elujõuliseks ja kutsuvaks, et kasutada neid kogukonna heaks ära.
- 3. Juhtimine: soodustab elanike, vabaihenduste ja valla koostööd.
- 4. Turismi arendamine: loob üritusi, mis meelitavad külastajaid ligi ning tutvustavad Jõesuu ainulaadset kultuuri ja pärandit.

Eeldatav mõju

- Kogukonnaürituste kava toob Jõesuule püsivat kasu:
- 1. Tugevamad sotsiaalsed sidemed: korrapärased üritused aitavad elanikel luua üksteisega tugevaid sidemeid ning vähendavad sotsiaalset eraldatust.
 - 2. Tugevam kohalik identiteet: Jõesuu ajaloo, kultuuri ja looduse ilu hindamine tekitab kogukonnas uhkustunde.
 - 3. Parema heaolu: ligipääsetavad ja kaasavad üritused parandavad elanike füüsilist ning vaimset heaolu.
 - 4. Majanduskasv: üritused meelitavad ligi turiste, edendavad kohalikke ettevõtteid ja loovad ettevõtjatele äri võimalusi.
 - 5. Kestlik kasv: kava kaasab kogukonda ning soodustab selle liikmete osalust pikka aega, tagades, et küla jääb aktiivseks ja elujõuliseks.

Kogukonnaürituste kava muudab Jõesuu elavaks piirkonnaks, tutvustab selle eripära ning ühtlasi tugevdab kogukonna seotust ja parandab majanduse väljavaateid.

7.8 Integreeritud meede 8 – valla jalgrattaringluse programm

Praegune olukord

Tori vald on teinud märkimisväärseid investeeringuid jalgrattataristusse ja praegu on seal Pärnumaa kõige ulatuslikum jalgrattateede võrgustik. Sellest saavutusest hoolimata ei saa paljud kohalikud lapsed ja pered loodud võimalustest siiski täit kasu, sest neil pole isiklikke jalgrattaid, eriti väiksema sissetulekuga leibkondades.

Kuna jalgrattasõit on kestlik ja tervislik transpordiliik, peab vald vajalikuks toetada võrdset juurdepääsu jalgratastele ning edendada jalgrattakultuuri juba varases eas. Kui tagada, et igal lapsel on tema vanusele sobiv jalgratas, parandatakse nende igapäevast liikumisvõimalust ja soodustatakse elukestvaid kestlikke harjumusi. Selline lähenemisviis on kooskõlas laiemate eesmärkidega, mis on seotud keskkonnateadlikkuse, võrdsuse ja aktiivse eluviisiga.

Meetme eesmärgid

- 1. tagada, et valla igal lapsel on juurdepääs jalgrattale, ja edendada sellega sotsiaalset võrdsust;
- 2. soodustada kestlikku liikuvust ja vähendada tulevikus sõltuvust sõiduautodest;
- 3. tugevdada olemasoleva jalgrattataristu kasutamist kogu vallas;
- 4. edendada elanike seas aktiivse liikumise kultuuri juba varases eas;
- 5. panna alus tulevasele üldisele jalgrattakasutuse programmile, mis hõlmab kõiki elanikke, mitte ainult lapsi.

Kavandatav meede

Meetme kaudu tehakse ettepanek alata valla jalgrattaringluse programm, mille esimese sammuna varustatakse kõik Tori vallas elavad lapsed tasuta ja vanusele vastavate jalgratastega. Tulevikus võib programmi laiendada, et pakkuda jalgrattaid kõigile elanikele, sõltumata vanusest või sissetulekust.

Tegevuskava hõlmab järgmisi meetmeid:

- 1. Vajaduste ja varustuse kaardistamine:
 - luua andmebaas kõigi vallas elavate 2–17-aastaste laste kohta;
 - määrata kindlaks igale vanuserühmale vajalik jalgrattasuurus ja -tüüp.
- 2. Hanked ja ringlussevõtt:
 - korraldada uute jalgrataste hankemenetlus;
 - luua partnerlussuhted kohalike ettevõtete ja vabaihendustega, et muuta parandatud ning ringlussevõetud jalgrattad tarnemudeli osaks;
 - lõimida hooldustööd ja remonditöökojad õppetegevusega.
- 3. Jaotus- ja kasutussüsteem:
 - korraldada jalgrataste jagamise üritusi koolipiirkondade või külade kaupa;
 - kaaluda mudeleid, kus jalgratas registreeritakse kindlale perele ja see vahetatakse lapse kasvades välja;
 - tagada, et lapsed õpivad kava käigus jalgratast hooldama ning teavad, et nad peavad ohutuse jaoks kiivrit kandma.

4. Järelevalve ja laiendamine:

- jälgida jalgrataste kasutamist ja kava mõju, et arvestada sellega tulevastes otsustes;
- hinnata, kui otstarbekas on laiendada programmi täiskasvanutele, eakatele ja erivajadustega inimestele;
- otsida riiklikke või Euroopa Liidu rahastatavaid toetuskavasid, mis toetavad liikuvuse võrdsust ja kestlikku transporti.

Väljund:

- Kõigil Tori valla lastel on juurdepääs sobivale jalgrattale.
- On välja töötatud toimiv logistikamudel, et programmi saaks tulevikus laiendada teistele elanikkonnarühmadele.
- Valla jalgrattataristu nähtavus ja kasutus on suurenenud.
- Noored on keskkonnateadlikumad ja kehaliselt aktiivsemad.

Rakendamise ajakava:

- 2025 (II–III kvartal): hinnata vajadusi ja pidada sidusrühmadega nõu.
- 2025 (IV kvartal): korraldada hanked ja teha näidisprojekt valitud koolides või külates.
- 2026 (I–IV kvartal): rakendada kava täielikult kõigi laste jaoks.
- Alates 2027. aastast: hinnata kava toimimist ja järk-järgult laiendada seda teistele vanuserühmadele.

Juhtasutus ja sidusrühmad

- Juhtasutus: Tori vald
- Peamised sidusrühmad
 - o kohalikud koolid ja lasteaiad;
 - o pered ja lastevanemate ühendused;
 - o jalgrataste jaemüüjad ja remonditöökodad;
 - o sotsiaalteenused ja lastekaitseametnikud;
 - o riiklikud võrdsete liikuvusvõimaluste programmid;
 - o noortevolikogu ja kogukonna vabäühendused.

Võimalikud rahastusallikad

- Keskkonnainvesteeringute Keskus;
- Eesti Sotsiaalministeerium (sotsiaalse võrdsuse programmid);
- Euroopa Sotsiaalfond+;
- LEADERi programm maapiirkondade kaasamiseks;
- eraannetused või avaliku ja erasektori partnerlus.

Riskianalüüs

1. Keskmine risk: ebapiisav rahastus.

Minimeerimine: kasutada korraga kohalikke, riiklikke ja ELi tasandi rahastusallikaid; alustada etapiviisilise rakendamisega, esmalt keskenduda kõige noorematele vanuserühmadele ja seejärel programmi järk-järgult laiendada;

2. Keskmine risk: raskused logistika ja ladustamisega.

Minimeerimine: kasutada valla hooneid ning koole ajutiste jagamis- ja ladustamiskohtadena; teha koostööd kohalike vabäühenduste ja kogukonnaorganisatsioonidega, et logistika poleks ainult ühte kohta koondunud.

3. Väike risk: jalgrattaid kasutatakse vähe või need jäetakse hooletusse.

Minimeerimine: rakendada jalgrataste registreerimise ja vastutuse võtmise süsteemi, pakkuda koolitust ohutu kasutamise ja hoolduse kohta ning kaasata koole igapäevase jalgrattasõidu edendamisse.

4. Keskmine risk: piiratud hooldus- ja remondivõimekus.

Minimeerimine: luua partnerlussuhteid kohalike jalgrattaremonditöökodade, kutsekoolide ja vabatahtli-

ke programmidega; lisada remonditöökodad õppe- ja kogukonda tugevdavatesse tegevustesse.

Seos strateegiliste eesmärkidega

1. Ökokogukonnad: vähendab sõltuvust mootortranspordist ja suurendab keskkonnavastutust.
2. Ligipääsetavus ja kaasatus: toetab väikese sissetulekuga peresid ning tagab kõigile lastele liikumisvõimalused.
3. Poole tunni alad: parandavad võimalusi läbida lühikesi vahemaid, eelkõige kooliteed ja ligipääsu kohalikele teenustele.
4. Juhtimine: soodustab sektorite koostööd ja kogukonna osalemist kaasava liikuvuse programmis.

Eeldatav mõju

1. Üldine jalgrattaühendus lastele

Kõigil Tori vallas elavatel lastel, sõltumata nende pere sissetulekust, on juurdepääs sobiva suurusega jalgrattale, mis toetab nende füüsilist arengut ja liikumisvajadusi. See tagab, et iga laps saab võrdselt osaleda argitegevustes, sealhulgas käia koolis, minna sõprade juurde või lihtsalt õues aega veeta.

2. Suurem igapäevane jalgrattasõidu osakaal ja vähenenud sõltuvus autost

Programm muudab jalgratta kasutamise lapsepõlve normaalseks ja toetatud osaks, mis julgustab kasutada jalgratast peamise transpordivahendina. Aja jooksul peaks see harjumus vähendama auto kasutamist lühikese vahemaa jaoks, eriti koolitee läbimiseks ja külasiseseks liikumiseks. See omakorda vähendab üldist liikluskoormust ja heitkoguseid.

3. Tugevam jalgrattakultuur ja olemasoleva taristu kasutus

Algatus tugevdab kohalikku jalgrattakultuuri ja maksimeerib Tori vallas juba hästi arenenud jalgrattateede võrgustiku kasutamist. Samuti aitab see õigustada edasisi investeeringuid turvalistesse ja ühendatud jalgrattateedesse, luues positiivse tagasisideahela taristu ja selle kasutamise vahel.

4. Laste parem tervis ja heaolu

Sage jalgrattasõit hõlbustab igapäevast liikumist, suurendab iseseisvust ja õues veedetud aega, toetades laste füüsilist ning vaimset tervist. See võib vähendada istuvat eluviisi ning edendada südame-veresoonkonna tervist, keskendumisvõimet ja emotsionaalset heaolu, mis omakorda parandab õpitulemusi koolis ning üldist elukvaliteeti.

5. Alus tulevasele kogukonnale mõeldud pikaajalisele liikuvusprogrammile

Programmis alustatakse lastest ning lisaks luuakse võimalus laiendada jalgrataste kättesaadavust kogu elanikkonnale, sealhulgas tööelastele täiskasvanutele, eakatele ja liikumispuudega inimestele. Seekaudu luuakse tegevuskava tervikliku, kaasava ja kestliku kohaliku transpordisüsteemi arendamiseks kooskõlas kliimaeesmärkide ning sotsiaalse võrdsuse poliitikaga.

7.9 Integreeritud meede 9 – kestlikkuse õpitoad

Praegune olukord

Jõesuu elanike teadlikkus ja teadmised kestlikest tavadest on piiratud, kuigi külal on potentsiaali olla ökoturismi sihtkoht ning selle läheduses on rikkalikud loodusvarad. Keskkonnaprobleemid, nagu jäätme-
käitlus, energiatõhusus ja kohalike ökosüsteemide kestlik kasutamine, on jäänud lahendamata. Samuti
puuduvad elanikel võimalused õppida seda valdkonda paremini tundma ja osaleda temaatilistes alga-
tustes, mis võiksid soodustada keskkonna suuremat väärtustamist ning edendada ühise eesmärgi nimel
tegutsemist.

Meetme eesmärgid

1. Suurendada keskkonnateadlikkust: õpetada elanikele, kui oluline on kestlikkus ning kuidas see mõ-
jutab nende igapäevaelu ja kogukonda.
2. Aidata elanikke pikaajaliselt: jagada praktilisi teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad inimestel võtta
kasutusele kestlikke tavasid.
3. Edendada kogukonna kaasamist: luua elanikele võimalus teha kestlikkusalgatustega koostööd.
4. Edendada ökoturismi: õpetada elanikele, kuidas kestlikud tavad võivad muuta küla turistidele hu-
vipakkuvamaks.
5. Toetada kohalikku juhtimist: viia kogukonna jõupingutused kooskõlla kohalike ja piirkondlike kestlik-
kuseesmärkidega.

Kavandatav meede

Kestlikkuse õpitubade algatus koosneb Jõesuu elanikele kohandatud interaktiivsete õpitubade sarjast,
milles õpetatakse kestlikke tavasid praktikas kasutama.

Meede hõlmab järgmisi tegevusi:

1. Kogukonna kaasamine ja vajaduste hindamine:
 - korraldada küsitlusi ja vestlusi, et teha kindlaks elanikele olulised kestlikkusteemad (nt jäätmete
vähendamine, energiatõhusus, ökoturism);
 - kaasata kavandamisse kohalikke vabaühendusi, eksperte ja koole, et tagada mitmekesine ning as-
jakohane sisu.
2. Temaatilised õpitoad:
 - Kestlik eluviis kodus: õpetada elanikele, kuidas säästa energiat, vähendada olmejäätmeid ja kom-
postida.
 - Ökoturismi võimalused: rääkida osalejatele, kuidas ökoturism võib külale kasu tuua ja kuidas nad
saavad sellesse panustada (nt luua looduspõhiseid elamusi või teenuseid).
3. Elurikkuse säilitamine: rõhutada kohalike ökosüsteemide tähtsust ning anda juhiseid, kuidas kaitsta ko-
halikku taimestikku ja loomastikku.
 - Arukas põllumajandus: tutvustada kohalikele maaomanikele kestlikke põllumajandustavasid, seal-
hulgas permakultuuri ja mahepõllundust.
 - Ringmajanduse põhimõtted: keskenduda sellele, kuidas jäätmeid taaskasutada ja ringlusse võtta
ning nende abil kohalikku majandust edendada.
4. Praktilised tegevused:
 - Puude istutamise üritused: rõhutada metsastamise olulisust ja aktiivselt parandada kohalikku ro-
helust.
 - Isetehtavad kestlikkusprojektid: ehitada osalejate abil kompostikaste, vihmavee kogumise süs-
teeme või energiatõhusaid funktsioone kodu jaoks.
 - Koristusreisid: korraldada üritusi jõeääre ja muude avalike alade puhastamiseks, mis hõlmavad
jäätmete sortimist ning ringlussevõtu õpetamist.
5. Noortele mõeldud algatused:

- teha koostööd kohalike koolidega, et töötada välja kestlikkusmoodulid ja korraldada õpilastele
ökolaagreid;
- luua programm „Noored ökomeistrid“, et tunnustada noori, kes püüdleavad kestliku eluviisi poole.

6. Partnerlused ja koostöö:

- teha koostööd Soomaa rahvuspargi juhtkonnaga, et tuua eksperte elurikkuse ja ökoturismi õpitu-
badesse;
- teha koostööd kohalike ettevõtetega, näiteks siidritaluga, et tutvustada kestlikke tootmis- ja turis-
mitavasid.

Väljund:

On valminud mitmekülgne õpitubade ja kogukonnaürituste sari, mis suurendab Jõesuu elanike kestlik-
kusalaseid teadmisi ja oskusi ning innustab neid elama säästvalt.

Selleks et parandada kasutajakogemust, varustatakse uued bussipeatused digisõiduplaanide ja reaa-
lajas saabuva teabega. Need digipaneelid parandavad kasutatavust kõigi vanuserühmade jaoks ning
annavad ajakohast teavet kaugetes maapiirkondades. Niisugune algatus muudab süsteemi usal-
dusväärsemaks ja laiema elanikkonna seas populaarsemaks.

Rakendamise ajakava:

- 2024 (I kvartal): hinnata vajadusi ja töötada välja lõplikud õpitubade teemad.
- 2024 (II–III kvartal): koostada õpitubade materjalid ning kinnitada partnerlussuhted ekspertide ja
vabaühendustega.
- 2024 (IV kvartal): alustada esimest õpitubade ja kogukonnategevuste sarja.
- 2025 (I–IV kvartal): laiendada ja täiustada programmi osalejate tagasiside põhjal.

Juhtasutus ja sidusrühmad

- Juhtasutus: Tori vald
- Peamised sidusrühmad
 - o Elanikud osalevad töötubades ja aitavad neid korraldada.
 - o Kohalikud koolid teevad koostööd, et rakendada noortele mõeldud tegevusi ja õppekavu.
 - o Vabaühendused jagavad eriteadmisi keskkonnaküsimuste ja kestlikustavade kohta.
 - o Teeme koostööd Soomaa rahvuspargi juhtkonnaga, et korraldada elurikkuse ja ökoturismi
õpitube.
 - o Kohalikud ettevõtted loimivad kestlikke tavasid oma tegevusse ja osalevad õpitubades.

Võimalikud rahastusallikad

- LEADERi programm toetab maapiirkondade kogukonna tugevdamist ja haridusprojekte.
- Euroopa Sotsiaalfond rahastab haridust ja sotsiaalse kaasatuse algatusi.
- Keskkonnatoetused kestlikkuse ja elurikkuse projektide jaoks, mida rahastatakse riiklikul ning Eu-
roopa Liidu tasandil.
- Erasponsorluskohalike ettevõtete ja keskkonnateadlike organisatsioonide toetuse kujul.

Riskianalüüs

1. Keskmine risk: väike osalus.

Minimeerimine: korraldada sihipäraseid teavituskampaaniaid, et kaasata elanikke ja rõhutada õpitu-
bades osalemise eeliseid.

2. Keskmine risk: pole piisavalt eksperte, kes jagaksid eriteadmisi.

Minimeerimine: teha koostööd piirkondlike organisatsioonidega ja värvata mitu eksperti, kes katavad eri
kestlikkusteemasid.

3. Keskmine risk: puudub järjepidevus.

Minimeerimine: luua pikaajalised partnerlussuhted ja koolitada kohalikke juhte, et jätkata õpitubade ko-
rraldamist.

4. Väike risk: rahastuspuudujääk.

Minimeerimine: tagada mitu rahastusallikat ja teha kindlaks, kas õpitoad vastavad toetuste saamise
tingimustele.

Seos strateegiliste eesmärkidega

1. Ökokogukonnad: õpetavad elanikele, kuidas võtta kasutusele kestlikud tavad, mis edendavad keskkonnahoiu kultuuri.
2. Juhtimine: soodustab koostööd elanike, koolide, ettevõtete ja valla vahel.
3. Turismi arendamine: võimaldab elanikele arendada ökoturismi võimalusi, mis on kooskõlas kestlikuseesmärkidega.
4. Kaasatus: tagab kõigile demograafilistele rühmadele, sealhulgas noortele ja eakatele, juurdepääsu teadmistele ning ressurssidele.

Eeldatav mõju

Kestlikkuse õpitoad toovad Jõesuule praktilist kasu:

1. Suurenenud keskkonnateadlikkus: elanikud saavad paremini aru kestlikkusest ja selle kohalikust tähtsusest.
2. Tegelikud muutused käitumises: osalejad võtavad kasutusele energiatõhusaid tavasid, vähendavad jäätmeid ja aitavad kaasa kogukonna algatustele.
3. Tugevamad kogukonna sidemed: õpitoad annavad elanikele võimaluse teha koostööd ja olla uhked ühiste jõupingutuste üle.
4. Ökoturismi kasv: töötubadest saadud teadmised aitavad elanikel arendada kestlikke turismipakumisi.
5. Tulevikuks valmis kogukond: algatusega antakse elanikke oskused ja teadmised, mis aitavad Jõesuus ennetada keskkonna- ja majandusprobleeme.

Selleks et toetada avalikkuse teadlikkust ja tagada kava suurt kasutust, rakendab Tori vald sihipärast digikommunikatsioonistrateegiat. Algatust reklaamitakse valla Facebooki lehekülgede, küla kohalike rühmade ja uue digiuudiskirja kaudu, milles edastatakse tellijatele asukohaga seotud uudiseid. Veebi-põhine registreerimisvorm lihtsustab osalust ja tagab ligipääsu eri demograafilistele rühmadele. Tagasiside saamiseks kutsutakse elanikke osalema veebiküsitlustes ning korraldatavates töötubades, kus hinnatakse kava kasutatavust ja mõju. Need teavitusvahendid aitavad luua usaldust, edendavad osalust ja võimaldavad kava pidevalt täiustada kasutajate tegelike kogemuste põhjal.

Algatuses on ühendatud harimine ja aktiivne tegutsemine, mis muudavad Jõesuu kogukonna teadlikult kestlikuks, olles seega loodus- ja kultuuripärandi säilitamisel teistele eeskujuks.

7.10 Integreeritud meede 10 – jõeäärse piirkonna taaselustamine

Praegune olukord

Jõesuu jõeäärse alal, mis asub Pärnu ja Navesti jõe ühinemiskohas, on tohutult võimalusi, kuid neid ei ole seni täielikult ära kasutatud. Praegu pole jõe ääres puhkamiseks, turismiks või ühiskondlikuks tegevuseks sobivaid kohti. Piirkonnas puudub põhitaristu, näiteks teed, valgustus ja istumiskohad, mistõttu see on ligipääsmatu ning ei tekita huvi ei elanikes ega ka külastajates. Kuigi jõeäär võiks olla turismi ja ühiskondlike ürituste keskpunkt, piirab selle praegune seisund võimalusi kasutada seda kogukonna ja kohaliku majanduse huvides.

Foto 20. Pärnu jõgi on Jõesuu külale väga väärtuslik, kuid vähe kasutatud ressurss, millel on suur potentsiaal edendada turismi ja vaba aja veetmise võimalusi.

Meetme eesmärgid

1. Parandada ligipääsetavust: muuta jõeäär turvaliseks ja külalislahkeks piirkonnaks kõigile elanikele, sealhulgas eakatele ning lastega peredele.
2. Edendada vaba aja veetmist ja turismi: arendada jõeäärt vabaõhutegevuse, ökoturismi ning kultuuriürituste sihtkohana.
3. Tähistada looduspärandit: rõhutada jõgede ökoloogilist ja kultuurilist tähtsust ning nende rolli Jõesuu identiteedis.
4. Edendada kogukonna suhtlust: luua ruumid, kus elanikud saavad koguneda, suhelda ja üritusi korraldada.
5. Toetada kohalikku majandust: meelitada ligi turiste ja külastajaid, et elavdada kohalikke ettevõtteid ning luua uusi ettevõtlusvõimalusi.

Kavandatav meede

Jõeäärse ala taaselukstamise meetmega muudetakse praegu vähearenenud jõeäärne ala elujõuliseks ja mitmeotstarbeliseks ruumiks.

Meede hõlmab järgmisi samme:

1. Kogukonna kaasamine ja planeerimine:
 - korraldada koos elanikega töötube, et koguda ideid jõeääre ümberkujundamiseks ning samas tagada, et kujundus on kooskõlas kohalike vajaduste ja soovidega;
 - teha koostööd keskkonnaekspertidega, et lõimida kavandisse kestlikud tavad.
2. Taristu arendamine:
 - rajada jõe äärde kõnni- ja jalgrattateed, mis ühendavad peamisi huviväärsusi;
 - paigaldada valgustus, et jõeäärne ala oleks ohutum ja seda saaks kasutada ka öhtuti;
 - arendada vaateplatvorme maaliliste vaadete ja linnuvaatlusvõimaluste jaoks;
 - luua piknikualad koos laudade, pinkide ja prügikastidega, et soodustada perega väljasõite (platvormid, millelt avaneb jõevaade).
3. Vaba aja veetmise võimalused:
 - ehitada väike kai või muul, et toetada veepõhiseid harrastustegevusi, nagu kanuu- ja kajakisõit ning kalapüük;
 - luua laste jaoks välitreeninguala ja mänguväljak, et soodustada aktiivset eluviisi;
 - rajada kohalike taimedega haljasalaid, et suurendada elurikkust ja muuta ruum esteetiliselt kaunimaks.
4. Kultuurilised ja harivad elemendid:
 - paigaldada jõgede ökoloogilist ja ajaloolist tähtsust tutvustavad infotahvlid;
 - korraldada looduses giidiga jalutuskäike ja õppekäike;
 - luua kunstiinstallatsioonid, mis tutvustavad küla pärandit ja suhet jõgedega.
5. Sündmuste lõimimine:
 - kasutada taaselukstatud jõeäärt iga-aastaste ürituste, näiteks laiendatud külapäeva või ökoturismi-festivalide toimumiskohana;
 - korraldada hooajalisi turge, muusikaetendusi ja vabaõhukinoõhtuid, et kogukonda ning külastajaid rohkem kaasata.

Väljund:

Jõeäärne ala on taaselukstamine seal on rajad, puhkealad ja kultuurielemendid, mis muudavad selle turismi- ja kogukonnaelu keskuseks.

Rakendamise ajakava:

- 2024 (I–II kvartal): kaasata kogukonda, kavandada ja korraldada otstarbekusuuring.
- 2024 (III–IV kvartal): tagada rahastus ja viimistleda projekteerimisplaan.
- 2025 (I–IV kvartal): ehitada taristut ja paigaldada puhkealad.
- 2026 (I kvartal): avada jõeäärne ala kogukonnaüritusega.

Juhtasutus ja sidusrühmad

- Juhtasutus: Tori vald
- Peamised sidusrühmad
 - o Kohalikud elanikud annavad planeerimise käigus tagasisidet ja kasutavad ruumi aktiivselt.
 - o Turismiamet ja -liidud edendavad taaselukstatud piirkonda, et meelitada ligi külastajaid.
 - o Keskkonnaalased vabaühendused nõustavad säästva kavandamise ja elurikkuse säilitamise küsimustes.
 - o Kohalikud ettevõtted saavad kasu suurenevast külastajate arvust ja võivad projekti rahaga toetada.

Võimalikud rahastusallikad

- Euroopa Regionaalarengu Fond rahastab vabaaja- ja rohetaristut.
- LEADERi programm toetab algatust, mis arendavad maapiirkondade kogukondi.
- Turismi- ja keskkonnatoetused ökoturismi ja looduskaitseprojektide jaoks, mida rahastatakse riiklikul ning Euroopa Liidu tasandil.
- Erasponsorlusettevõtete ja heategevusorganisatsioonide toetuse kujul.

Riskianalüüs

1. Keskmise risk: keskkonnamõju.

Minimeerimine: seada esikohale keskkonnahoidlikud projektid ja hinnata keskkonnamõju, et vähendada häireid.

2. Keskmise risk: hooldusprobleemid.

Minimeerimine: töötada välja hoolduskava, millesse on kaasatud vald ja kogukonna vabatahtlikud.

3. Väike risk: ebapiisav kasutus.

Minimeerimine: reklaamida ruumi turunduskampaaniatega ning lõimida seda kohalike ürituste ja turismi-reisidega.

4. Väike risk: rahastuspuudujääk.

Minimeerimine: tagada mitu rahastusallikat ja seada projekti osad tähtsuse järjekorda, et neid etapikau-pa ellu viia;

5. olenevalt tegevusest võib olla vaja vähendada ehituskeeluvööndit, kuid see ei pruugi õnnestuda; uue üldplaneeringu koostamine võtab samuti palju aega.

Seos strateegiliste eesmärkidega

1. Avalik ruum: tagab ligipääsetavad, kaasavad ja funktsionaalsed võimalused vaba aja veetmiseks ning ürituste korraldamiseks.
2. Ökokogukonnad: rõhutavad säästvust kohaliku maastiku ja keskkonnahoidliku taristu kaudu.
3. Turismi arendamine: muudab jõeääre ainulaadseks vaatamisväärsuseks, mis suurendab külastaja-te arvu ja toetab kohalikke ettevõtteid.
4. Kogukonna kaasatus: edendab tugevamat sidet elanike ning nende loodus- ja kultuuripärandi va-hel.

Eeldatav mõju

Jõeäärse piirkonna taaselukstamisest oodatakse märkimisväärset kasu:

1. Turismi areng: jõeäär meelitab ligi ökoturiste, ühepäevakülastajaid ja loodushuvilisi, kes elavdavad kohalikku majandust.
2. Parema elukvaliteet: elanikud saavad turvalise ja ligipääsetava ruumi vaba aja veetmiseks ning so-tiaalseks suhtluseks.
3. Tugevam kogukonna identiteet: jõgede kui keske tunnuse esiletõstmine tugevdab Jõesuu ainu-laadset identiteeti.
4. Majanduskasv: suurenenud külastajate arv toob kasu kohalikele ettevõtetele ja võivad tekkida uued turismiga seotud võimalused.
5. Keskkonnahoid: hariduselemendid ja säästev disain suurendavad teadlikkust ning soodustavad looduskeskkonna säilitamist.

See meede muudab jõeäärse ala Jõesuule oluliseks väärtuseks, mis ületab lõhe kogukonnaelu ja turismi arendamise vahel ning säilitab piirkonna looduse ilu tulevaste põlvete jaoks.

7.11 Integreeritud meede 11 – Jõesuu identiteedi kujundamine

Praegune olukord

Jõesuus puudub ühtne identiteet või kaubamärk, mis kajastaks selle ainulaadset iseloomu, ajalugu ja loodusvarasid. Kuigi küla on tuntud selle poolest, et asub kahe jõe maalilises ühinemiskohas ja Soomaa rahvuspargi lähedal, pole need omadused laialdaselt tuntud ning neid pole reklaamitud. Selge identiteedi puudumine piirab küla populaarsust külastajate, võimalike elanike ja investorite seas. Lisaks puudub elanikel tugev uhkustunne või side oma kogukonnaga, mis on üks põhjuseid, miks elanikud on kohalikes algatustes ja üritustel vähe osalenud.

Foto 21. Aerofoto Pärnu jõest. Autor Viktor Tund, 2021

Meetme eesmärgid

1. Tugevdada kohalikku identiteeti: töötada välja ühtne narratiiv, mis tähistab Jõesuu kultuuri-, ajaloo- ja loodusväärtusi.
2. Edendada turismi: luua äratuntav kaubamärk, mis meelitab külastajaid ligi ja kinnistab Jõesuud olulise ökoturismi sihtkohana.
3. Suurendada kogukonna uhkust: rõhutada küla ainulaadseid omadusi, et kasvatada elanike ühtekuuluvus- ja uhkustunnet.
4. Meelitada ligi investoreid ja uusi elanikke: kasutada kaubamärki, et rõhutada Jõesuud kui ihaldusväärset elu- ja töökohta ning investoreid väärt ala.
5. Lõimida kaubamärk arendamisse: viia küla väline identiteet kooskõlla käimasolevate projektidega, et tagada järjepidevus ja nähtavus;
6. luua infotahvel (välinäitus) küla arengu, ajaloo ning tähtsamate ja huvitavamate sündmuste kohta, et suurendada inimeste teadlikkust kodukohast ning neist selle elanikena.

Kavandatav meede

Kohaliku identiteedi ja kaubamärgi algatusega luuakse Jõesuule selge identiteet ning strateegiline kaubamärk. Kava hõlmab järgmisi tegevusi:

1. Identiteedi arendamine:

- korraldada töötod elanike, kohalike ettevõtjate ja ajaloolastega, et määratleda küla põhitunnused ning narratiivid;
- leida sümboleid, teemasid ja sõnumeid, mis kajastavad Jõesuu pärandit ning eesmärke (nt jõed, ökoturism või nõukogudeaegne ajalugu).

2. Kaubamärgi loomine:

- luua logo, värvipalett ja tunnuslause, mis esindavad Jõesuu identiteeti;
- töötada välja kaubamärgi kujundamise suunised, et kasutada neid järjepidevalt kõigis reklaammaterjalides, märgistustes ja avalikus teabevahetuses.

3. Märgistused ja liikumisteed:

- paigaldada kaubamärgiga märgistused küla, puhkealade ja turismiobjektide peamistesse sisene-miskohtadesse;
- kujundada kaarte ja liikumisteede vahendeid, mis sisaldavad küla kaubamärki ning tõstavad esile huviväärsusi.

4. Turundus ja reklaam:

- luua ametlik veebisait ja sotsiaalmeediakanalid, et reklaamida Jõesuud kui sihtkohta;
- teha koostööd piirkondlike turismiametite ja -liitudega, et kaasata Jõesuu laiematesse turunduskampaaniatesse;
- koostada brošüüre, videoid ja veebisisu, mis tutvustavad küla vaatamisväärsusi ning üritusi.

5. Kogukonna kaasamine:

- korraldada üritusi, näiteks logo kujundamise võistlust või jutuõhtuid, et kaasata elanikke kaubamärgi kujundamisse;
- julgustada kohalikke ettevõtteid kasutama seda kaubamärki oma turunduses.

6. Kaubandus ja partnerlus:

- kujundada kaubamärgiga tooteid, näiteks kandekotte, kruuse või postkaarte, et luua identiteeditunnet ja teenida tulu;
- teha koostööd kohalike ettevõtjatega, et luua neile kaaskaubamärk (nt Jõesuu logoga siidritalu pakendid).

Väljund:

On valminud täielik kohaliku identiteedi ja kaubamärgi tööriistakomplekt, mis sisaldab visuaalset identiteeti, reklaammaterjale ning turundusstrateegiat.

Rakendamise ajakava:

- 2024 (I–II kvartal): korraldada töötod ja määratleda küla põhiidentiteeti.
- 2024 (III kvartal): viia lõpule kaubamärgiga seotud materjalide ja suuniste koostamine.
- 2024 (IV kvartal): alustada kaubamärgikampaaniat ja Jõesuu reklaamimist.
- 2025 (I kvartal – käimas): lõimida kaubamärki kohalike sündmuste, turismitegevuse ja arendusprojektidega.

Juhtasutus ja sidusrühmad

- Juhtasutus: Tori vald
- Peamised sidusrühmad
 - o Elanikud aitavad määratleda küla identiteeti ja tegutsevad kaubamärgi saadikutena.
 - o Kohalikud ettevõtted võtavad kaubamärgi kasutusele ning edendavad seda oma toodete ja teenuste kaudu.
 - o Turismiamet ja -liidud lõimivad Jõesuu kaubamärki piirkondlike turismikampaaniatega.
 - o Tarbegräafikud ja turunduseksperdid töötavad välja kaubamärgiga seotud materjalid ning kaubamärgi edendamise strateegiad.

Võimalikud rahastusallikad

- LEADERi programm toetab maapiirkondade kaubamärgistamise ja kogukonna tugevdamise projekte.
- Turismi arendamise toetusi saab riiklikul ja Euroopa Liidu tasandil rahastatavatest turundus- ja müügiedendusalgatustest.
- Valla eelarvest saab osalist rahastust kaubamärgi kujundamise töötubade ja materjalide jaoks.
- Erasponsorluskohalike ettevõtete ja sidusrühmade toetuse kujul.

Riskianalüüs

1. Keskmine risk: kogukonna huvi on väike.

Minimeerimine: tagada, et elanikud osalevad aktiivselt identiteedi ja kaubamärgi määratlemisel, et see kajastaks nende väärtusi.

2. Keskmine risk: piiratud turustusulatus.

Minimeerimine: teha koostööd piirkondlike ning riiklike turismiametite ja -liitudega, et kaubamärgi kampaania leviks kaugemale.

3. Väike risk: järjekindlusetu kaubamärgi kasutus.

Minimeerimine: anda sidusrühmadele selged suunised ja koolitada neid kaubamärki tõhusalt kasutama.

4. Väike risk: rahastuspuudujääk.

Minimeerimine: tagada mitu rahastusallikat ja kohandada projekti vajaduse järgi.

Seos strateegiliste eesmärkidega

1. Kaasatus: kaasab kõiki kogukonnarühmi kaubamärgi kujundamisse, tagades, et see esindab Jõesuu mitmekesisust.
2. Turismi arendamine: kaubamärgi abil saab muuta Jõesuu ökoturistidele ja kultuurihuvilistele suisa kohustuslikuks külastuskohaks.
3. Majanduskasv: äratuntav kaubamärk toetab kohalikke ettevõtteid, kuna see meelitab rohkem külastajaid ja kliente.
4. Juhtimine: edendab läbipaistvust ning koostööd elanike, ettevõtete ja valla vahel kogu kaubamärgi kujundamise jooksul.

Eeldatav mõju

Kohaliku identiteedi ja kaubamärgi loomise algatusest oodatakse Jõesuule märkimisväärset kasu:

1. Suurem nähtavus: ühtne ja huvipakkuv kaubamärk muudab Jõesuu turistide, investorite ning võimalike elanike seas tuntumaks.
2. Tugevamad kogukonna sidemed: elanike kaasamine kaubamärgi loomisse suurendab uhkus- ja omanikutunnet küla identiteedi üle.
3. Suurem populaarsus turistide seas: ametlik kaubamärk meelitab rohkem külastajaid, elavdab kohalikku majandust ja loob võimalusi turismiga seotud ettevõtmisteks.
4. Majandusareng: kaubamärgi kampaania suurendab küla tuntuks ja külastajate arvu, mis toob kasu kohalikele ettevõtetele.
5. Kestlikkus: kaubamärgi loomisel keskendutakse ökoturismile ja looduspärandile, et see oleks kooskõlas Jõesuu pikaajaliste keskkonnakaitse ja kestliku kasvu eesmärkidega.

See algatus aitab kujundada Jõesuust pidevalt areneva ja populaarse küla, mille selge identiteet kõnetab nii elanikke kui ka külastajaid. Jõesuu kasutab kaubamärki, et ühendada ajaloolised juured ja looduse ilu tulevikuvisioniga.

7.12 Integreeritud meede 12 – parem ja paindlikum bussiteenus

Praegune olukord

Tori vallal on juba plaan taaselustada Jõesuu küla kesket bussipeatust ning varustada see jalgratta- ja rulaatorihoidikute, autokohtade ning ühiskonnarajatistega. Vaatamata kavandatud füüsilistele parandustele on tegeliku bussiteenuse graafik, sagedus ja mugavus siiski ebaselged ning võib-olla ka ebapiisavad, et rahuldada küla praeguseid ja tulevase liikuvusvajadusi.

Arvestades, et paljudel elanikel, eriti eakatel ja lastel, puudub erasõiduk ning nad sõltuvad ühistranspordist, et minna Toris või Pärnus koolidesse ja kauplustesse ning saada seal tervishoiuteenuseid, sõltub taaselustatud bussipeatuse tõhusus otseselt sellest, kui tihe, usaldusväärne ja kasutusmugav on bussiteenus ise.

Praegu teenindab buss Jõesuud ainult seitse korda päevas järgmistel kellaaegadel: 6.36, 07.29, 07.50, 15.10, 15.17, 16.22 ja 18.23. Need piiratud võimalused ei pruugi rahuldada elanike liikuvusvajadusi, eriti väljaspool kooli ja tööle minemise aega.

Meetme eesmärgid

1. tagada, et renoveeritud bussipeatust toetaks otstarbekas ja hästi kasutatav ühistransporditeenus;
2. muuta ühistransport ligipääsetavamaks, ootuspärasemaks ja kogukonna vajadustele vastavaks, et soodustada selle laialdasemat kasutamist;
3. pakkuda usaldusväärseid alternatiive, eriti vähese liikuvuse ja väikse sissetulekuga elanikele, et vähendada autost sõltumist;
4. uurida uuenduslikke lahendusi, nagu tellitavad või paindliku graafiku alusel osutatavad teenused, mis sobivad maapiirkondade elanikkonna muustritega.

Kavandatav meede

Meetme käigus tehakse otstarbekusuuring ja parandatud ühistranspordiühenduste katseprojekt, mille puhul keskendutakse Jõesuu-Tori-Pärnu liikuvusvajadustele.

Põhimeetmed on muu hulgas järgmised:

1. Vajaduste hindamine:

- koguda andmeid praeguste liikumisharjumuste, tipptundide ja rahuldamata transpordivajaduste kohta;
- kaasata elanikke, et koguda kvalitatiivset tagasisidet, näiteks küsitluste või külakoosolekute kaudu.

2. Mudeli arendamine:

- uurida uusi võimalusi, sealhulgas:
 - o kindla graafikuga liinid, mis sõidavad sagedamini kooli- ja töölemineku ajal;
 - o tellitavad või poolpaindlikud transpordimudelid, mida saab tellida telefoni või rakenduse kaudu;
 - o väikebuss või jagatud takso vähese nõudlusega ajavahemikel.

Foto 22. Foto praegusest bussigraafikust Jõesuu bussipeatuses. Autor Helle-Triin Hansumäe

3. Katseprogramm:

- valida kolme kuu kuni poole aasta pikkune periood, et katsetada Jõesuus paindlikku või nõudluspõhist marsruuti, mis ühendab koole, ostukohti ja üritusi;
- teha koostööd piirkondlike transpordiasutuste ja teenusepakkujatega, et katsetada otstarbekust.

4. Hindamine ja kohandamine:

- hinnata sõitjate arvu, kulutõhusust ja kasutajate rahulolu;
- kohandada marsruute ja sõiduplaane tagasiside ning kasutuse põhjal;
- luua suunised teiste transpordiliikidega (jalgrattad, sõidujagamine, süsteem „Pargi ja sõida“) lõimiseks.

Paindlik bussiliiklus on kavandatud nii, et see täiendab olemasolevaid piirkondlikke ja kohalikke ühistranspordiliine. See on harusüsteem, mis ühendab kõrvalisi asulaid, nagu Jõesuu, peamiste ühistranspordikoridoridega Tori alevikus ja Pärnu linnas. Sõiduplaanid ja marsruudid kooskõlastatakse olemasolevate liinivedudega, et tagada sujuv ümberistumine ning vähendada ooteaega. Eesmärk on luua ühtne mitmeliigiline võrgustik, mis suurendab elanike ligipääsetavust, kuid ei korda olemasolevaid teenuseid.

Bussipark ja tegevusmudel

Teenuse osutamiseks kasutatakse 8–16-kohaliste väikebussidega väikest bussiparki, mis on varustatud eakate, laste ja liikumispuudega inimeste teenindamiseks. Tegevusmudel hõlmab tiptundidel kindlaksmääratud ajal toimuvaid väljumisi ning tiptundide välisel ajal ja nädalavahetustel tellitavaid sõite. Kasutajatel on võimalik tellida sõite mobiilirakenduse kaudu, telefoni teel või veebipõhiselt valla kodulehe kaudu. Süsteem võimaldab inimestel määratud teeninduspiirkondades paindlikult eri kohtades bussi siseneda ja sellest väljuda. See muudab teenuse mugavamaks ning samas pidevalt optimeerib marsruute. Tulevikus võib kaasata eraautosid, nõudluspõhist ühistransporti või isejuhtivaid taksosid.

Teeninduspiirkond ja sagedus

Katseetapis hakatakse paindlikku bussiteenust osutama viiel päeval nädalas, sealhulgas laupäeval. Nädalapäevadel katab teenus hommikused ja pärastlõunased tiptunnid, mis on kooskõlas pendelrändega kooli ja tööle, samas kui laupäeviti keskendutakse vaba aja veetmiseks tehtavatele sõitudele.

Enne teenuse avamist töötatakse välja visuaalne võrgustikukaart ning sõiduplaanide jaotus argipäeviti ja nädalavahetusesti, mida jagatakse avalikkusega. See materjal lisatakse ka lõplikku integreeritud tegevuskavva või selle rakenduspaketti.

Väljund:

- Jõesuu elanikel on ligipääsetavam ja meeldivam bussiteenus.
- Nõudluspõhise või kohandatud graafiku alusel toimuvat transporti on katsetatud ja hinnatud.
- Bussipeatuse taristu ja tegelik teenus on paremini lõimitud.
- Igapäevasõitude tegemiseks sõidetakse ühistranspordiga rohkem ja kasutatakse vähem autot.

Rakendamise ajakava:

- 2025 (II–III kvartal): kaasata elanikke, teha küsitlus ja koguda lähteandmeid.
- 2025 (IV kvartal): teha teostatavusuuring ja kavandada teenust.
- 2026 (I–III kvartal): alustada paindliku või nõudluspõhise bussilahenduse katseprojekti.
- 2026 (IV kvartal): hinnata ja kavandada alalist mudelit.

Paindliku bussisüsteemi digitugi arendatakse välja kahes etapis. Esimeses etapis luuakse lihtne veebipõhine broneerimisliides ja telefonibroneerimise teenus, et tagada üldine ligipääs. Teises etapis võetakse kasutusele arenenum mobiilirakendus, mis võimaldab taotleda sõitu, jälgida sõidukeid reaalsajas, soovitada marsruute ja anda tagasisidet. Marsruudi optimeerimise tarkvara toetab tugiteenuseid, tasakaalustades tõhusust ja teenuse võrdsust. Vald kavatseb teha koostööd Eesti liikuvustehnoloogia ettevõtete ja piirkondlike IT-teenuste osutajatega, et tagada töökindel ning kohandatav lahendus.

Juhtasutus ja sidusrühmad

- Juhtasutus: Tori vald (liikuvuse ja transpordi osakond).

- Peamised sidusrühmad
 - o piirkondlik ühistranspordikeskus (Pärnumaa Ühistranspordikeskus);
 - o kohalikud elanikud ja koolid;
 - o kohalikud tööandjad ja teenuseosutajad;
 - o bussi- ja väikebussiettevõtjad;
 - o IT- ja liikuvusinnovatsiooni eksperdid (kui kasutatakse digilahendusi).

Võimalikud rahastusallikad

- transpordi ja liikuvuse arengukava (2021–2035);
- Keskkonnainvesteeringute Keskus;
- Euroopa Liidu programmid, mis toetavad uuendusi maapiirkondade liikuvuses (nt Interreg või programm „Euroopa horisont“);
- valla eelarve.

Riskianalüüs

1. Keskmine risk: väike osalus katseprojektis.

Minimeerimine: kasvatada usaldust selge suhtluse kaudu ja tagada, et teenindusgraafik vastab kohalike igapäevaharjumustele.

2. Keskmine risk: suured tegevuskulud.

Minimeerimine: katsetada kulutõhusaid mudeleid (väikebuss, sõidujagamine) ja kaaluda projekti laiendamist ainult siis, kui see on rahaliselt kestlik.

3. Väike risk: nõudluspõhise süsteemi tehnilised tõrked.

Minimeerimine: kasutada lihtsaid broneerimissüsteeme (telefonipõhiseid, mitte ainult rakendusi) ja pakuda abi teenuse kasutamisel.

4. Väike risk: piiratud institutsiooniline suutlikkus.

Minimeerimine: teha koostööd piirkondlike transpordikeskuste ja väliste teenuseosutajatega rakendamiseks ning järelevalveks.

Seos strateegiliste eesmärkidega

1. Poole tunni alad: teevad põhiteenused kättesaadavaks ka neile, kellel puudub auto.
2. Ligipääsetavad ja külalislahked kogukonnad: tagavad, et transport on kaasav ning vastab tegelike vajadustele.
3. Ökokogukonnad: soodustavad kestlikke transpordiliike ja vähendavad heitkoguseid.
4. Hea juhtimistava: põhineb elanike sisendil, katsetamisel ja läbipaistval kohandamisel.

Eeldatav mõju

- Jõesuu elanikel on parem juurdepääs Tori ja Pärnu teenustele.
- Rahulolu ühistranspordiga on suurem, eriti noorte ja eakate seas.
- Uut bussipeatust ja sellega seotud taristut kasutatakse rohkem.
- Autost sõltumine on vähenenud ning tänu sellele kahanevad ka majapidamiskulud ja keskkonnamõju.
- On valminud katsetatud paindlik transpordimudel, mida saab laiendada ja kasutada ka valla teistes külates.

Rakendusstrateegia

8.1 Rakendusstrateegia

Jõesuu integreeritud tegevuskava edukaks rakendamiseks on vaja selget juhtimist, täpselt määratletud rolle ja kohustusi, tähtsuse järjekorda seatud etappe, realistlikku rahastusstrateegiat ning pidevat järelevalvet, et tagada kogukonna kaasamine ja vastavus strateegilistele eesmärkidele. Rakendusetapis lähtutakse samasugusest kaasavast ja koostööpõhisest planeerimisest.

Juhtimine ja kohustused

Tori vald on juhtiv koordineeriv asutus, kelle ülesanne on üldiselt juhtida ja viia projekt kooskõlla rahastustaotluste ning valla ja riigi strateegilise raamistikuga. Määratakse integreeritud tegevuskava rakendamise koordinaator (vallavalitsuse töötaja), kes jälgib igapäevatoiminguid, on peamine kontaktisik ja tagab, et kõik meetmed viiakse õigel ajal ellu.

Igale integreeritud meetmele (nt jalgrattatee, puhkeala, renoveerimiskava) määratakse projektijuht või juhtüksus valla või partnerite hulgast (nt turismiamet või -liit, kohalikud vabaühendused). Need juhid koordineerivad oma projektides tehnilist tööd, töövõtjate kaasamist, kogukonna kaasamist ja aruandlust. Juhtrühm, mis koosneb valla esindajatest, URBACTi kohaliku töörühma põhiliikmetest ja väliseksperdist, kohtub kord kvartalis, et jälgida edusamme, lahendada kitsaskohti ning suunata strateegilisi otsuseid.

Sidusrühmade kaasamine ja URBACTi kohaliku töörühma tulevik

URBACTi kohaliku töörühma eesmärk on olnud ühiselt luua, ideid jagada ja integreeritud tegevuskava kujundada nii, et selles on saanud osaleda mitmesugused sidusrühmad, sealhulgas elanikud, kohalikud ettevõtted, noored, vabaühendused ning valla töötajad.

Edaspidi vormistatakse URBACTi kohalik töörühm kogukonna nõuande- ja järelevalverühmaks, kes kohtub jätkuvalt vähemalt kaks korda aastas. Selle uued ülesanded on järgmised:

- hinnata projekti edenemist ja tulemusi;
- anda tagasisidet eelseisvate rakendussammude kohta;
- hõlbustada kogukonna ja valla suhtlust;
- edendada avatust ja vastutust;
- toetada kogukonna juhitud algatusi, mis on kooskõlas integreeritud tegevuskavaga.

Et säilitada hoogu ja laiendada osalust, korraldab omavalitsus korrapäraselt kogukonna töötube, infopäevi ja osalusplaneerimise üritusi, eriti rakendamise peamistes vaheetappides. Digikanalid (nagu valla koduleht ja sotsiaalmeedia) aitavad tagada, et isiklikud üritused on kättesaadavad ning jõuavad võimalikult paljude inimesteni.

Lisaks kutsutakse kindlaid sidusrühmi, näiteks noorte volikogusid, eakate esindajaid ja kohalikke ettevõtjaid, kaasjuhendama temaatilisi tegevusi või näidisalgatusi. Selline mitmekihiline lähenemisviis võimaldab nii laiaulatuslikku kogukonna kaasatust kui ka sihipärast koostööd.

7.1.1 Strateegia laiendamine Tori valla teistele küladele

Kuigi Jõesuu on integreeritud tegevuskava peamine katsepiirkond, kattuvad küla probleemid mitme teise Tori valla maa-asula raskustega, nagu piiratud juurdepääs teenustele, sõltuvus autost ja vähene kogukonna osalus. Nende hulka kuuluvad sellised külad nagu Levi, Aesoo ja Kõrsa, millel on sarnased demograafilised ning taristuga seotud näitajad.

Integreeritud tegevuskava metoodika, meetmed ja osalusmehhanismid on kavandatud nii, et neid saab kohandada. Osana valla käimasolevatest planeerimistegevustest, sealhulgas uuest üldplaneeringust, kohandatakse selle katseprojekti põhikontseptsioonid teiste külade konteksti järgi. Jõesuus katsetatud sidusrühmade kaasamine, liikuvuslahendused (näiteks jalgratastega ligipääsetavus ja paindlikud bussi-teenused) ning väikesemahulised kogukonna algatatud parandused võivad olla eeskujuks tulevastele sekkumistele. Vald kavatseb integreeritud mudelit järk-järgult rakendada ka teistes asulates, lähtudes vajadustest, olemasolevatest rahalistest vahenditest ja kohalike kogukondade valmisolekust.

8.2 Projekti prioriteetide seadmine, Gantti diagramm ja vahe-eesmärgid

Tagamaks, et integreeritud tegevuskava rakendatakse realistlikult ja etapiviisil, on kõik kavandatud meetmed hinnatud ja järjestatud läbipaistvate kriteeriumide alusel. Nende hulka kuuluvad vajaduse kiireloomulisus, oodatav mõju, otstarbekus, ressursside kättesaadavus ning vastavus strateegilistele eesmärkidele, nagu kestlik liikuvus, kaasatus ja keskkonnahoidlikkus.

Selleks et meetmete reastamine oleks objektiivne ja läbipaistev, võetakse kasutusele mitme kriteeriumi hindamise raamistik. Raamistikus hinnatakse iga kavandatud meetet selliste aspektide alusel nagu eeldatav mõju, otstarbekus, rakenduskulud, kogukonna toetus ja vastavus strateegilistele eesmärkidele. Metoodikat katsetatakse eelseisva meetmete tsükli jooksul ning üksikasjalikum tööriistakomplekt, sealhulgas hindamismaatriks, esitatakse lisa või täiendava dokumendina järgmise rakendusetapi jooksul.

Bussipeatuse meetet rakendatakse kahes etapis: 2025. aastal katsetatakse ajutist näidisvarikatust, millele järgneb 2027. aastal alaline varjualune pärast seda, kui üldplaneeringuga on vähendatud jõgede ehituskeelu puhvrit.

Tähtsuse järjekorda seadmise kriteeriumid:

1. Kiireloomulisus ja kogukonna nõudlus
Olulisemaks peetakse neid meetmeid, mis vastavad kriitilistele vajadustele, nagu turvaline koolitee või kogukonnaruumid.

2. Ümberkujundav mõju
Eelistatud on projektid, mis võivad esile kutsuda laiemaid muutusi, näiteks suurendada liikuvust või parandada elukvaliteeti.

3. Otstarbekus ja valmisolek
Lühiajaliselt eelistatakse algatusi, mis on tehniliselt ja õiguslikult valmis või mida saab olemasolevate vahenditega kiiresti alustada.

4. Rahastusvõimalused
Eelistatakse projekte, millel on suurem tõenäosus saada riiklikku või Euroopa Liidu rahastust.

5. Panus URBACTi sammastesse
Projektid, mis otseselt toetavad poole tunni alasid, ökokogukondi, head juhtimistava ja ligipääsetavust, on kõrgemal kohal.

Tähtsuse järjekorda seatud meetmed

Tähtsus	Meede	Põhjus
Suur	1. Turvaline kõnni- ja jalgrattatee Torile	Suur nõudlus kogukonnas; igapäevane juurdepääs koolile ja põhiteenustele; vastab poole tunni alale ja kestliku liikuvuse eesmärkidele
Suur	2. Bussipeatuse taaselustamine	Füüsiline taristu on juba planeeritud; kriitiline sõlmpunkt mitmeliigilise transpordi jaoks; kogukonna tagasiside külapäevalt kinnitab selle vajalikkust
Suur	3. Puhkeala arendus	Katsetatud ja kinnitatud väikesemahulise meetme kaudu; parandab elukvaliteeti ja sotsiaalset ühtekuuluvust; toetab noorte ja eakate vajadusi
Keskmine	4. Korterite renoveerimise programm	Käsitleb energiatõhusust ja eluasemete kvaliteeti; üks katseprojekt on juba olemas; rahastus on võimalik, kuid nõuab kooskõlastamist
Keskmine	5. Ökoturismi matkaradade arendus	Tugineb loodusvaradele ja Soomaa lähedusele; on potentsiaali majandustegevuseks, kuid nõuab keskkonnaplaneerimist
Keskmine	6. Jõesuu küla turg	Toetab kohalikku majandust ja kogukonna suhtlust; ruumid on saadaval; odav alustada, kuid sõltub hooajalisest huvist
Keskmine	7. Jalgrattaringluse programm	Suur potentsiaal toetada sotsiaalset võrdsust ja kaasata noori ning muuta käitumist pikaajaliselt; toetab olemasoleva jalgrattataristu kasutust
Väike	8. Kestlikkuse õpitoad	Suurendab teadlikkust ja kohalikku suutlikkust; ei nõua suuri investeeringuid; suur pikaajaline väärtus, kuid piiratud lühiajaline mõju
Väike	9. Jõesuu identiteedi kujundamine	Tugevdab paikkonna identiteeti ja meelitab turiste ligi; sõltub muude ruumi- ja kogukonnametmete tulemustest

Järgjärguline rakendamise ajakava
2025–2026:keskenduda liikuvuse ja avaliku ruumi meetmetele (jalgrattatee, bussipeatus, puhkeala, jalgrattaringluse programm).

2026–2027:laiendada elamute renoveerimist, arendada ökoturismi taristut, alustada nädisturu projekti.

Alates 2027. aastast: alustada haridusprogrammide ja kaubamärgi loomise algatustega, mis põhinevad varasemates etappides rajatud vundamendil.

Selline prioriteetide seadmine tagab, et varased edusammud kasvatavad sidusrühmade ja rahastuspartnerite seas indu ja usaldust ning loovad pikas plaanis eeldused sügavamateks struktuuri- ja kultuuri-muutusteks.

Strateegilise rakendamise toetuseks tehti mitme kriteeriumi analüüs, et seada integreeritud tegevuskava 12 kavandatavat meetet tähtsuse järjekorda. Hindamise aluseks oli mitu mõõdet, sealhulgas keskkonna- ja sotsiaalne mõju, kulutasuvus, otstarbekus, asjakohasus kogukonnale ning vastavus projekti ECON-NECTING raamistiku üldeesmärkidele.

Igat meetet hinnati koostöös kohalike sidusrühmade ja ekspertidega väljatöötatud hindamissüsteemi abil. Kuigi siin pole esitatud üksikasjalikke arvutusi, on lõplikus pingereas tasakaalustatult kaalutud mõju, valmisolekut ja ressursivajadusi.

Järgnevas tabelis on esitatud viis kõige olulisemat meetet, mis põhinevad nende kogusummal:

Projekti nimi		Kogusumma
1	Bussipeatuse taaselustamine	890
2	Kestlikkuse õpitoad	830
3	Jalgrattaringluse programm	770
4	Paindliku bussiteenuse katseprojekt	735
5	Ökoturismi matkaradade arendus	730
6	Turvaline kõnni- ja jalgrattatee Torile	715
7	Jõeäärse piirkonna taaselustamine	685
8	Kaubamärgi ja identiteedi arendus	670
9	Puhkeala arendus	620
10	Jõesuu küla turg (katseetapp)	565
11	Kogukonnaürituste kava	550
12	Korterite renoveerimise programm (toetuskava)	475

Need tulemused näitavad, et kestlik liikuvus ja kogukonnapõhised meetmed on omavahel tihedalt seotud. Esikohal olev projekt – bussipeatuse taaselustamine – osutus selgelt kõige olulisemaks tänu selle ümberkujundamispotentsiaalile, suhteliselt väikestele kuludele ning vastavusele liikuvuse ja kohapõhiste eesmärkidega. Hariduse ja jalgrattasõiduga seotud meetmed said samuti palju punkte. See kajastab kohalike ühist soovi kaasava, tervisliku ja tulevikku suunatud arengu järele.

Mitme kriteeriumi analüüsi raamistikku kasutatakse otsuste tegemise abivahendina kogu rakenduspe-rioodi jooksul. See võimaldab läbipaistvalt planeerida ja olukorda kindlate ajavahemike järel ümber hin-nata, kui tingimused või rahastusstrateegia muutuvad.

8.3 Kulude hindamine ja rahastusstrateegia

Jõesuu integreeritud tegevuskava rakendamine nõuab praktilist ja mitmekihilist rahastusstrateegiat, mis ühendab kohalikke, piirkondlikke, riiklikke ning Euroopa vahendeid. Kõigi üheksa integreeritud meetme elluviimiseks vajalik koguinvesteering on ligikaudu 1,6–1,8 miljonit eurot, olenevalt hanke tulemustest, inf-latsioonist ja projekti etappidest. Kui mõni meede nõuab suhteliselt tagasihoidlikku rahastust, siis teised eeldavad suuremaid investeeringuid, eriti sellised taristuprojektid nagu kõnni- ja jalgrattatee või korteri-te renoveerimine.

Tabelis 7.3 on esitatud ülevaade kuludest ja rahastusallikatest, sealhulgas lühiülevaade iga projekti eri-vajadustest ja -omadustest.

Kuigi praegune kulude hinnang kajastab praktilist ja saavutatavat stsenaariumi esialgselt rakendami-seks, tuleb tunnistada, et kavandatav eelarve on konservatiivne (ehk arvestame suurte kulude ja väikese tuluga) ning võib olla väiksem täiemahulise rakendamise korral. Vald uurib aktiivselt võimalusi, kuidas tagada lisarahastust riiklike ja Euroopa Liidu programmide, erasektori partnerluste ning tulevastel inno-vatsioonikonkurssidel osalemise kaudu. Eelarveraamistik on paindlik ja seda ajakohastatakse, kui teki-vad rahastusvõimalused või tuleb kohandada projekti mahtu.

Meede	Kavandatud maksumus €	Märkused	Peamised rahastusallikad
Turvaline kõnni- ja jalgrattatee Torile	600 000	Hõlmab projekteerimist, lubasid, ehitust, ohutusseadmeid ja haljastust. Kõige keerulisem ja kulukam meede; soovitatakse rakendada järk-järgult	Euroopa Regionaalarengu Fond, riiklikud transporditoetused, valla eelarve
Bussipeatuse taaselustamine	120 000	Hõlmab taristut, päikeseenergiaal töötavat valgustust, varjualust ja infotahvli. Projekteerimistööd lõpetatud; ehitamine kavandatud 2025. aastaks	ELi keskkonnahoidliku liikuvuse fond, riiklikud toetused, kohalik eelarve, erasponsorid
Puhkeala arendus	150 000	Sisaldab mänguväljakut, välijõusaali, piknikuala ja kõnnirada. Tugev kogukonna toetus; saab järk-järgult rakendada	LEADER, Euroopa Regionaalarengu Fond, kohalik eelarve, kogukonna kaasrahastus
Korterite renoveerimise programm (toetuskava)	500 000	Kulud jaotatakse elanikega; keskendutakse isolatsioonile, energiasüsteemidele ja fassaadidele. Esimene projekt on koostatud; võib lisada esteetilisi uuendusi	Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse toetused, Euroopa Regionaalarengu Fond, riiklikud eluasemeprogrammid

Meede	Kavandatud maksumus €	Märkused	Peamised rahastusallikad
Ökoturismi matkaradade arendus	80 000	Liikumisteed, infotahvlite paigaldamine, jõe juurdepääsu parandamine. Suhteliselt väikesed kulud, kuid nõuab keskkonnamõju hindamist	Interreg, turismiarendusfondid, eraannetused
Jõesuu küla turg (katseetapp)	40 000	Moodulülisehitus, kommunaalidega varustamine, ürituste korraldamine	LEADER, valla eelarve, kohalik sponsorlus
Jalgrattaringluse programm	50 000 aastas	Sotsiaalselt väga tasuv; kohandatav vanuserühmade ja asustuste kaupa	Euroopa Sotsiaalfond+, Keskkonnainvesteeringute Keskus, valla eelarve, sotsiaalse võrdsuse algatused
Kestlikkuse õpitoad	15 000	Esinejate tasud, materjalid, teavitamine. Väikesed kulud; saab kombineerida teiste meetmetega	Euroopa Sotsiaalfond+, LEADER, keskkonnahariduse fondid
Kaubamärgi ja identiteedi arendus	20 000	Visuaalne identiteet, turundusmaterjalid, märgistus. Sõltub teiste põhimeetmete lõpuleviimisest, et määratleda identiteedi fookus	Interreg, valla eelarve, turismikuvandi fondid

Hinnanguline kogueelarve: 1 575 000 eurot

Rahastusstrateegia

Rahastusstrateegia põhineb rahastusallikate ühendamisel ja välisressursside ärakasutamisel, et vähendada survet valla eelarvele Toril on kogemusi Euroopa Liidu rahastatud projektide haldamisega, mistõttu neil on head võimalused koordineerida taotlusi, kaasrahastuse ettevalmistusi ja partnerluse elluviimist

Rahastusotsuseid mõjutavad:

- projekti valmisolek ja planeerimisküpsus;
- sobivate fondide kättesaadavus;
- koostoime käimasolevate piirkondlike või riiklike algatustega;
- oodatav pikaajaline tulu (sotsiaalne, keskkonnavalane, majanduslik).

Vajaduse korral rakendatakse projekte etapiviisil, et viia need vastavusse iga-aastaste eelarvetsüklite ja rahastusvõimalustega.

1. Euroopa Liidu rahastusallikad:

Mitmed Euroopa Liidu tasandi vahendid on hästi kooskõlas Jõesuu arengueesmärkidega:

- Euroopa Regionaalarengu Fond toetab taristut, nagu jalgrattateed, avalik ruum, elamute renoveerimine ja turismiga seotud areng.
- Euroopa Sotsiaalfondist+ saab toetust jalgrattaringluse programmi, teadlikkuse suurendamise ning lastele, peredele ja haavatavatele rühmadele mõeldud töötubade jaoks.
- Interreg Euroopa on asjakohane piiriülese õppimise, ökoturismi strateegiate ja kaubamärgiga seotud tegevuste jaoks.
- LEADER (kohaliku tegevusrühma kaudu) sobib hästi väikesemahulisteks kogukonna juhitud investeeringuteks, nagu külaturg või vaba aja veetmise võimalused.
- URBACTist või rohepöörde fondidest võib saada toetust väikeste uuenduslike katsemeetmete jaoks, nagu kestlikkuse õpitoad või aruka liikuvuse katseprojektid.

Tori vald jälgib avalikke konkursse ning valmistab ette taotlusi koostöös piirkondlike ja riiklike kontaktpunktidega.

2. Riiklikud ja piirkondlikud allikad:

Tähtsat rolli mängivad ka Eesti ja Pärnumaa rahastusprogrammid:

- Keskkonnainvesteeringute Keskus rahastab nii jalgrattaprogramme kui ka energiatõhususe meetmeid.
- Riigi elamumajanduse ja kliimamuutuste suhtes vastupanuvõime suurendamise programme haldavad Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus ning need toetused võivad katta kortermajade renoveerimise töid.
- Pärnumaa Arengufondid pakuvad paindlikku toetust kohalikule liikuvusele ja maaelu väiksemahulisele taaselustamisele.
- Sotsiaalministeeriumil on laste ja perede heaolu käsitlevad programmid, mis on kooskõlas jalgrattaste jagamise algatusega.

Tihe koostöö piirkondlike sidusrühmadega tagab tegevuskava kooskõlastamise maakondlike arenguprioriteetide ja rahastusvõimalustega.

3. Kohalik ja eraisikute panus:

Tori vald on võtnud kohustuse kaasrahastada kõige olulisemaid meetmed oma iga-aastasest investeermiseelarvest. Kuigi vald ei saa suuremahulist taristut täielikult rahastada, annab ta järgmise mitterahalise panuse:

- maa ettevalmistamine,
- projekteerimise tellimine ja
- hangete koordineerimine.

Eeldatakse, et ka erasektor ja kodanikuühiskond annavad oma panuse:

- Kohalikud väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad (nt siidritalu või ehitusühendused) võivad toetada üritusi, töötube või kaubamärgi loomist.
- Ehitus- ja maastikufirmasid võiks kaasata odavasse või kaasrahastatavasse rakendamisse.
- Kogukonna vabatahtlik tegevus ja vabaühenduste osalus aitavad samuti viia ellu vähem kulukaid meetmeid (nt märgistus, õpitoad, kohalikud üritused).

Rahastamise ajakava ja strateegia:

Aasta	Peamised meetmed	Eeldatavad rahastuse vahe-eesmärgid
2025	Projekteerimine, hanked, toetustaotluse ettevalmistamine	Esitatud taotlused Euroopa Regionaalarengu Fondile, LEADERile ja riiklikele toetustele
2026	Ehitus (teed, bussipeatus, puhkeala), programmi alustamine	Algab riiklike ja Euroopa Liidu toetuste väljamaksmine
2027	Kaubamärgi väljatöötamine, töötoad, jalgrattakava laiendamine	LEADERi ja Euroopa Sotsiaalfond+ toetus sotsiaal- ning kogukonnameetmetele

- Toetustaotlused valmistatakse varakult ette, näiteks 2025. aasta konkursiks valmistatakse 2024. aasta sügisel.
- Järgjärguline rakendamine võimaldab kulusid hajutada ja lihtsamalt kaasrahastada.
- Olulisimad projektid (jalgrattatee, bussipeatus) esitatakse kõige konkurentsivõimelisematele varastele rahastuskonkurssidele.

Rahaline kestlikkus

Tagamaks, et projektid on kestlikud, tuleb:

- arvutada hoolduskulud projekteerimisetapis ja lisada need valla eelarvesse;
- rakendada uusi teenuseid (jalgrattaprogramm, bussipeatuse rajatised) koos kogukonna partneritega, et jagada hoolduskohustust;
- võimaluse korral uurida tulutoovaid elemente (nt turuletid, turismiinfopunktid);
- jälgida projektide mõju ning kohandada ebatõhusaid meetmeid või need peatada, et vältida tarbetuid kulusi.

Kokkuvõttes tugineb rahastusstrateegia paindlikule, mitmekesisele ja reageerimisvõimelisele käsitlusele, tagamaks, et Jõesuu ümberkujundamine on pikas plaanis elujõuline.

8.4 Üldine ajakava

Jõesuu tegevuskava rakendamine on jaotatud kolme põhietappi ajavahemikul 2025–2027, kusjuures iga etapp tugineb eelmise etapi tulemustele ja hooale. Etappideks jaotamine võimaldab tasakaalustada planeerimist, elluviimist ja hindamist ning võtta samal ajal arvesse rahastuse kättesaadavust, hooajapiiranguid ja kogukonna suutlikkust.

I etapp: ettevalmistus ja alustamine (2025. aasta I kvartal – IV kvartal)

Selles etapis keskendutakse projekti eeltööle, sealhulgas ettevalmistusuuringutele, projekteerimisele ja rahastustaotlustele.

- Peamised meetmed:
- viimistleda kõnni- ja jalgrattatee ning puhkeala detailplaneeringuid;
 - alustada integreeritud tegevuskava kommunikatsioonikampaaniaid;
 - esitada rahastustaotlused (Euroopa Regionaalarengu Fond, Keskkonnainvesteeringute Keskus, LEADER jne);
 - tagada töövõtjad ja materjalid kõige olulisemate taristumeetmete jaoks;
 - kaardistada perekonnad jalgrattaprogrammi jaoks ja arendada logistikat;
 - pidada elanikega bussiteenuse parandamise asjus nõu;
 - panna paika projekti juhtimine: määrata juhid ning alustada koostööd URBACTi kohaliku tööühmaga.

- Eeldatavad väljundid:
- Tehnilised projektid ja hankedokumentatsioon on valmis saanud.
 - Projektipartneritega on sõlmitud koostöölepingud.
 - Esialgne kogukond on planeerimisse kaasatud.
 - Rahastamispaketid on valmis.

II etapp: põhiline rakendamine (2026. aasta I kvartal – IV kvartal)

Teises etapis on kõige rohkem füüsilisi muudatusi ja nähtavaid tulemusi.

- Peamised meetmed:
- ehitada Jõesuud ja Torit ühendavat ohutut kõnni- ja jalgrattateed;
 - ehitada ümber Jõesuu bussipeatus koos lisarajatistega;
 - alustada korterite renoveerimise programmi esimest etappi;
 - ehitada uut puhkeala ja kogukonna kogunemiskohta;
 - alustada valla jalgrattaringluse programmi katsetamist;
 - arendada ökoturismi rada ja infotahvleid;
 - alustada Jõesuu küla turu katseprojekti, millel on hooajaline ülesehitus.

- Eeldatavad väljundid:
- Vähemalt kuus kilomeetrit uut liikuvustaristut on valmis.
 - Bussipeatus on täielikult varustatud ja ligipääsetav.
 - On alustatud vähemalt ühe korterelamu renoveerimise tööd.
 - Kooliealistele lastele on jagatud tasuta jalgrattad.
 - On valminud parem väliskeskkond, mis toetab füüsilist aktiivsust ja sotsiaalelu.
 - Külas on esimesed turistid, keda on meelitanud loodusrajad ja turusündmused.

III etapp: kooskõlastamine ja laiendamine (2027. aasta I kvartal – IV kvartal)
Viimases etapis keskendutakse hindamisele, mõju mõõtmisele ja edukate katseprojektide laiendamisele.

- Peamised meetmed:
- hinnata kõiki meetmeid (kasutajate rahulolu, kasutusandmed, visuaalne mõju);
 - laiendada jalgrattaprogrammi täiendavatele vanuserühmadele või peredele;
 - alustada kaubamärgi ja identiteedi loomise kampaaniat (märgistus, digiplatvormid);
 - korraldada kestlikkuse ja kultuuripärandihariduse õpitube;
 - täiustada paindliku ühistranspordi mudelit katseprojekti tagasiside põhjal;
 - koostada integreeritud tegevuskava rakendamise lõpparuanne.

- Eeldatavad väljundid:
- Tulemused ja saadud õppetunnid on dokumenteeritud.
 - Kogukonna suutlikkust on õpikodade ja kaasamise kaudu suurendatud.
 - On valminud toimiv, kaasav ja kestlik maapiirkondade liikuvuse mudel.
 - Jõesuud tunnustatakse kui tulevikku vaatavat ja elujõulist küla.

Gantti diagrammi ülevaade (2025–2027)

Meede	2025	2026	2027
Turvaline kõnni- ja jalgrattatee	E	R	–
Bussipeatuse taaselustamine	E	R	–
Puhkeala arendus	E	R	–
Korterite renoveerimise programm	E	R	H/L
Ökoturismi rada	–	R	H/L
Jõesuu küla turg	E	R	H/L
Jalgrattaringluse programm	E	R	L+
Kaubamärgi ja identiteedi arendamine	–	–	R
Hariduslike töötubade korraldamine	E	–	R
Paindliku bussiteenuse katseprojekt	E	R	H/L

Legend:
E – ettevalmistus
R – rakendamine
H/L – hindamine/laiendamine
L+ – laiendatud suuremale elanikkonnale

Peamised vahe-eesmärgid:

Ajakava	Vahe-eesmärgi kirjeldus
2025. aasta II kvartal	Viia lõpule jalgrattatee, bussipeatuse ja puhkeala tehnilised projektid
2025. aasta III kvartal	Esitada peamised rahastustaotlused (Euroopa Regionaalarengu Fond, Keskkonnainvesteeringute Keskus, LEADER)
2025. aasta IV kvartal	Hankida töövõtjad, alustada jalgrattaprogrammi kavandamise katseprojekti
2026. aasta I kvartal	Ehituse algus: jalgrattatee ja bussipeatuste taaselustamine
2026. aasta II kvartal	Alustada korterite renoveerimise katseprojekti; ehitada puhkeala
2026. aasta III kvartal	Avada ökoturismi rada ja Jõesuu küla turg
2026. aasta IV kvartal	Jagada jalgrattaid kõigile kooliealistele lastele; esimesed hindamise töötoad
2027. aasta I kvartal	Kavandada jalgrattaprogrammi laiendamist; vaadata läbi paindlik transpordimudel
2027. aasta II kvartal	Avaldada identiteedi- ja kaubamärgimaterjalid; alustada märgistuse paigaldamist
2027. aasta III kvartal	Viimane avalik õpituba ja kogukondlik ülevaade
2027. aasta IV kvartal	Viia lõpule rakendamisetapp; koostada lõpparuanne ja tegeleda välissuhtlusega

8.5 Üldine riskihindamine

Jõesuu integreeritud tegevuskava edukas rakendamine sõltub mitmest välis- ja sisetegurist. Selleks et teha kindlaks asjaolud, mis ohustavad meetmete õigeaegset ja tõhusat elluviimist, ning pakkuda asjakohaseid leevendusstrateegiaid, on tehtud üldine riskihindamine.

Riski kirjeldus	Tõenäosus	Mõju	Leevendusstrateegia
Viivitused või lüngad rahastamises	Keskmine	Suur	Esitada taotlus mitmele rahastamisprogrammile; rakendada etapihaaval; koostada kohalik erakorraline eelarve
Kogukond on pidevast kaasamisest väsinud või osalus on väike	Väike kuni keskmine	Keskmine	Säilitada korrapärane teabevahetus; kasutada kaasavaid vorme; tähistada nähtavaid vaheeesmärke; pakkuda stiimuleid
Ehitusviivitused ilmastiku või hooaja tõttu	Keskmine	Keskmine	Planeerida ehitustööd kevad-sügiseks; lisada Gantti diagrammi ajapuhvrid; planeerida hankeid ja projekteerimist talvel
Kulude suurenemine (inflatsioon, turu kõikumine)	Keskmine	Keskmine	Kasutada kulupuhvreid (10–15%); võimaluse korral jagada lepinguid; vajadusel vaadata üle vähem tähtsad meetmed
Taristut või teenuseid kasutatakse vähe	Väike kuni keskmine	Keskmine	Edendada kasutajat kaasavat disaini; suurendada teadlikkust ja korraldada koolituskampaaniaid; siduda füüsilisi uuendusi programmiga
Institutsiooniline suutlikkus on piiratud	Väike	Keskmine	Määrata selged vastutusala; kaasata väliseksperte ja vabaühendusi; dokumenteerida siseprotsesse; saada URBACTi kohalikult töörühmalt toetust
Keskkonna- või kultuuripärandi konfliktid	Väike	Keskmine	Kaasata varakult keskkonna- ja muinsuskaitseasutusi; rakendada kerget ja pöörduvat sekkumist; suurendada teadlikkust kohalikul tasandil

Riskijuhtimise põhimõtted

- Tuvastada varakult – riskid vaadatakse korrapäraselt läbi URBACTi kohaliku töörühma ja juhtühma koosolekul
- Läbipaistev teabevahetus – kõiki sidusrühmi teavitatakse probleemidest ja kohandustest
- Projektide paindlik ülesehitus – enamik meetmeid on kavandatud nii, et neid saab rakendada etapi- viisil või moodulitena
- Kogukond kui partner – elanikke mitte ainult ei teavitata, vaid nad kaasatakse riskide ilmnemisel lahenduste leidmisel

Selline ennetav lähenemisviis riskijuhtimisele tagab, et rakendamine jääb realistlikuks, kohanemisvõime- liseks ja paindlikuks aja jooksul toimuvate muutuste suhtes.

8.6 Näitajad ja järelevalvestrateegia

Selleks et hinnata Jõesuu integreeritud tegevuskava tõhusust, kaasatust ja kestlikkust, tuleb kehtestada selge ning järjepidev järelevalvestrateegia. Selles peatükis kirjeldatakse, kuidas jälgitakse edusamme, milliseid näitajaid arvestatakse ning kuidas kasutatakse andmeid kohandamiseks ja tuleviku kavan- damiseks.

Järelevalvemeetod

Järelevalvemeetod ühendab kvantitatiivseid näitajaid (nt valminud taristu, kasutajate arv) ja kvalitatiiv- set tagasisidet (nt rahulolu-uuringud, elanike lood). Eesmärk on mõista mitte ainult seda, mis on valminud, vaid ka seda, kuidas kogukond seda vastu võtab ja kasutab.

Järelevalve eest hoolitsevad:

- valla rakendusmeeskond, kes vastutab lähteandmete, töövõtjate aruandluse ja finantsjärelevalve eest;
- URBACTi kohalik töörühm, kes vastutab elanike tagasiside kogumise ja kogukonna osaluse eest;
- välispartnerid (nt liikuvus- või energiaspetsialistid), kes aitavad hinnata konkreetsete meetmete mõju (nt korterite renoveerimine, jalgrattaga sõitmine).

Järelevalveraamistik

Tagamaks, et ülesanded on selged ja andmeid kogutakse järjepidevalt, on iga indikaatorirühmale keht- estatud kindla ülesehitusega järelevalveraamistik. Raamistikus määratakse kindlaks vastutavad osale- jad, andmete kogumise meetodid, aruandluse sagedus ja tagasisidekanalid. See raamistik tagab, et nii tehnilist tulemuslikkust kui ka mõju kogukonnale mõõdetakse läbipaistvalt ja struktureeritult. Kõiki andmeid võetakse arvesse kaks korda aastas esitatavates rakendusaruannetes ning juhtühma ja valla juhtkond teevad nende põhjal otsuseid.

Jõesuu integreeritud tegevuskava järelevalveraamistik

Indikaator- rühm	Vastutaja(d)	Andmeallikas/meetod	Sagedus	Aruandlusliin
Kõnni- ja jalgrattateed	Valla taristu üksus	Töövõtja aruanded, kasutusloendused (käsitsi/ sensoriga)	Kord kvarta- lis	Integreeritud tegevus- kava juhtühm, URBACTi kohalik töörühm
Bussi kasuta- mine	Ühistranspordiet- tevõtja ja vald	Piletite andmed, tähelepane- kud, kasutajate tagasiside	Kord kvarta- lis	Pärnu transpordikeskus, URBACTi kohalik töörühm
Korterite renoveerimine	Projektijuht, hoonete ühistud	Energiaauditid, ehitusaruan- ded	Igal aastal	Vallavolikogu, elanikud
Puhkeala	Kogukonna esindaja	Sündmuste protokollid, fotodokumentatsioon	Kaks korda aastas	URBACTi kohalik töörühm, kohalikud vabaühendused
Jalgrattapro- gramm	Sotsiaalteenused, haridusosakond	Jaotamisprotokollid, kasuta- jate küsitlused	Kaks korda aastas	Integreeritud tegevus- kava koordinaator, noortevolikogu

Indikaator-rühm	Vastutaja(d)	Andmeallikas/meetod	Sagedus	Aruandlusliin
Kogukonna õpitoad	URBACTi kohaliku töörühma koordinaator	Osalejate nimekirjad, ürituse-järgsed küsitlused	Kaks korda aastas	Valla planeerimisüksus
Kaubamärgi loomine	Projektidisainer, turismikontakt	Visuaalne audit, digitaalse kohaloleku jälgimine	Igal aastal	Kohalikud turismiettevõtjad
Üldine rahulolu	URBACTi kohalik töörühm + välispartner (kui vaja)	Elanike küsitlus (veebipõhine + paberkandjal)	Igal aastal	URBACTi kohalik töörühm, vallavalitsus

Integreeritud tegevuskava rakendamise peamised tulemusnäitajad

Strateegiline piirkond	Näitaja	Lähteaasta (hinnanguliselt 2024)	Lõppaasta (2027. aasta lõpp)	Andmeallikas/meetod	Sagedus
Kestlik liikuvus	Mitu kilomeetrit ohutuid kõnni- ja jalgrattateid on rajatud	0 km	≥ 6 km	Ehitusprotokollid, veebipõhise geoinfosüsteemi kaardistus	Igal aastal
	Kui palju on uutel radadel keskmiselt igapäevaseid kasutajaid	u 0	50–100 kasutajat päevas	Käitsi/sensoriga loendused, pistelised vaatlused	Hooajaline
	Jalgrattaprogrammi rakendamine laste jaoks	Ei ole paigas	Kõik lapsed (vanuses 2–17 aastat)	Jaotusloendid, koolide/valla andmed	Kaks korda aastas
	Jalgrattaprogrammi laiendamise kava on välja töötatud	Ei	Jah	Nõukogu protokollid, heakskiidetud kava	Igal aastal
	Otstarbekas ja uuendatud bussipeatus Jõesuus	Ainult põhipeatus	Üks täielikult varustatud rajatis	Kohapealne kontroll, fotodokumentatsioon	Pärast lõpetamist
	Igakuine sõitjate arv Jõesuu bussipeatuses	< 100	200–250 sõitjat	Operaatori andmed, pileтите arv	Kord kvartalis
Elamumajandus ja energia	Renoveeritud korterelamute arv	0	≥ 4 hoonet	Ehitusdokumentatsioon, EPC	Igal aastal
	Keskmine energiasääst renoveeritud hoonetes	Ei ole mõõdetud	25–30%	Energiaauditid, EPC aruanded	Lõpetamisel
Avalik ruum ja elu	Uus puhkeala on ehitatud	Ei	Üks ala on valminud	Valla aruanded, visuaalne järelevalve	Pärast lõpetamist
	Ürituste arv puhkealal	0	≥ 5 üritust aastas	Sündmuste protokollid, kogukonna kalendrid	Igal aastal
	On loodud hooajaline kohalik turg	Ei	Turg toimib ja on aktiivne	Turu ajakava, osalemise jälgimine	Hooajaline

Strateegiline piirkond	Näitaja	Lähteaasta (hinnanguliselt 2024)	Lõppaasta (2027. aasta lõpp)	Andmeallikas/meetod	Sagedus
Kogukonna kaasatus	Kogukonnaüritused ja töötoad	Ebaregulaarsed ettevalmistamata üritused	≥ 10 sisulist sündmust	Ürituste aruanded, registreerimislehed, fotod	Kaks korda aastas
	Elanike rahulolu küla keskkonnaga	Ei ole süstemaatiliselt mõõdetud	≥ 70% positiivset tagasisidet	Iga-aastane uuring (paberkandjal ja digitaalselt)	Igal aastal
Koha identiteet	Visuaalsete kaubamärgi elementide loomine (nt sildid, kaardid, logo)	Ei	≥ 5 elementi	Disainifailid, kohapealne kontroll	Pärast lõpetamist
	Info- või turismimärgistuse paigaldamine	Ei	Jah	Kohapealne kontroll, visuaalne dokumentatsioon	Pärast lõpetamist

Järelevalvemeetodid

Tagamaks, et tegevuskava rakendamine on läbipaistev ja kohanemisvõimeline, kombineeritakse kvantitatiivseid ning kvalitatiivseid meetodeid. Järelevalve pole ainult väljundite jälgimine (nt teede pikkus kilomeetrites või renoveeritud hoonete arv), vaid ka selle seiramine, kuidas elanikud muudatusi rakendavad ja kuidas kohalik keskkond selle tulemusena areneb.

Eri meetmete puhul kasutatakse järgmisi järelevalvemeetodeid:

1. Haldusandmete kogumine
Kõik töövõtjad ja projektijuhid peavad esitama korrapäraselt eduaruandeid. Need hõlmavad füüsilist arengut (nt ehituse lõpetamine), finantskulusid ja tehnilisi kirjeldusi.
2. Otsene vaatlus ja dokumenteerimine kohapeal
Linnavalitsuse töötajad ja URBACTi kohaliku töörühma liikmed teevad korrapäraseid külastusi, et kontrollida füüsilisi tulemusi, näiteks märgistuse paigaldamist, bussipeatuse uuendamist või uute radade rajamist. Seda toetavad fotodokumentatsioon ja veebipõhise geoinfosüsteemi kaardistuse vahendid.
3. Kasutajate loendused ja andurite andmed
Taristu, näiteks jalgratta- ja kõnniteede või ühistranspordipeatuste kasutamist jälgitakse käitsi (hooajaliselt) ning võimaluse korral anduripõhise andmekogumise abil. Jälgitakse jalgrattahoidikute ja puhkealade täitumust ning kasutussagedust.
4. Küsitlused ja vestlused
Iga-aastaste elanike rahulolu-uuringutega mõõdetakse, kuidas nad tajuvad muutusi, elukvaliteeti ja teenuste kättesaadavust. Selleks et saavutada sügavam kvalitatiivne arusaam, võib kasutada fookusrühma arutelusid või poolstruktureeritud vestlusi (nt noorte, eakate või korterite elanikega).
5. Tagasisidevahendid ja digiplatvormid
Võimaluse korral lisatakse tagasisidemehhanisme, näiteks uuele avalikule taristule paigaldatakse ruutkoodid ja luuakse interaktiivsed kaardid või valla kodulehele lisatakse asjakohased vormid. See on eriti oluline niisuguste meetmete puhul nagu jalgrattaprogramm või paindliku transpordi katseprojekt.
6. Kogukonnaürituste protokollid
Luuakse lihtne süsteem töötubade, külaürituste ja nendest osavõtu jälgimiseks. Korraldajad esitavad lühiaruanded ja fotod, mis arhiveeritakse koos.

7. Modaalne jagatud jälgimine
Igal aastal hinnatakse eri transpordiliikidega (auto, jalgratas, kõndimine, ühistransport) tehtud sõitude osakaalu, mis on jaotatud demograafiliste rühmade ja asulate kaupa.

8. Liikuvusega seotud süsihappegaasi heitkogused
Hinnatakse liikuvusega seotud heitkoguseid ühe elaniku kohta, mis vastab muutustele transpordiliikide jaotuses.

Kõik kogutud andmed võetakse arvesse kaks korda aastas koostatavates järelevalvearuannetes, mis esitatakse integreeritud tegevuskava juhtrühmale ja vallavolikogule. See protsess võimaldab vajadust mööda kurssi muuta ja probleeme varakult tuvastada ning tähistada nähtavaid edusamme koos kogukonnaga.

Pikaajalise mõju järelevalve

Kuigi integreeritud tegevuskava hõlmab ajavahemikku kuni 2027. aasta lõpuni, on paljud selle eesmärgid, näiteks liikuvusharjumuste muutmine, energiatõhususe suurendamine või külaidentiteedi tugevdamine, pikaajalised protsessid, mis kestavad kauem kui rakendusperiood. Seetõttu koostatakse pikaajaline järelevalvekava, et jäädvustada muutusi ajas ja anda teavet tulevase valla planeerimise kohta.

Pikaajalise mõju järelevalve põhijooned on järgmised:

1. Lõimimine valla planeerimise raamistikuga
Integreeritud tegevuskava näitajad viiakse kooskõlla valla arengukavas kasutatavate näitajatega, mis võimaldab jätkuvat jälgimist korrapäraste planeerimistsüklite kaudu. Selle kava jaoks kogutud andmeid saab uuesti kasutada üldplaneeringu, transpordikavade või keskkonnanstrateegiate ajakohastamisel.

2. Elanike küsitluste laiendatud kasutamine
Vald jätkab igal aastal või iga kahe aasta tagant korraldatavaid elanike rahulolu-uuringuid, et jälgida elukvaliteedi, liikuvuskäitumise, elamistingimuste ja kodanikuaktiivsuse suundumusi.

3. Teenuste ja taristu kestlikkus
Igal aastal jälgitakse uute rajatiste (nt puhkealad, jalgrattaringlus, bussipeatuse teenindus) hooldusvajadusi ja tegevuskulusid. Teenuste tõhusus vaadatakse koos kasutajatega üle ja seda kohandatakse vajaduse järgi.

4. Katseprogrammide laiendamise järelevalve
Selliseid meetmeid, nagu tasuta jalgrattaprogramm või paindlik transpordimudel, on kavas tulevastel etappidel laiendada. Järelevalve käigus jälgitakse, kuidas need katseprojektid arenevad püsitenusteks ja kas nende kasutus suureneb vastavalt.

5. URBACTi kohaliku tööühma või kohaliku nõuanderühma jätkuv roll
Isegi pärast URBACTi toetuse lõppemist jätkab URBACTi kohalik tööühm (või selle järeltulijana kohalik rühm) kohaliku arengu probleemide jälgimist. Rühm saab tagada järjepidevuse, säilitada institutsioonilist mälu ja toetada vajalikke kohandusi.

6. Teadmiste jagamine ja vastastikune õppimine
Tori vald dokumenteerib Jõesuu integreeritud tegevuskavast saadud õppetunnid ja jagab neid võrgustike, nagu URBACTi, LEADERi või riiklike planeerimisühenduste kaudu. See kindlustab, et mõju ei ole ainult kohalik, vaid võimaldab levitada teadmisi maapiirkondade taaselustamise kohta ka kogukonnast väljaspool.

Kokkuvõttes tagab pikaajalise mõju järelevalve, mis tähendab, et integreeritud tegevuskava ei käsitleta ühekordse projektina, vaid Tori valla pideva ja tõenduspõhise arengu alusena.

Tänuavaldused

Käesolev integreeritud tegevuskava on sündinud paljude inimeste ja organisatsioonide aktiivse osaluse ja väärtusliku panuse tulemusena, kes on projekti arengut tugevalt toetanud. Tori vald tunnustab ja tänab kõiki südamest nende panuse eest.

ORMOŽI ARENDUS- JA UURIMISKESKUS – Dominik Bombek, Nina Prelog, Matej Rogac, Matjaž Kosi, Tina Koler

WEST MANI OMAVALITSUS – Georgios Chioureas, Anna Nickitopoulou, Christina Nifakou, Costas

Karberis, Maria Peristeri, Adriana Nikoloudi, Peggy Theodoropoulou, Ioulia Exarchoulea

CLARE'I MAAKONNA VOLIKOGU – Sean Lenihan, Niamh O'Connor, Kennas Fitzsimons, Caroline O'Connor,

Eamon O'Dea, Leonore O'Neill

NAGYKÁLLÓ OMAVALITSUS – Henrietta Herbák, Sándor Véghseő, Mária Bereczki, László Török

BERANE OMAVALITSUS – Tatjana Malisic Delevic, Danka Golubovic, Maja Djuricic

WISEU DÃO LAFÕESI OMAVALITSUSLIIT – Ricardo Riquito, José Carlos Almeida, André Costa, Amadeu Vieira

Tori vald soovib tänada kõiki, kes on panustanud sellesse integreeritud tegevuskavasse – olgu see siis järjepidevaosaluse, aeg-ajalt kaasalöömise või kolleegide, era- ja avalike partnerite või kogukonnaliikmete rollis.

Eriti südamlikud tänusõnad lähevad Roland Krebsile, ECONNECTINGu juht-eksperdile, tema eestvedamise ja suunamise eest kogu projekti vältel. Soovime tänada ka Nadia Carbonit tema innustava eestvedamise ning kogu Romagna Faentina Liidu meeskonda projekti sujuva toimimise tagamise eest.

Samuti oleme väga tänulikud URBACTi meeskonnale pakutud meetodiliste lahenduste ja korraldatud ürituste eest, mis on meid sellel teekonnal toetanud.

